

T.C

**ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**TEMA PARKLARININ MEKANSAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ
BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ; İSTANBUL ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENVER ISMAIL

**Danışman
Doç. Dr. Derya SARI**

ARTVİN-2022

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Tema Parklarının Mekansal Peyzaj zellikleri Bakımından Değerlendirilmesi; İstanbul rneği” bağlıklı bu çalışmayı bağtan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Derya Sarı’nın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

11/02/2022

Enver ISMAIL

İmza

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

TEMA PARKLARININ MEKANSAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ
BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ; İSTANBUL ÖRNEĞİ

Enver ISMAIL

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 10/01/2022

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 11/02/2022

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Derya SARI

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Banu KARAŞAH

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ömer Lütfü ÇORBACI

ONAY

Bu Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 11/02/2022 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../..... tarih ve sayılı kararıyla Kabul edilmiştir.

.../.../.....
Prof. Dr. Hüseyin PEKER
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Tema Parklarının Mekansal Peyzaj Özellikleri Bakımından Değerlendirilmesi; İstanbul Örneği” konusunda yapılan bu çalışma; Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Çalışmalarımı yönlendiren, araştırmalarımın her aşamasında bilgi, öneri ve yardımlarını esirgemeyerek katkıda bulunan danışman hocam sayın Doç. Dr. Derya Sarı’ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yol göstericiliğiyle bana destek olan hocam Doç. Dr. Hilal Turgut ve Doç. Dr. Hilal Surat ve Artvin Çoruh Üniversitesi'nde yüksek öğrenimime katkı sağlayan değerli hocalarıma teşekkür ederim. Tez jürisinde görev alarak değerli katkılarını sunan sayın Doç. Dr. Banu Karaşah ve Doç. Dr. Ömer Lütfü Çorbacı’ya teşekkürlerimi sunarım.

Tüm öğrenimlerim boyunca her türlü manevi desteği veren, zorlandığım aşamalarda bilgisiyle ve yol göstericiliğiyle bana destek olan sevgili kardeşim Doç. Dr. Jaber al İsmail’e, fikirleri ve önerileriyle desteğini esirgemeyen, öğrenimim boyunca benimle beraber tüm zorluklara katlanan, her türlü emek ve özveride bulunan, varlıklarıyla bana güç veren sevgili aileme, sevgisiyle yanımda olarak en büyük desteği veren sevgili eşim Suhaila İsmail’e sonsuz sevgilerimi sunarım, kardeşlerime sabır ve katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimle.

Enver ISMAIL

Artvin - 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ BEYANNAMESİ.....	I
JÜRİ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
1 GİRİŞ	IX
1.1 Literatür Özetleri	4
2 KURAMSAL TEMELLER.....	11
2.1 Tema Parkı Kavramı	11
2.2 Tema Park Türleri ve Sınıflandırılması.....	15
2.3 Tema Parkların Planlama ve Tasarım İlkeleri	30
2.4 Dünya'dan ve Türkiye'den Bazı Tema Parkı Örnekleri	32
2.4.1 Dünyadan Tema Park Örnekleri.....	33
2.4.1.1. Walt Disney / ABD	33
2.4.1.2. Disneyland / Tokyo	33
2.4.1.3. Disneyland/Fransa.....	33
2.4.1.4. Everland/ Güney Kore.....	33
2.4.1.5. Europa Park / Almanya	33
2.4.1.6. Ocean Park/ Hong Kong	33
2.4.1.7. De Efteling, Kaatsheuvel/ Hollanda.....	33
2.4.1.8. Gardaland, Castelnovo Del Garda/ İtalya	33
2.4.1.9. Bon Bon Land/ Danimarka	33

2.4.2 Türkiye’den Tema Park Örnekleri	38
2.4.2.1. Japon Parkı / Konya	33
2.4.2.2. Doğal Yaşam Parkı / İzmir.....	33
2.4.2.3. Sazova / Eskişehir	40
2.4.2.4. 80 Binde Devr-i Alem Parkı / Konya.....	41
2.4.2.5. Osmaniye Masal Park/ Osmaniye	41
2.4.2.6. Harikalar Diyarı/ Ankara.....	42
2.4.2.7. Türk Yıldızları Parkı/ Konya	43
2.4.2.8. Göksu Parkı/ Ankara	43
2.4.2.9. Dinopark / Antalya.....	44
3 MATERYAL ve YÖNTEM.....	45
3.1 Materyal	45
3.1.1 Çalışma Alanları.....	47
3.2 Yöntem	52
4 BULGULAR.....	56
4.1 İstanbul (Vialand) Tema Park	56
4.1.1 İstanbul (Vialand) Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler.....	65
4.2 Miniaturk	72
4.1.1 Miniaturk Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler	77
4.3 Marina Aquapark Waterland	87
4.1.1 Marina Aquapark Waterland Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler	90
4.4 Forestanbul	97
4.1.1 Forestanbul Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler	100
5 TARTIŞMA	107
6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	107
KAYNAKLAR	115
ÖZGEÇMİŞ.....	117

ÖZET

TEMA PARKLARININ MEKANSAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ; İSTANBUL ÖRNEĞİ

Tema parklar insanların boş vakitlerinde eğlenmek ve başkalarıyla iletişim kurmak için gittikleri, bazı durumlarda da kendi kültürlerini öğrenmek ve sosyokültürel gelişimlerini artırmak amacıyla vakit geçirdikleri, hayatımızda çok önemli bir yeri olan rekreasyonel alanlardandır. Tema parkların insanların fiziksel ve ruhsal sağlığına, kentin çevresel kalitesine ve ekonomisine önemli katkıları vardır.

Bu çalışmada; tema park kavramı, tema park türleri ve sınıflandırılması, planlama ve tasarım ilkeleri tanımlanmış, farklı kaynaklardan elde edilen veriler derlenerek ulusal ve uluslararası tema park örneklerine yer verilmiştir. Araştırma alanı olarak İstanbul kentindeki 4 farklı tema park seçilmiştir (İstanbul / Viland, Miniaturk, Viaport Marina Aquapark, Forestanbul). Tema park alanlarının mekansal peyzaj özelliklerini değerlendirmeye yönelik 15 maddeden oluşan bir değerlendirme formu düzenlenmiş ve saha ziyaretleri yoluyla bulgular elde edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre tema parkların mekânsal peyzaj özellikleri konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım imkanları ve otopark alanları, sirkülasyon tasarımı, sert zemin elemanları, kentsel donatılar ve sosyal hizmetleri, bitkilendirme tasarımı, güvenlik ve bakım durumları bağlamında ele alınarak yeterlilikleri, olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda gelecekteki planlama ve tasarımlarda, tema parkların sürdürülebilirliğinin ve mekânsal niteliklerinin artmasına katkı sağlayacak bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tema parklar, peyzaj tasarımı, eğlence parkları, su parkları, tarih ve kültür temalı parkları, İstanbul.

SUMMARY

EVALUATION OF THEME PARKS IN TERMS OF SPATIAL LANDSCAPE FEATURES; THE CASE OF ISTANBUL

Theme parks are recreational areas that have a very important place in our lives, where people go to have fun and talk to others in their spare time, and in some cases spend time to learn about their own culture and increase their socio-cultural development. Theme parks have important contributions to people's physical and mental health, environmental quality and economy of the city.

In this study; firstly, the concept of theme parks, the types and classification of theme parks, planning and design principles are defined, the data from different sources are collected, and samples of national and international theme parks are included. The 4 different theme parks in Istanbul were selected as study areas (Istanbul/Viland, Miniaturk, Viaport Marina Aquapark, Forestanbul). An evaluation form of 15 items for the spatial landscape features of theme parks was arranged and findings were obtained through field visits.

According to the findings obtained in the study, the spatial landscape characteristics of theme parks positive and negative aspects of environmental relations, transportation facilities and parking areas, circulation design, hard ground elements, urban reinforcements, and social services, planting design, safety and maintenance conditions were evaluated. As a result of the research, recommendations are made that will help improve the sustainability and spatial quality of theme parks in future planning and design.

Keywords: Theme parks, landscape design, amusement parks, water parks, history and culture theme parks, Istanbul.

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. İstanbul’da yer alan temalı parklar	3
Tablo 2. Dünya çapında katılım sayısına göre ilk 25 eğlence ve tema parkı.....	33
Tablo 3. İstanbul ili ortalama iklim verileri	46
Tablo 4. İstanbul il nüfusu	47
Tablo 5. Alan analiz formu	55
Tablo 6. Vialand İstanbul alan özellikleri.....	66
Tablo 7. Miniatürk alan özellikleri.....	78
Tablo 8. Marina Aquapark Waterland alan özellikleri.....	91
Tablo 9. Forestanbul alan özellikleri.....	100

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Tema parkları için iç sirkülasyon kalıp formları	6
Şekil 2. Tema parkların sınıflandırılması	18
Şekil 3. Sagami parkı	19
Şekil 4. Almere kentsel eğlence merkezi	19
Şekil 5. Legoland spor ve Eğlence Merkezi.....	20
Şekil 6. De Efteling parkı.....	20
Şekil 7. Sea World-Orlando	21
Şekil 8. Santis Park	21
Şekil 9. Zeytinburnu tıbbi bitkiler bahçesi.....	21
Şekil 10. Bristol zoo.....	23
Şekil 11. Kew Botanik Bahçesi.....	24
Şekil 12. Karaca arboretumu.....	24
Şekil 13. Sakarya millet bahçe sergisi.....	25
Şekil 14. Flower Dome, Gardens by the Bay, Singapur	25
Şekil 15. Kopenhag Bakken Park	26
Şekil 16. Efteling Parkı, Hollanda	27
Şekil 17. Mesozoik zamanı Jura dönemi canlıları	27
Şekil 18. İstanbul Miniaturk.....	28
Şekil 19. Çekmeköy hobi bahçesi	28
Şekil 20. Steinparken kaya bahçesi, Rosendal, Norveç	29
Şekil 21. The Void (Utah, Amerika Birleşik Devletleri) sanal gerçeklik tema parkı bir oyun görseli.....	29
Şekil 22. Disneyland	34
Şekil 23. Disneyland Plan Görünümü.....	34
Şekil 24. Paris Disneyland	35
Şekil 25. Everland parkı	35
Şekil 26. Europa Park.....	36
Şekil 27. Ocean Park, Hong Kong	36

Şekil 28. De Efteling park planı	37
Şekil 29. Gardaland plan görünümü.....	37
Şekil 30. Bon Bon land Danimarka.....	38
Şekil 31. Japon Parkı vaziyet planı	39
Şekil 32. Pagoda kafeterya.....	39
Şekil 33. Doğal Yaşam Parkı plan görünümü	40
Şekil 34. Sazova parkı kuş bakışı görünüm	40
Şekil 35. 80 Binde Devr-i Alem Park planı	41
Şekil 36. Osmaniye Masal Park'dan görünüm.....	42
Şekil 37. Ankara Harikalar Diyarı'dan görünüm.....	42
Şekil 38. Türk Yıldızları Parkı	43
Şekil 39. Göksu Parkı görünüm	44
Şekil 40. Dinopark	44
Şekil 41. İstanbul ili konumu	45
Şekil 42. Çalışma kapsamında incelenen tema parkların konumları	47
Şekil 43. İstanbul harita görünümü.....	49
Şekil 44. Miniaturk harita görünümü	44
Şekil 45. Marina Aquapark uydu görünümü.....	50
Şekil 46. Marina Aquaparktan genel görünüm	50
Şekil 47. Forestanbul harita görünümü	51
Şekil 48. Forestanbul konum görünümü	57
Şekil 49. Yöntem akış şeması	57
Şekil 50. İstanbul vaziyet planı	59
Şekil 51. İstanbul oteli görünüm.....	59
Şekil 52. İstanbul Alışveriş Merkezinden bir görünüm.....	59
Şekil 53. İstanbul Gölü	60
Şekil 54. Eğlence alanından bir görünüm	59
Şekil 55. Masal şatosu görünümü	59
Şekil 56. Nefeskesen-Speed Coaster oyun alanı	59
Şekil 57. Maceraperest oyun alanı	60

Şekil 58. Viking-Splash Coaster oyun alanı	60
Şekil 59. Sihirli oda oyun alanı	60
Şekil 60. Rafting Ride oyun alanı	61
Şekil 61. King kong oyun alanı.....	61
Şekil 62. 4D Journey to the West oyun alanı	61
Şekil 63. Jet ski oyun alanı.....	61
Şekil 64. Minik kaşifler oyunundan görünümler	62
Şekil 65. Minik pedallar oyunundan görünümler	62
Şekil 66. Neşeli çiftlik alanından görünümler.....	62
Şekil 67. Mini kule oyunundan görünümler	62
Şekil 68. Kahraman itfaiyeciler oyunundan görünümler	63
Şekil 69. Küçük madenciler oyunundan görünümler.....	63
Şekil 70. Atlı karınca oyunundan görünümler	63
Şekil 71. Çarpışan arabalar oyunundan görünümler	63
Şekil 72. Cesur sürücüler oyun alanı.....	64
Şekil 73. Uçan çocuklar oyunundan görünümler	64
Şekil 74. Fatih'in Rüyası alanından görünüm	64
Şekil 75. Masal ağacı alanı	64
Şekil 76. Saray salıncağı oyunundan görünümler.....	65
Şekil 77. Adalet kulesi oyunundan görünümler	65
Şekil 78. Bir zamanlar İstanbul sokağı	65
Şekil 79. İstanbul tema parkın ana giriş görünümü	66
Şekil 80. İstanbul tema parkı içinde kamera, güvenlik görevlisi görünümü	67
Şekil 81. İstanbul tema parkı otopark görünümü.....	67
Şekil 82. İstanbul tema parkı sirkülasyon tasarımı görselleri	68
Şekil 83. İstanbul tema parkı içinde bazı engelli rampaları.....	68
Şekil 84. İstanbul tema parkı içinden zemin görselleri.....	69
Şekil 85. İstanbul tema parkı içinden bazı kentsel donatılar	69
Şekil 86. İstanbul tema parkında bazı sosyal donatılar.....	70
Şekil 87. İstanbul Tema Park'ta yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı.....	71
Şekil 88. İstanbul tema parkında kullanılan bazı bitkilerin görselleri	71-72

Şekil 89. Görsel–estetik bazı unsurların görselleri	72
Şekil 90. Miniaturk alanı vaziyet planı	73
Şekil 87. Miniaturk haritası.....	74
Şekil 92. Miniaturk parkından genel görünüm	74
Şekil 93. Miniaturk kapalı alanı	76
Şekil 94. Miniaturk çocuk oyun alanı	77
Şekil 95. Miniaturk gezinti treni	77
Şekil 96. Miniaturk ana giriş görünümü	78
Şekil 97. Miniaturk tema parkı içinde kameralar ve güvenlik görevlisi görünümü	79
Şekil 98. Miniaturk tema parkı otopark görünümü.....	79
Şekil 99. Miniaturk Anadolu eserleri yürüyüş rotası	80
Şekil 100. Yurtdışı eserler yürüyüş rotası	80
Şekil 101. İstanbul eserleri yürüyüş rotası	81
Şekil 102. Miniaturk tüm sergi yürüyüş rotası.....	81
Şekil 103. Engelli bireylerin kullanımına uygun bazı yol ve rampalar.....	82
Şekil 104. Miniaturk tema parkı içinden sert zemin görselleri	82
Şekil 105. Miniaturk tema parkı içinden kentsel donatı görselleri	83
Şekil 106. Miniaturk tema parkında bazı oturma birimleri.....	83
Şekil 107. Park içerisindeki bazı sosyal donatı ve hizmetlere ilişkin görseller	84
Şekil 108. Park alanı içindeki bazı mekansal tasarımlar.....	84
Şekil 109. Miniaturk tema parkında yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı.....	85
Şekil 110. Miniaturk tema parkında bazı bitkisel uygulamalar	86
Şekil 111. Görsel–estetik unsurların görselleri	87
Şekil 112. Marina Aquapark vaziyet planı.....	50
Şekil 113. Tema parkı girişi.....	88
Şekil 114. Tema park otoparkı	88
Şekil 115. Su parkı genel görünüm	89
Şekil 116. Looping rocket oyun alanı	89
Şekil 117. Navigatour oyun alanı.....	89
Şekil 118. Plajlar alanından görünüm.....	90
Şekil 119. Marina Aquapark’ın ana giriş görünümü.....	91

Şekil 120. Marina Aquapark içinde kamera, güvenlik görevlisi görünümü	92
Şekil 121. Marina Aquapark içinde otopark görünümü.....	92
Şekil 122. Marina Aquapark sirkülasyon tasarımı görselleri.....	93
Şekil 123. Marina Aquapark içinden sert zemin görselleri.....	93
Şekil 124. Marina Aquapark içinden kentsel donatı görselleri	94
Şekil 125. Marina Aquapark içinde yer alan bazı sosyal donatılar.....	94
Şekil 126. Marina Aquapark içerisinde alınan bazı güvenlik tedbirleri.....	95
Şekil 127. Marina Aquapark'ta yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı.....	96
Şekil 128. Marina Aquapark'ta kullanılan bazı bitkisel uygulamalar.....	96
Şekil 129. Forestanbul vaziyet planı	97
Şekil 130. Yüksek ip parkuru görünümü	98
Şekil 131. Tırmanma duvarı görünümü	98
Şekil 132. Zip Line görünümü	98
Şekil 133. Dev salıncak görünümü	99
Şekil 134. Serbest düşüş görünümü	99
Şekil 135. Yeme içme ve oturma alanlarından görünüm.....	99
Şekil 136. Forestanbul ana giriş görünümü.....	101
Şekil 137. Forestanbul otopark görünümü.....	101
Şekil 138. Forestanbul içerisinde sirkülasyon tasarımı görselleri.....	102
Şekil 139. Forestanbul parkı içinden zemin görselleri.....	102
Şekil 140. Forestanbul parkı içinde yer alan bazı donatı görselleri	103
Şekil 141. Forestanbul içinde yer alan bir sosyal donatı görseli.....	103
Şekil 142. Etkinlik ünitelerinde alınan güvenlik tedbirlerine ilişkin görseller.....	104
Şekil 143. Forestanbul'da yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı	105
Şekil 144. Forestanbul içinde bazı bitkisel uygulamalar	106
Şekil 145. Forestanbul etkinlik alanlarında bakım ve temizlik durumu	106

1 GİRİŞ

Kentsel çevreler, yapılar ve yapıların tanımladığı dış mekanlardan meydana gelmektedir. Kentlerin dış mekanlarında yeşil ve açık alanlar çoğunluktadır. Bu alanlar genellikle kent yapıları ile çevrelenmiştir ve kentsel olaylar ile aralarında bir bağlantı bulunmaktadır. İnsanların günlük pek çok aktivitesini kapalı alanlarda gerçekleştirdiği göz önüne alınırsa, yeşil alanların herkesin faydalanabileceği nefes alma mekanları olduğu bir gerçektir. Açık yeşil alanlar kentlerin en önemli unsurlarından biridir ve pek çok toplumda kentlerin gelişmişlik düzeyinin bir göstergesidir (Yücesoy, 2017).

Parklar kentlerin bir ögesidir ve sosyal mekan niteliğindedir. Kentlerde yeşil alan sistemlerinin oluşturulmasında, yeşil alanların devamlılığının sağlanmasında, kent kültürlerinin yansıtılmasında ve kentteki iletişimin kurulmasında ana mekanlar olan parklar kendi aralarında fonksiyon, hizmet alanı ve konumlarına göre sınıflandırılabilirler. Parkların hizmet kaliteleri, teçhizatları, erişilebilirlikleri, estetik ve peyzaj değerleri gibi niteliklerini çoğunlukla yer aldıkları bu sınıflandırmalar belirlerken, yine yaşam kalitesine olan katkıları da girdikleri sınıftan etkilenmektedir (Emür ve Onsekiz, 2007; Bektaş, 2010). Parkları büyükten küçüğe şekilde ölçeklerine göre sıralamak gerekirse, bölge parkı, kent parkı, semt parkı ve mahalle parkı şeklinde sıralanabilir. Kent parkları ölçeği içerisinde tema parkları da yer almaktadır (Yücesoy ve Çelik Çanga, 2019).

Modern yaşamın döngüsü içinde eğlence kavramının farklı yönlerde şekillenmesi ve rekreasyonel alanların tasarımındaki değişiklik arayışı eğlence parkları gibi yeni rekreasyonel mekanların oluşumunu hızlandırmıştır. Değişim olgu olarak her ne kadar uzun bir geçmişe sahip olsa da bu değişimin fiziksel mekanlara yansması son yüzyılda kendini göstermiştir. Özellikle endüstri devrimi sonrasında değişen bu olgular eğlence sektörü denilen yeni bir sektörün oluşumunu gündeme getirmiştir (Malkoç, 2002).

Şehir yaşamının başlamasıyla birlikte insanların hayal güçleri son derece kısıtlanmış ve macera yaşayabilme hissini ortadan kaldırmıştır. Günümüzde insanların bu hisleri

yaşayabilmeleri için birbirlerinden farklı özellikleri olan rekreasyon ve eğlence alanları inşa edilmeye başlanmıştır. Hayal kurma her insanın gerçekleştirdiği bir eylemdir ve bunun somutlaştırılması şehirlerden izole bir şekilde, kendisine uygun doğa ve peyzajla çevrelenmiş bütünüyle karakterize alanlarla mümkün olmaktadır. Bu şekilde inşa edilen alanlar tema parklar olarak tanımlanmaktadır (Asensio, 2000; Deniz, 2002, Topaloğlu, 2007; Yücesoy ve Çelik Çanga, 2019).

Wylson ve Wylson (1994), tema parklarının tıpkı müzelerde olduğu gibi bilimsel, kültürel ve tarihsel objelere göre kurulduklarını, her birinin kendi içerisinde bir konu üzerine odaklanarak gerçek kimlikleri ile canlandırıldıklarını bildirmişlerdir.

Tema parkları; bilimsel, kültürel ve tarihi nesnelere dayalı, belirli bir konuda rekreasyon ve eğitim özelliklerine sahip yerlerdir. Bu mekanlar sosyal kimlikleriyle orantılı bir şekilde her yaş grubuna yönelik ya da sadece belirli bir yaş grubuna hitap eden nitelikte olabilirler. Ayrıca kentlerde bulunan yeşil alanların insanların sağlıklarına olan katkıları düşünüldüğünde gelecek için adeta birer tıbbi yatırımlardır (Müminoğlu ve ark., 2018). Bu sebeple temalı parklar bünyesinde yer alan botanik bahçeleri ve arboretumlar bu yeşil mekânların en önemli örneklerinden olarak ziyaretçilere birçok fırsat sunmaktadırlar (Karaşah ve Var 2016; Erbaş, 2019).

Son yıllarda insanlar şehir hayatının monoton sisteminden uzaklaşmak, farklı kültürel değerlere sahip toplumları tanımak istemeye başlamışlardır. Bu nedenle doğal ve turistik unsurlar açısından zengin olan bölgelere ziyaret talebi artmıştır. Ulusal ve uluslararası, sürekli olarak artış gösteren tema parklarının tercih edilebilirliklerini ve sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri için sürekli gelişim halinde olmaları gerekmektedir. Gelişmiş metropol kentler arasında yer alan İstanbul kenti de tema parklar ile ilgili gelişim göstermiştir ve zaman içinde yeni yatırımlar yaparak bünyesine yeni tema parklar eklemiştir. Ulusal anlamda ticaret kapısı olan İstanbul metropol kenti konumu sebebiyle bünyesine sürekli göç alarak, Türkiye içinde en yoğun kent ünvanına sahip olmuştur.

Ilıman iklim koşullarına sahip olması sebebiyle bünyesinde pek çok farklı temada park barındıran İstanbul'da eğlence –macera temalı 4, doğa temalı 5, tarih-kültür temalı 1 tema park bulunmaktadır. Bu parklardan 5 adedi Anadolu bölgesinde, 5 adedi ise Avrupa bölgesinde yer almaktadır (Tablo 1). Tez kapsamında İstanbul kentinde yer alan 4 tema park örnek alan olarak seçilmiştir. İsfanbul (Vialand) Avrupa yakasında Eyüp ilçesinde bulunmaktadır eğlence teması kapsamında tasarlanmıştır, Miniatürk Avrupa yakasında Beyoğlu ilçesinde bulunmakta olup Türkiye'deki eserlerin minyatürlerini sergilemektedir. Su-eğlence temalı Marina Aquapark Waterland Anadolu yakasında Tuzla ilçesinin sahil bölgesinde yer almaktadır. Orman içi dinlenme, macera, etkinlik ve eğlence merkezi olma özelliğine sahip olan Forestanbul ise İstanbul Anadolu yakasında bulunmaktadır.

Tablo 1. İstanbul'da yer alan temalı parklar

No	Tema parkın adı	Tema park sınıfı	Konum
1	Marina Aquapark Waterland		Anadolu yakası
2	Forestanbul	Eğlence – macera	Anadolu yakası
3	İsfanbul (Vialand)	temalı parklar	Avrupa yakası
4	Grand Aqua Marine		Avrupa yakası
5	Miniatürk	Tarih – kültür temalı parklar	Avrupa yakası
6	Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi		Avrupa yakası
7	Atatürk Arboretumu		Avrupa yakası
8	Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi	Doğa temalı parklar	Anadolu yakası
9	Çekmeköy Hayvanat Bahçesi		Anadolu yakası
10	Polonezköy Hayvanat Bahçesi		Anadolu yakası

Günümüzde giderek çeşitlenen ve ilgi çeken tema parkların peyzaj tasarım konularından biri olması nedeniyle bu alanlarda yapılan çalışmaları incelemek, mekansal peyzaj özellikleri bakımından değerlendirmeler ortaya koymak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Ülkemizde tema parklar ile ilgili literatürün bir çoğu sadece bir parka odaklanmaktadır. Bunun yanısıra planlama ve tasarım kriterlerini belirleme, parklara yönelik kullanıcı değerlendirmeleri gibi birçok çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmada mekansal peyzaj özelliklerine göre tema parkların değerlendirilmesine yönelik bir skala geliştirilmiştir. Buna göre tema parkların yeterlilikleri, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya koyularak ileride yapılacak planlama ve tasarımlarda tema parkların sürdürülebilirliklerini

sağlamak ve peyzaj kalitesini arttırmaya yönelik bazı öneriler getirilmesi üzerinde durulmuştur.

Bu bağlamda yapılan tez çalışması altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm genel bilgilendirmelerin yapıldığı giriş bölümüdür. Araştırmanın kuramsal temelini oluşturacak kuramsal temellerin ve tanımların yer aldığı ikinci bölümde, parklar sınıflandırılmış ve bu bağlamda ulusal ve uluslararası örneklerle değinilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmada kullanılan materyaller ve yöntem tanımlanmıştır. Dördüncü bölümde örnek tema parklar ile ilgili tespit edilen bulgular yer almaktadır. Beşinci bölümde tema parkların mekânsal peyzaj özelliklerine göre genel değerlendirmesi yapılmış ve olumlu olumsuz yönleri tartışılmıştır. Altıncı bölüm olan sonuç ve öneriler kısmında, örnek tema parkların mekânsal peyzaj kalitelerini arttırmaya yönelik öneriler sunulmuştur.

1.1 Literatür Özeti

Tema parkı endüstrisinde değerlendirme sistemleri geliştirmek için çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Milman (2009), tema parkı ve cazibe endüstrisi üzerine, hem tüketici hem de yönetim perspektifinden çeşitli çalışmalar yapmıştır. Kullanıcılar tarafından belirlenen önemli tema parkı özelliklerine, faktör analizi uygulayarak verileri özetleyen yedi temel kurgu belirlemiştir. Bu faktörlerin çoğunluğu, eğlence çeşitliliği ve kalitesi gibi konuk deneyimleriyle ilgilidir. Bu kurgular ışığında kullanıcıların tema parklarını ziyaret ederken, farklı deneyimlere taleplerin artmasının; tema parkı sahipleri, işletmecileri ve pazarlama yöneticilerinin etkileri tartışılmıştır (Dağ Çınaroğlu, 2019).

Polo (1999), Ontario Place tema parkı tasarım değerlendirmesinde, kentsel tasarım teorilerinin kullanıcı deneyimlerine nasıl yardımcı olabileceğini ortaya koymaktadır. Bir yerin fiziksel özelliklerinin, insanların algılaması ile akılda tutulması üzerindeki önemi ve etkisini göstermektedir. Lynch'in (1960) kent imgesinin beş unsuru, çevrenin açık ve akılda kalıcı görüntüsünü şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Polo (1999), Ontario Place tema parkı fiziksel yapısının gücünü ve zayıflığını belirlemek, verilerin geçerliliğini arttırmak için çalışma alanını Lynch'in kriterlerine göre değerlendirdiği bir panel oluşturmuştur. Panel sonucu katılımcılara fotoğraf anketi düzenlemiş ve anketlerden

toplanan verilere, Çoklu Faktör Varyans Analizi ve Çoklu Regresyon Analizi yapılmıştır. Bulgular doğrultusunda, akılda kalıcı yerlerin nasıl tasarlanabileceği ve tahmin edileceğine dair açıklamalar getirmiş ve tasarım önerileri geliştirilmesine yardımcı olmuştur (Dağ Çınaroğlu, 2019).

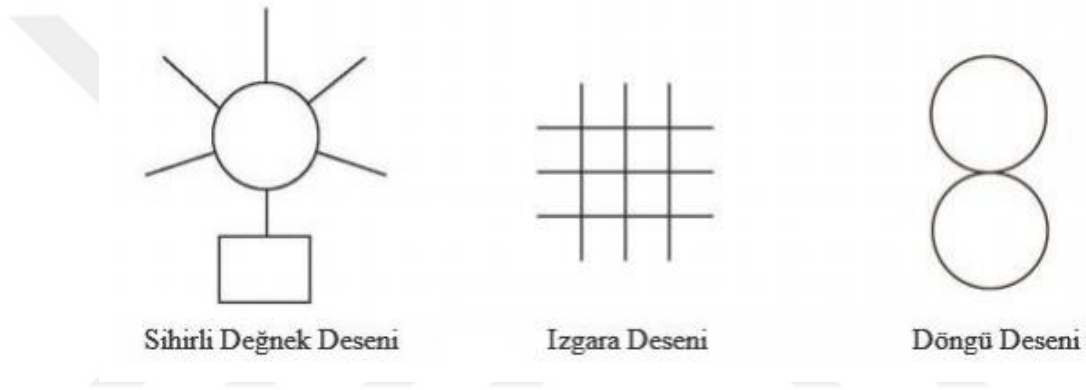
Deniz, (2002) “Temalı Park ve Bahçelerin Planlama-Tasarım İlkeleri” adlı çalışmasında temalı park ve bahçeler turizm açısından ülke ekonomisindeki yeri ve önemine değinilmiş, dünyada ve Türkiye’de tema niteliği taşıyan mekanlara örnek verilmiştir. Planlama ve tasarımda başarıya ulaşmak için eğitim seviyesinin, kültür yapısını, yaşam standartlarının oldukça önemli bir faktör olduğuna değinilmiştir.

Aktaş (2003), Avrupa’daki eğlence parkları üzerinde detaylı bir araştırma yaparak, park alanları içerisinde farklı özellikler içeren mekanların biçimlenişi ve sirkülasyon sistemlerini incelemiştir. Çalışma kapsamında elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda mekanların biçimlenişi ve sirkülasyon sisteminin planlanması ve tasarımında etkili olabilecek öneriler getirmiştir.

Osmanoğlu (2005), minyatür parklar ve bu parklarda sergilenen minyatür maketler üzerine bir mimari çalışma gerçekleştirmiş olup, özellikle İstanbul’da bulunan ve çağdaş Anadolu’nun kültürel geleneğinin çeşitliliğini ve zenginliğini sergileyen, aynı zamanda Türkiye’deki ilk minyatür park olma özelliğindeki Miniaturk’e odaklanmıştır. Bu alan Medeniyetlerin kültürel yapısını, özellikle de Osmanlı ihtişamını gözler önüne sermektedir. Bu çalışma aynı zamanda minyatür modelleri farklı açılardan ele almaya çalışmaktadır. Profesyoneller tarafından mimari temsil araçları olarak kabul edilsin ya da edilmesin, bu modellerin popülaritesi ve iletişimsel avantajı, çağdaş mimarinin yanı sıra kültürel ve tarihi mirasa da ilgi uyandırmak için kullanılabilir.

Mitrasinovic (2006), tema parkların ekonomik yapısı üzerine araştırmalar yaparak, “Total Landscape, Theme Parks, Public Space” adlı kitabında tema parkı tasarımı hakkında bir dizi kuram ortaya koymuştur. Kitabın büyük kısmı rekreasyonun ekonomik ve ticari yönlerine hitap etse de, tema kalıplarının iç düzenleri ve organizasyonları ile ilgili konuları da incelemiştir. Tüm tema parkları iç sirkülasyon bakımından üç temel düzen türü (sihirli

değnek deseni, ızgara deseni, döngü deseni) ya da bu düzenlerin kombinasyonları ile kurgulanmıştır (Şekil 1). Tema parklarının iç yapısı, yaya sirkülasyonunun türü ve hacmine, servis yolları, mevcut ulaşım araçlarına ve tema parkını hedef bir tip mi (tur pazarına hitap eden) yoksa kentsel trafik ağının bir parçası olup olmadığına göre belirlenmektedir. Teorisinden özetle, ulaşım araçları; ziyaretçilerin deneyimlerini kontrol etmenin en doğru yöntemidir. İç sirkülasyon kalıplarının temel unsurlarının servis yolları ve koridorları olduğunu benimsemiştir (Mitrasinovic, 2006; Dağ Çınaroğlu, 2019).

Şekil 1. Tema parkları için iç sirkülasyon kalıp formları (Mitrasinovic, 2006)

Clave'e (2007) göre; tema parkları sadece eğlence alanlarından ibaret değildir. Toplumun kentle ilgili tercihlerine ilişkin isteklerinin fiziksel ifadesi haline gelmesidir. Mekanların kurumsal olarak özelleştirilmesine, sosyal alanın yeniden tanımlanmasına doğru ilerleyen geleneksel kentsel inşaat süreçlerine alternatifler sunmaktadır.

Clave (2007) tema parkı ziyaretçilerinin neden günlük hayatlarının koşul ve kaygılarından geçici olarak kaçacakları bir yer olarak gördüklerini anlamaya çalışarak, mekanın sosyal inşasında oynadığı role analitik bir yaklaşım getirmiştir. Bölgesel etkilerin analizine dayanarak kültürel eğilimler, sosyal değişimin dinamikleri yerel ve bölgesel kalkınma ile ilgilidir. Ayrıca, parkların gelişim sürecine katılan acentelerin, onları teşvik eden kuruluşların rekabet içgüdüğü, kaynakları ve olanaklarından kullandıkları stratejik kullanımı da ortaya koymaktadır. Bu nedenle Clave (2007) parkların boş zamanın metalaştırılmasındaki rolü ve deneyimlerin yaratılmasındaki modellerin sosyal kapsamı hakkında bir tartışma sunarken; tema parkının geliştirilmesi ve yönetimi için bilinmesi

gereken temel kavramsal, stratejik ve işletme yönlerini ele almıştır (Clave, 2007; Dağ Çınaroğlu, 2019).

Dalkılıç (2007) eğlence parklarının özelliklerine yer verdiği çalışmasında, tema parkları içerisinde yer alan eğlence parklarının turizme katkılarını değerlendirerek, tarihsel gelişimleri ile planlama kriterlerinin tespitini yapmıştır. Çalışmada planlama kriterleri olarak; seçim kriterleri, mekansal ihtiyaçlar, tasarım kriterleri ve bölgesel gelişime katkıları göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın asıl amacı ise değindiği konularla uygulamaya geçen ya da geçecek örneklerle kılavuzluk yapması olmuştur.

Topaloğlu (2007), Ankara Harikalar Diyarı Kent Parkı, araştırma alanı olarak seçerek tema park kavramının ve tema parkın kullanıcılar açısından ilgi çeken yönleri üzerinde durmuştur. Bu çalışmada da yine konuyla ilgili literatürdeki diğer çalışmalara paralel olarak tema parkı kavramına, bu alanların planlama ve tasarım ilkelerine dair temel yaklaşımlara değinilerek, belirtilen tema parkıyla ilgili elde edilen veriler paylaşılmıştır.

Algül ve Önder (2008) yapmış oldukları çalışmada Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan aquaparklarda yapılan çalışmalara dayanarak, bu parklardaki değişim, ihtiyaç ve gelişmeleri ortaya koymuşlardır. Bu kapsamda örnek parklarda yapılan gözlemler sonucu ihtiyaçlar belirlenmiş, optimum ölçekli aquapark ve aquapark elemanlarının yer seçim, planlama ve tasarım kriterlerinin oluşturulmasına yönelik öneriler geliştirmişlerdir.

Bektaş (2010) yaptığı bir çalışmada seçtiği Bursa ilindeki Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parklarının peyzaj tasarım kriterlerine yönelik olarak incelemesini gerçekleştirmiş ve parkların olumlu-olumsuz yönlerini ortaya çıkararak etkin ve sürdürülebilir kullanımlarına dair önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Bu nedenle belirtilen parkların bitkisel durumları, mevcut donatıları, güvenlikleri, bakım durumları, çevreyle ilişkileri, ulaşım olanakları ile alan kullanım etkinlikleri irdelenmiştir ve kentlerde karşılaşılan fiziksel, sosyal ve biyolojik problemlerin çözülmesi için ne kadar önemli yeşil alanlar olduğu ortaya koyulmuştur.

İnsanların ihtiyaçlarına uygun alanlar tasarlamak ve bu alanların devamlılığını sağlamak için o alanı iyi değerlendirecek misafirlerin beklenti ve ihtiyaçlarının incelenmesi

gerekmektedir. Günümüz kentlerinde yaşayan bireylerin doğa ile bağ kurmasını sağlayan ve kentsel yeşil alanların önemli bir parçasını oluşturan tema parkları içerisinde yer alan bahçeler ve botanik kreşler, konuklarına sadece fiziksel olarak değil psikolojik olarak da katkı sağlamakta ve eğlenceye vesile olmaktadır (Karaşah ve Var, 2016).

İnce (2017), “Tematik Park Kavramı; Kayseri Harikalar Diyarı Örneği” adlı çalışmasında, tema park kavramını tarihsel süreç, önem, planlama ve tasarım kriterlerini Kayseri Harikalar Diyarı tema parkını göz önünde bulundurarak değerlendirmiş, dünyadan ve ülkemizden örneklerle yer vermiştir.

Efendioğlu (2017), tema parkların peyzaj tasarım prensipleri konulu tez çalışmasında, karşılaştırmalı bir araştırma yaparak Orlando, Türkiye ve Fransa’daki tema parklarının peyzaj tasarımında sert ve yumuşak zemin ilişkilerini incelemiş ve bu bağlamda doluluk-boşluk analizi yapmıştır. Tema parklarının peyzaj tasarım ilkelerinde sert ve yumuşak zemin oranları insanları doğa ile buluşturma etkisi nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir.

Gök ve Bingöl (2017) tarih parklarını, farklı uygarlıkların kültürünü, tarihini, geleneklerini, mimarisini, inançlarını ve yaşam tarzını anlatarak çeşitli etkinlikler için fırsatlar sunan parklar oldukları için tema parklar içinde tanımlamıştır.

Büyükşalvarcı ve ark. (2019) ise çalışmalarında Konya ilindeki parklarının değerlendirmesini sektörün dünyadaki ve Türkiye’deki gelişimini göz önünde bulundurarak yapmışlar ve çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Çalışmada tema parklarına yapılan yüksek yatırımlar, ziyaretçi sayıları ve elde edilen gelirlere dikkat çekilerek bu alanların turistlerin şehir ziyaretlerinde motivasyon kaynağı olduklarını bildirmişlerdir.

İstanbul kenti içerisinde yer alan tema parklarının (Vialand –İstanbul, Grand Aqua Marine, Marina Aquapark Waterland, Çekmeköy Hayvanat Bahçesi, Polonezköy Hayvanat Bahçesi, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi, Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi, Atatürk Arboretumu, Miniaturk) peyzaj planlama ve tasarım kriterlerine göre değerlendirildiği bir başka çalışmada, elde edilen veriler sonucunda parkların hem gelişimlerinin hem de sürdürülebilirliklerinin sağlanabilmesi ve artırılabilmesi için

önerilerde bulunulmuştur (Erbaş, 2019). Bu çalışmadan hareketle diğer metropol kentlerinde bulunan tema parkları için de çıkarımlar yapılabilmektedir.

Gülhan (2019)“Turizm Açısından Tema Parkların Ekonomik Etkileri: Sazova Parkı Örneği” adlı çalışmasında tema parkı kavramının tarihsel gelişimine, turizmle olan ilişkilerine ve ekonomik değerlerine değinerek çeşitli tema parkı örneklerine yer vermiştir. Çalışmada ekonomik etkiler belirtilen tema parkına ait detaylar üzerinden değerlendirilerek yerel veriler sunulmuştur. Çalışmanın sonucunda tema parklarının gelişimine ve ekonomik katkılarının nasıl artırılabilceğine dair önerilerde bulunulmuştur.

Dağ Çınaroğlu (2019) çalışmasında Konya ‘daki farklı temaları temsil eden Kalehan – Ecdat Bahçesi ve Japon Parkını araştırma alanı olarak belirlemiştir. Kentsel tasarım kapsamında incelenen Kalehan – Ecdat Bahçesi ve Japon Parkı için yakın çevre, erişebilirlik, sirkülasyon, doku, fonksiyon, odak noktaları ve işaret öğeleri analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Kalehan – Ecdat Bahçesi ve Japon Parkı, ziyaretçilerine sundukları imkânlarla, dünyadaki tema parkı algısından ve kullanım sonrası ziyaretçi deneyimi kriterlerinden farklı olduğu saptanmıştır.

Yücesoy ve Çelik Çanga (2019) araştırmalarında Bursa ilinin kültür ve peyzaj potansiyeline uygun olarak açık alan temaları belirledikleri çalışmalarında, kent kimliği üzerinde etkisi olduğunu düşündükleri tema parklarına tasarım önerilerinde bulunarak ilin turizm ağının genişletilmesini amaçlamışlardır. Eğlence ve hayal gücünün birleştiği açık alanlar olan tema parklarının park sistemleri içerisindeki yerleri vurgulanarak hem ülkemizden hem de dünyadan çeşitli örnekler verilmiştir. Çalışmanın sonucunda Bursa ili için Eğitim Temalı Park ve Bahçeler, Rekreasyon ve Eğlence Temalı Park ve Bahçeler ile Tarih Temalı Park ve Bahçeler olmak üzere üç farklı tema belirleyerek öneride bulunulmuştur.

Türk (2019), yapmış olduğu tez çalışmasında amaç, mekânsal kullanımları ve sergileri bakımından açık hava müzelerinin eğitim ve kültür değerlerini irdelemek ve müze ziyareti sonrasında ziyaretçilerin koruma bilinci ve bilgi birikimi edinip edinmediğini sorgulamaktadır. Miniatürk Açık Hava Müzesi örneğinde yürütülen çalışmada literatür

araştırması yapılmış ve “açık hava müzelerinin eğitim ve kültür değeri taşıyarak, kültürel mirasın korunmasına yönelik bilincin gelişmesine katkı sağlamaktadır” hipotezi kurulmuştur.

Gökçek ve Dönmez (2020), farklı bir turizm kompleksi olarak The Land of Legends Eko temalı parkın peyzaj uygulama projesini incelemişler, bu parka dair dış mekan planlama ilkelerini, kullanıcı isteklerini, turizm potansiyelini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Mutlubaş ve ark. (2020), çalışmalarında İstanbul Tema parkının bölgede yaşayanların ekonomik gelirlerine olan etkisini tespit etmeyi amaçlamışlardır. İstanbul ili sınırları içerisinde bulunan İstanbul Tema Parkı ve benzer parklar yalnızca büyüklükleri ya da ağırladıkları kişi sayısına göre değerlendirilmemelidir. Bu alanlar aynı zamanda ekonomik ve sosyal etkilerinden ötürü turizmin bir parçası haline geldikleri için bulundukları bölge için önemli birer ekonomik kaynak olmayı başarmışlardır. Bu nedenle Tema parklarının ekonomik katkılarının da araştırılması önerilmektedir.

Akpınar Külekçi ve Gencer (2021) turizm açısından önemli bir yere sahip olan tema parkların insanların sosyalleşmesinden, ülkelerin tanıtımına ve ekonomik kalkınmasına kadar birçok katkı sağladığını vurgulamışlardır. Çalışmalarında tema park kavramını, tema parkların sınıflandırılmasını detaylı olarak ele alarak dünyadaki ve ülkemizdeki tema parklardan örnekleri incelemişlerdir.

Tezer ve Bingöl (2021), Konya ilinde yer alan ve farklı temaları bir arada barındıran 80 Binde Devr-i Alem Parkı’nda bir araştırma yürütmüşlerdir. Yapmış oldukları çalışmada tema parkın planlama, tasarım, uygulama, işletme aşamalarını değerlendirmiş ve geleceğe yönelik sürdürülebilir çözüm stratejileri geliştirmişlerdir. Bununla birlikte tema parkın Konya iline olan katkılarını da değerlendirmişlerdir.

2 KURAMSAL TEMELLER

2.1 Tema Parkı Kavramı

İnsanlar toplu yaşama geçişle birlikte şehirler kurmaya başlamış ve şehir yaşamının yerleşmesinden sonra önceden doğada yaşadıkları maceraları ve heyecanları yitirmişlerdir. Ancak insanlar hâlâ hayal güçlerini kullanmaya devam etmektedirler. Bu nedenle kaybettikleri macera ve heyecan duygularını yeni alanlarda aramaya başlamışlardır. Bu mekanlar günümüzde rekreasyon ve eğlence alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehirden uzak ya da izole bir şekilde kurulmuş, bulunduğu doğa ve çevreyle peyzaj anlamında bütünlüğü sağlanmış karakterize alanlara tema parkları adı verilmektedir (Asensio, 2000; Deniz, 2002, Topaloğlu, 2007; Yücesoy, 2017).

Tema parklar, eğlence ve hayal gücünün bir karışımıdır, bir yandan modernitenin gerekliliğini ifade ederken, diğer yandan hayallerin yansımalarını ve bu yansımalar aracılığıyla sosyal kimliği geliştirmek için çeşitli kontrol ve kontrol araçlarının nasıl kullanıldığını ifade eder (Zukin, 1991; Erbaş, 2019). Wylson ve Wylson (1994), tema parklarının bir müzede karşılaşılabilecek şekilde bilimsel, kültürel ve tarihi unsurlar üzerine kurulan, ana bir tema etrafında toplanan ve gerçek kimlikleriyle canlandırılmış mekanlar olduğunu bildirmişlerdir.

Tema parkı belirli bir ilgi alanına hitap etmek üzere geniş bir alana yayılmış, bir kurgu çerçevesinde açık ve kapalı alanlarda yer alan farklı eğlence tesislerinden oluşan eğlence merkezi olarak tanımlanabilir (Baran ve Kont, 2014). Tema parkının sözlüksel anlamı ise; büyük teknolojik donanımlarla planlanmış, su veya raylı sistemlerle dolaşım imkanının sağlandığı ve sadece bir tema üzerine odaklanılan parklardır (Nacak, 2000; Dalkılıç, 2007).

Tema park ve bahçeleri kavramlarına dair farklı kaynaklarda farklı tanımlar yer almaktadır. Alternatif bir tanım tema park ve bahçelerinin ciddi ve planlı bir şekilde tasarlanarak işletmeye dönüştürülen, fantezi ile eğlencenin birleştiği, hayal gücünün yansımalarına dayanan, tarihsel unsurları bünyesinde bulundururken modernliği de asla

köşeye atmayan, kendi sosyal kimliğini güçlendirmek adına çeşitli kontrol metotlarının kullanıldığı alanlar şeklindedir (Zukin, 1991; Dalkılıç, 2007).

Tema parklar, insanların boş zamanlarını değerlendirmelerini sağlayan, kültürlerini öğrenmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olan, eğitim avantajları olan ve ülkelerin ekonomik kalkınmasına önemli girdileri olan kentsel ölçekteki yeşil alanlardır (Nacak, 2000; Dalkılıç, 2007; Dağ Çınaroğlu, 2019).

Tema parkların literatürde tanımlanmış birçok işlevleri bulunmaktadır, bu işlevler şu şekilde özetlenebilir (Yücesoy, 2017):

- Kentsel kimlik oluşumunu sağlar.
- Ülke tanıtımına katkıda bulunur.
- İnsanlara alışılmışın dışında rekreasyon olanağı sağlar.
- İnsanlara deneyimlemesi mümkün olmayan etkinliklerde bulunma olanağı sağlar.
- Farklı kültürel ve sosyo-ekonomik yapıdaki insanları bir araya getirerek sosyal ilişkilerin güçlendirilmesini sağlar.
- Turizme ve buna bağlı olarak ekonomik gelişmeye katkı sağlar.
- Özgün doğal ve kültürel alanların korunmasını ve sürdürülebilirliğini destekler.
- Tema doğrultusunda eğitime ve toplumsal bilinç oluşumuna katkı sağlar.
- Kentsel açık yeşil alan ve örgütlenmesi üzerindeki olumlu etkileri ile planlı kent oluşumuna katkı sağlar.
- Açık alan koridorları oluşturarak kent ekolojisine katkı sağlar.

Braud ve Lawson (1997), tema parklarını insanların eğlenerek, hoşça vakit geçirmelerini sağlayan, çeşitli konseptlerle fantezi dünyasına kaçışı sağlayan, içerisinde yaratılan atmosferle ziyaretçilerinde heyecan uyandıran dış mekanlar olarak tanımlamışlardır. Tema parkları teknolojik donanımlar ile planlanmış olan, belirli sistemler ile dolaşım imkanı sağlanan ve genellikle belirli bir tema üzerine odaklanan parklardır (Nacak, 2000). Tema parklarının altbaşlıklarından biri olan eğlence temalı parklar dünyada gelişmiş eğlence mekanları olarak kabul edilmektedir. Tasarımının asıl ilkesi "insan" olan bu oluşum, insanların tercih ettiği bir eğlence yeri olarak görülmektedir (Raluca ve Gina

2007; Erbaş, 2019). Tema parklarının özü, tema parklarını topluluk dostu mimari, renkler, manzaralar, karakterler ve diğer unsurlarla bir araya getirmektir. Tema parkı ve çevresi, ziyaretçilerin sanal kapasitelerine eksiksiz bir fiziksel özellik ve hizmet yelpazesi sağlayacak şekilde planlanmalıdır. Tema parkların ziyaretçilerine yemek, konaklama, otopark vb. pek çok hizmeti bir arada sunabilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu hizmetler sunulurken ve etkinlikler düzenlenirken insanların seçme-izleme ve katılım haklarının da bulunması gerekmektedir. Tema parkları kuruldukları yerin kimliğini değiştirmektedir ve turistik nitelik taşımaktadırlar. Mahalle ve semt içinde yer alan parklar ile ayrı kulvarlarda yer alan tema parkları, farklılık yaratmak ve değişime uyum göstermek durumundadırlar (Kau, 1996; Erbaş, 2019).

İnsan öncelikli yaklaşım tema parklarının planlamasında projelerin temelini oluşturmaktadır. Bilhassa faaliyetlerin bireysel özellikler göz önünde bulundurularak her yaş kesimine hitap etmesi önem arz etmektedir. Başarıya ulaşmış olan her tema parkının planlama ve tasarımında ekonomik, fiziksel ve sosyal etmenlere dikkat edilmiştir (Deniz, 2002; Erbaş, 2019). Her şeyden önce karmaşık olarak planlanmış olan temalı parklarda yüksek ölçekli kalkınma amaçlanmaktadır. Uluslararası bir kalkınma amaçlandığı için standartlar da uluslararası kalitede olmalıdır (Deniz, 2002; Erbaş, 2019).

Tema parkları içerdiği temaya göre değişkenlik göstererek, başka bir yer ve zaman atmosferini yaratmaya çalışmaktadır ve genellikle belirli bir temayı vurgumaktadır. Tema parklarının çoğunun özel sektör şirketleri tarafından geliştirilen, yönetilen ticari işletmeler olduğunu da belirtmek gereklidir. Dünyada en çok bilinirliği olan tema parklarından biri ise eğlence temalı olan Disney parklarıdır (Raluca ve Gina, 2007; Erbaş, 2019). Ayrıca yerel halk ve park ziyaretçileri arasındaki sosyo ekonomik fark da soruna sebebiyet verebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, ziyaretçiler ve yerel halk arasındaki dil ve kültür farkı, yanlış anlaşılmalara ve fikir ayrılıklarına sebep olabilmektedir. Tema parkları özellikle yoğun katılım rakamlarına sahiptir, bu nedenle ziyaretçilerin mekan ve zamanda yoğunlaşması önemli bir sorundur (Clave ve Clarke, 2007; Erbaş, 2019).

Yolcu taşımacılığı, tema parkı sisteminin hayati bir bileşenidir. Taşımacılığın tema parkları içindeki ulaşımı sağlaması açısından önemli bir yeri vardır. Ulaşım ağları, tema

parklarını potansiyel ziyaretçiler için fiziksel olarak erişilebilir kılması sebebi ile önemlidir. Bu durum bir tema parkının çekeceği ziyaretçi sayısını belirleyen bir faktördür. Tema parklarının ve cazibe merkezlerinin varlığı, ziyaretçilerin taleplerini karşılamak için yeni toplu taşıma hizmetlerinin geliştirilmesine yol açmaktadır. Farklı ulaşım stilleri, ziyaretçilerin kendini özel hissetmesine ve daha çok keyif almasına sebep olarak, o ulaşım araçlarını tercih etmelerini sağlamaktadır (Goelder ve Brent Ritchie, 2006; Erbaş, 2019).

Tema parkları sadece eğlence alanlarından ibaret olmamakla birlikte toplumun kentle ilgili tercihlerine ilişkin isteklerinin fiziksel ifadesi halidir. Mekânların kurumsal olarak özelleştirilmesine, sosyal alanın yeniden tanımlanmasına doğru ilerleyen geleneksel kentsel inşaat süreçlerine alternatifler sunmaktadır. Donaire'e (1999) göre tema parkları sorununa; bu tür alanların sanayi sonrası toplumun gerilimlerinin özniteliği olduğu gerçeği göz önüne alınarak yaklaşılmalıdır. Bu açıdan bakıldığında, Rebori (1995), tema parklarının disiplinlerarası çalışmalar için bir fırsat olduğu görüşünü desteklemektedir. Davis (1997) San Diego'daki Sea World üzerine yapmış olduğu çalışmada parkların, kentsel mekânsal sorunların amblemi olarak nitelendirilebileceği görüşündedir (Clave, 2007; Dağ Çınaroğlu, 2019). Küçük ve İnce (2018) 'nin yaptığı çalışmada tema parklarının varlıklarını sürdürebilmesi açısından, ziyaretçi kitlesinin görüş, öneri ve tercihleri göz önünde bulundurulmalı, yeniliklere açık olmalı ve çevresinde yeni materyallerin eklenebilmesi için genişlemeye olanak sağlayacak alana sahip olmaları gerekmektedir (Erbaş, 2019).

Bir ülkenin ekonomisi ve tanıtılması açısından büyük katkı sağlayan tema parklarının ziyaretçi oranları sürekli olarak artış göstermektedir. Farklı peyzaj özellikleri, yapıları ve aktiviteleri, heyecan yaratan araçları ve yeni deneyimlere olanak sunmaları tema parkların daha fazla ilgi ve talep görmesini sağlamaktadır. Kullanıcı talep ve ihtiyaçlarını karşılayacak farklı planlamaların yapılmasının yanı sıra seçme, izleme ve katılım olanakları sağlaması bu parkları başarıya ulaştırmaktadır. Tema parkları farklı ziyaretçi profillerine uygun olarak sunulan faaliyetleri ile, insanlara, toplu olarak veya tek başına eğlenmeleri için fırsat sunmaktadır. Doğru bir şekilde planlanmış, hizmet kalitesi yüksek

ve çevreye duyarlı yapılmış bir tema park ülke turizmine katkı sağlamaktadır (Gök ve Bingöl, 2017; Erbaş, 2019).

Tema parkları ziyaretçiler için tüm fiziksel özellik ve hizmetlerin sunulduğu bir yer olmalıdır. Tema parklarının planlanmasında turizm alanında yaratacakları arz ve talep piyasaları büyük önem taşımaktadır. Çünkü eğer piyasadaki gelişmeler doğru bir şekilde kavranır ve uzun vadede yaratacakları etki tahminlenirse projeler üzerinde alınacak kararlar da o denli doğru olacaktır (Raluca ve Gina 2007; Erbaş, 2019). Bir tema parkının başarısı tamamen nasıl eğlendiğinize bağlıdır. Bu nedenle, park işinde başarının anahtarı, konukların beklediği koşulları yaratmak ve parka tekrar geri dönme arzusuyla dolu olarak ayrılmalarını sağlamak olmalıdır. Yani, aynı ziyaretçileri çekmeye devam etmelidir. Sanayi toplumlarında yaşanan tüketim ve eğlence anlayışının iyice yerleşmesinin ardından turizm faaliyetlerinin de büyük oranda artış gösterdiği görülmektedir. 1950 yılından günümüze kadar olan süreçte dünyanın pek çok yerinde yaşam standartlarının artmasıyla birlikte uluslararası kitle turizmi olgusunda da hızla bir yükseliş meydana gelmiştir. Otomobil kullanımının artması, havayollarının gelişmesi, yani kısacası ulaşım imkanlarının gelişimi de ekonomik sorun yaşamayan kesimin turizm faaliyetlerini destekleyen diğer unsurlar olmuştur (Anonim, 1993; İnce, 2017).

2.2 Tema Park Türleri ve Sınıflandırılması

Tarihi olarak bir geçmişi bulunan tema parklarının doğuşu üç farklı gelenekten kaynaklanmaktadır. En eski olan gelenek kökeni Orta Çağa kadar uzanmakta olan 1133 yılında İngiltere’de düzenlenmeye başlayan Bartholomew Fuarı’dır. 18. ve 19. yüzyıla kadar bu gibi yerler halkın cadı gösterileri, akrobatlık, hokkabazlık gibi kitlesel olarak görebilecekleri ve eğlenmelerine aracılık eden parklardan türemiştir. Danimarka’nın başkenti Kopenhag’ın kuzeyinde bulunan Klampenborg, 1583 yılında açılan dünyanın en eski eğlence parkı olarak kabul edilmektedir (Bobat, 2016; Mutlubaş ve ark., 2020). Eğlence endüstrisinin baskın olmaya ve ilgi çekmeye başlamasıyla birlikte Amerika’da pek çok kentte 1800’lerin sonunda eğlence parkları kurulmaya başlamıştır. Amerika’da bu anlamda bir başlangıç olarak kabul edilen World’s Columbian Exhibition fuarı Chicago’da 1893’te açılmıştır. Bu fuarda çeşitli gösteriler gerçekleştirilmiş ve zamanla

yabancı ziyaretçi ile konuk sanatçılar da etkinliklere katılmışlardır. Ardından Newyork Coney Island’te açılan eğlence parkı, içerisinde su altı ve farklı rekreasyon aktivitelerini bulundurarak tema parkı kavramının adeta öncüsü olmuştur (Arslan, 2016; Mutlubaş ve ark., 2020).

Eğlence parklarının çoğu yakaladıkları popüleriteyi devam ettirememiş ve 1950 yılına gelindiğinde çoğu maddi anlamda güçlükler çekerek terkedilmiş bir durumda kalmıştır. Walt Disney, 1955 yılında California’da Disneyland’i kurarak eğlence ve tema parkı sektörünü adeta yeniden canlandırmıştır. Disneyland’ın başarısı yakalamasındaki temel etmenlerin hem çok temalı konseptte öncü olması hem de her yaş grubuna hitap eden temaları içerisinde bulundurması olarak görülebilir. 1984 yılında 1,46 milyar dolar olan Disney satışları 1989 yılına gelindiğinde 4,59 milyar dolara yükselerek dramatik bir artış göstermiştir. Kazanılan başarının ardından şirketin piyasa değeri de 1984 yılında 2 milyar dolardan, 1988 yılında 16 milyar dolara fırlamıştır. Bu yükseliş günlük % 700 artış oranına denk gelmektedir. Disney’in yakaladığı bu başarı Amerika’daki diğer tema parklarının kurulumunu da teşvik etmiş ve harekete geçirmiştir (Sun ve Uysal, 1994; Mutlubaş ve ark., 2020). Theme Index 2016 raporunda dünya genelinde tema parklarının olumlu büyüme gösterdikleri ve performanslarının artmaya devam ederek toplam iş hacimlerinin % 4,3 oranında artışla birlikte 420 milyar dolara, yıllık ziyaretçi sayılarının ise 438 milyon kişiye ulaştığı bildirilmiştir. 2019 yılında ABD (Amerika Birleşik Devletleri)’de eğlence ve tema parklarından elde edilen gelirin 22 milyar doların üzerinde olduğu ve giderek de artış göstereceği tahmin edilmektedir (URL-1).

Çalışma saatlerinde yaşanan düşüşle birlikte insanların gün içerisinde daha fazla boş vaktinin kalması, yaşam standartlarının yükselmesi, eğlenceye olan ilgilerinin artması tema parkı ve bahçelerinin ortaya çıkarak hızla gelişmesine neden olmuştur. Günlük yaşamda ortaya çıkan bu değişimler insanların aktivite arayışlarına neden olmuş ve tema parklarının da ziyaretçilerine sunduğu değişik faaliyetler, izleme ve seçme şansını sunduğu aktiviteler çekici eğlence mekanlarına dönüşmelerine katkı sağlamıştır. Tema parklarında en önemli unsur ziyaretçiler ile istekleri olduğu için bu alanlarda kullanıcı tepkileri oldukça önemsenmektedir ve buna yönelik olarak yapılan düzenlemeler tema

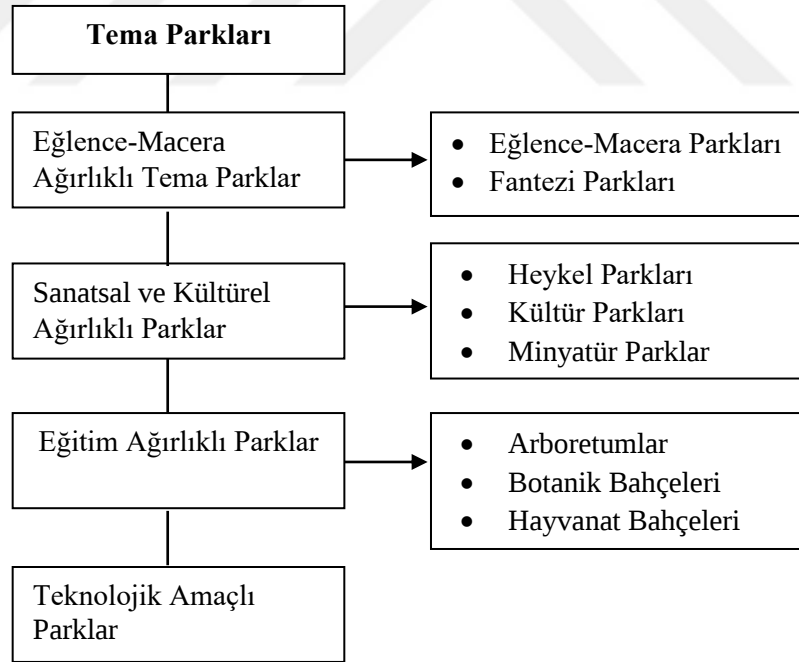
parkı ve bahçelerinin başarılı bir yükseliş göstermesini sağlamaktadır. Her sektörde olduğu gibi tema parklarında da zaman içerisinde değişikliklerin ve yeniliklerin yapılması, popüler aktivitelerin dahil edilmesi bu alanlara olan talebin artmasını sağlamaktadır (Arslan, 1998; Dalkılıç, 2007).

National Amusement Park Historical Association (NAPHA) tema parklarını içerisinde gezinti alanları bulunduran, insanda farklı duyguların bir arada yaşanmasını sağlayan etkinliklerin, gösterilerin ve yapıların belirli bir tema ya da merkez çevresinde toplanmasıyla ortaya çıkan eğlence mekanları olarak tanımlamıştır (URL-2). Geissler ve Rucks (2011)'a göre, tema parklar genellikle mimari, peyzaj, mağazalar, oyuncaklarla geziler ve yiyecek hizmetleri de dahil olmak üzere tasarım özellikleri bakımından eğlence parklarından farklılaşmaktadır. Tema parklar genellikle; aileler için çekicilik unsurları, kostümlü kahramanların, gezinen müzisyenlerin olduğu bir eğlence ortamı, eğlence oyuncaklarına ve gösteri kapasitesine yüksek yatırım, yüksek bakım standartları, ziyaretçileri daha uzun kalmaya teşvik eden faaliyetler, tek bir fiyat kabul politikası gibi özelliklere sahiptirler. Tema parklar, ziyaretçileri eğlendirici oyun ya da uğraşların olduğu bir eğlence ya da yeni bir deneyim ortamına çekerler (Geissler ve Rucks, 2011; Büyüksalvarcı ve ark., 2019).

ABD dünyadaki çeşitli eğlence fuarları ve kongrelerin düzenlenmesini sağlayan birliğin merkezinin bulunduğu yerdir ve birliğin diğer şubeleri de Brüksel, Hong Kong ve Meksika'da bulunmaktadır. Temalı Eğlence Birliği (TEA) adı verilen bu birlik 1991 yılında kurulmuştur ve yaklaşık olarak 1000 üyeden oluşmaktadır. Birliğin merkezinin yer aldığı ABD'de Kuzey Amerika'da Batı ve Doğu olarak iki şube, ayrıca Avrupa, Ortadoğu ve Asya Pasifik şubeleri yer almaktadır (Baran ve Kont, 2014).

Sosyal mekân ve kentsel öge olma özelliğine sahip olan parkların şehirlerdeki yeşil alanların oluşturulması ve sürekliliklerinin sağlanmasında, şehir kültürlerinin yansıtılarak kentsel iletişimin sağlanmasında büyük payları bulunur ve kendi aralarında işlevlerine, hizmet alanlarına, konumlarına göre sınıflara ayrılmaktadırlar. Parklar üzerinde yapılan bu sınıflandırmalar mekanların peyzaj değerlerine, erişilebilirliklerine, donatılarına, hizmet kalitelerine, ve estetik değerlerine etki ederek, şehirdeki yaşam kalitesini

değiştirirler (Emür ve Onsekiz, 2007; Bektaş, 2010; Yücesoy ve Çelik Çanga, 2019). Tema parkları büyükten küçüğe doğru sıralanan bölge parkı, kent parkı, semt parkı ve mahalle parkı kavramları arasında kent parkı grubunda yer almaktadır (Yücesoy ve Çelik Çanga, 2019). Genel anlamda planlama aşamaları birbirlerine benzeyen tema parkları kendi aralarında eğlence parkı, tarihi park ve safari parkı olmak üzere 3 kategoriye ayrılmıştır (Baud and Lawson, 1997; Dalkılıç, 2007). Bir başka sınıflandırmada ise tema parklarında yer alan turizm faaliyetleri ile atraksiyonlara göre 5 ayrı sınıflandırma yapılmıştır ve bunlar, yaban yaşamı, tema parkları, müzeler, adalar, park ve bahçeler şeklinde sıralanmıştır (Kauh, 1996; Dalkılıç, 2007). Bu bilgilerden hareketle tema parklarının sınıflandırılmasında literatürde birden fazla görüşün olduğu sonucuna varılabilmektedir. Topaloğlu (2007) incelenen örnekler doğrultusunda tema parkların genel bir sınıflandırmasını yapmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Tema parkların sınıflandırılması (Topaloğlu, 2007)

Braun'nun (2000) yapmış olduğu bir araştırmaya göre rekreasyon park çeşitleri aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır (Braun, 2000; Dalkılıç, 2007);

- Eğlence Parkları

- Kentsel Eğlence Merkezleri
- Spor ve Eğlence Parkları
- Tema Parkları
- Su Parkları
- Deneyim Parkları

Eğlence Parkları: Eğlence parklarının yapımına 1550’li yıllarda başlanmıştır. Avrupa’da ilk kurulduğu zaman bu tip yerlere mutluluk bahçeleri adı verilmiştir. Bu tesislerin belirli bir ortak konu noktası yoktur. Ne doğal bir öğretiye, ne sportif bir faaliyete ne de alışveriş imkanına sahip değildirler. Japonya'daki "Sagami Parkı" bu tür parklara örnek verilebilir (Şekil 3) (Yücesoy, 2017; Dağ Çınaroğlu, 2019).

Şekil 3. Sagami parkı (URL-3)

Kentsel Eğlence Merkezleri: Alışveriş merkezleri, yemekhaneler, özel nitelikli oteller veya spor stadyumları gibi eğlence alanları veya sınırlı gece aktiviteleri içeren kapalı rekreasyon aktivitelerinden oluşmaktadır. Hollanda’daki Almere Kentsel Eğlence Merkezi iyi bir örnek oluşturmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Almere kentsel eğlence merkezi (URL-4)

Spor ve Eğlence Parkları: Spor ve eğlence parkları genel olarak spor ve boş zaman aktivitelerinin bir arada olduğu sınırlı alanlardır. Ana spor dallarına ait olabildiği gibi eğlence sporlarına ya da ekstrem sporlar ile oyun ve yalnızca eğlence aktivitelerinden oluşmuş olabilirler (Dalkılıç, 2007). Almanya’da ki Legoland spor ve Eğlence Merkezi but ür parklara örnek olarak verilebilir (Şekil 5).

Şekil 5. Legoland spor ve eğlence merkezi (URL-5)

Tema Parkları: Şehirden izole edilmiş, doğa ve çevredeki peyzajla bütünleşmiş, çeşitli eğlence veya eğitim etkinlikleri içeren spesifik aktiviteye bağlı olarak tasarlanan parklardır. Bir yandan sosyal kimliği geliştirmek ve diğer yandan ziyaretçilerin günlük hayatın monotonluğunu geride bırakma arzusunu tatmin etmek amaçlanır. Örneğin Fransa'da bulunan Parc Asterix Parc, aynı anda 4.000 kişiye hizmet verme kapasitesine sahip, 20 mağaza ve restorandan oluşan 200 dönümlük çok büyük bir komplekstir (Şekil 6).

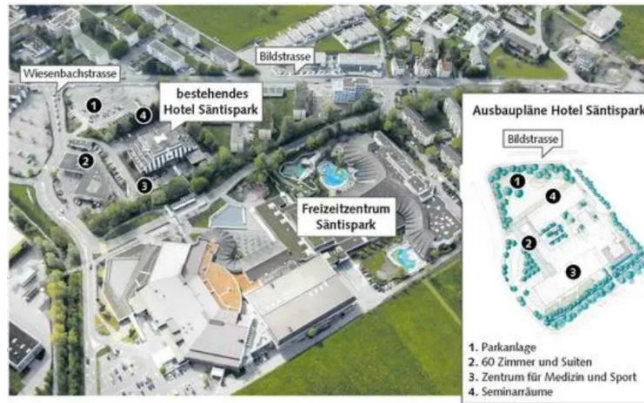
Şekil 6. De Efteling parkı (URL-6)

Su Parkları: Grup ve bireysel aktivitelerin gerçekleştirilebildiği temalı eğlence parklarıdır. Kıyı deniz aktivitelerine alternatif olarak kimi zaman iç kesimlerde kimi zaman kıyı kesimlerinde oluşturulan yapılanmalardır. Geleneksel su parklarından türemişlerdir ancak daha gelişmiş olup kendi cazibeleri ile turistleri çekmektedirler (Dalkılıç, 2007). Bilinen bir örneği Amerika’da bulunan SeaWorld-Orlando parkıdır (Şekil 7).

Şekil 7. SeaWorld-Orlando (URL-7)

Deneyim Parkları: Deneyim Parkları otel veya bungolow tesislerini içinde barındıran serbest zaman değerlendirme ve deneyim alanlarına sahip olan, sadece ziyaretçilerin kalmaları için tasarlanmış mekanlardır (Dalkılıç, 2007). Bu parklar ekonomik spor ve eğlence oryantasyonu tarafından karakterize edilmesine rağmen aynı zamanda bir tema parkı da olup tipik büyük alışveriş ve eğlence merkezleri özelliklerini de yansıtmaktadır (Dalkılıç, 2007) (Şekil 8).

Şekil 8. Santis park (URL-8)

Deniz'e (2002) göre ise tema parkları şu şekilde sınıflandırılmıştır: Eğitim Temalı Parklar, Çağ Temalı Parklar, Tarih Temalı Parklar, Sanat Temalı Parklar, İklim Temalı Parklar, Hobi Temalı Parklar, Coğrafya Temalı Parklar, Doğal Yaşam Temalı Parklar, Rekreasyon ve Eğlence Temalı Parklar, Özel Anlatımlı Parklar, Hikaye, Masal, Mitoloji Temalı Parklar.

Eğitim Temalı Park ve Bahçeler:

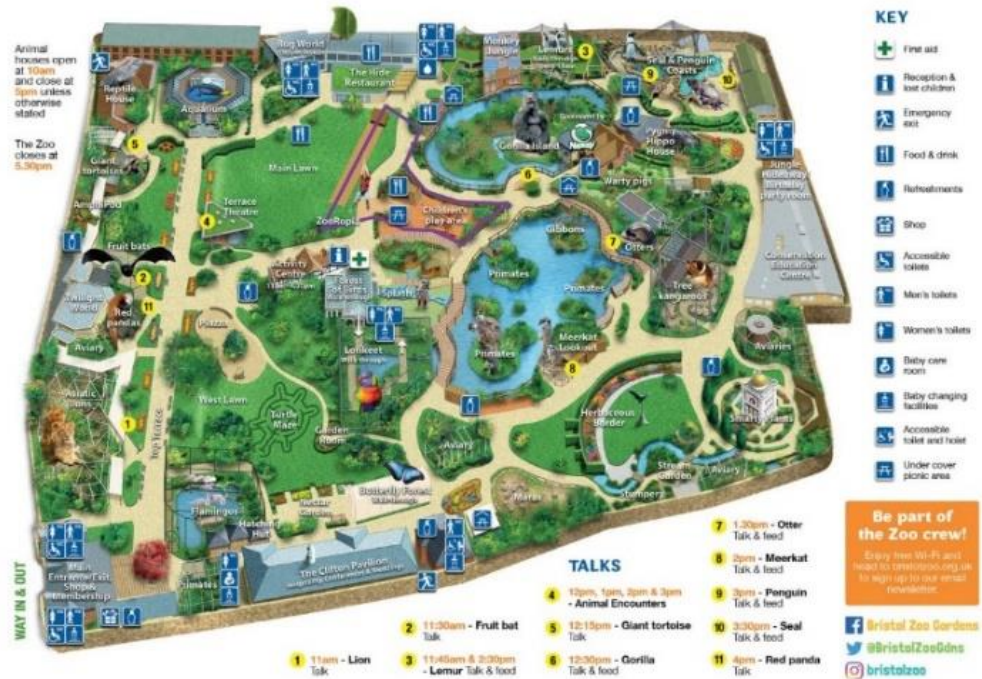
Bilimsel, eğitim ve rekreatif işlevleri olan tematik parklardır. Planlama ve yönetim şekilleri diğer birçok park türünden farklıdır. Eğitim temalı parkların kuruluş yeri kentsel baskıdan ve kent gelişiminden uzak olmalıdır. Aynı zamanda bu parklarda sınırlar koruma altındadır ve giriş- çıkışlar kontrollü olarak yapılır. Tıbbi ve aromatik bitkiler bahçesi, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, arboretumlar, bahçe sergileri en önemli eğitim temalı parklardır (Yücesoy, 2017).

Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi: İnsanların yaşamında büyük önemi olan bitkilerin insan yararı için kullanımı ve yetiştiriciliği oldukça eski zamanlara dayanmaktadır (Sarı ve Karaşah, 2019). Tıbbi ve aromatik bitkilerin günümüzde tarla ve bahçe tasarımıyla park ve peyzaj düzenlemelerine kadar oldukça yaygın bir kullanım alanı bulunmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkilerin çok değişik alanlarda ve sanayi kollarında tüketimine ek olarak aynı zamanda kentin turizm faaliyetlerinin desteklenmesine de çeşitli katkılar sağlamaktadır (URL-9). Türkiye'nin ilk tıbbi bitki bahçesi olan Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi buna bir örnek olarak verilebilir (Şekil 9).

Şekil 9. Zeytinburnu tıbbi bitkiler bahçesi (URL-10)

Hayvanat Bahçeleri: Hayvanat bahçeleri, hayvan türlerini koruyarak devamlılığını sağlamak, doğal yaşamdan uzaklaşan bireylerin yaban hayatı ve canlılarını incelemeye ve gözlemlemeye yönelik rekreasyonunu sağlamak amacıyla tesis edilmektedir (Özkan ve ark., 2010). Bu çeşit parkların kuruluş yeri de kentsel baskıdan ve kent gelişiminden uzak olmalıdır. Şekil 10’da hayvanat bahçelerinden bir örnek olan Bristol Zoo’ya ait bir plan görülmektedir.

Şekil 10. Bristol Zoo (URL-11)

Botanik Bahçeleri: Dünyadaki bitki türlerinin yok olma tehdidi ile karşı karşıya gelmesi durumu sonucunda, bitki çeşitliliğinin korunması, dünyadaki habitatların ve biyolojik çeşitliliğin devamlılığının sağlanması ile botanik konusunda araştırma ve incelemeler yapılmasına imkân sağlamak amacıyla tesis edilmektedirler (Hepcan ve Özkan, 2005; Bektaş, 2010; Yücesoy, 2017). Bu tür alanlar “botanik eğitim alanları” olarak da isimlendirilebilir. Bu bahçelerde bitkilerin özellikleri, yaşam, yetiştirme ve bakım koşulları ve hangi yörede normal şartlarda yetiştikleri açıklanır (Boyacı, 2010). Bu bakımdan Kew Botanik Bahçesi (İngiltere) dünyadaki önemli botanik bahçelerinden biri olarak örnek gösterilebilir (Şekil 11) (URL-12).

Şekil 11. Kew Botanik Bahçesi (URL-12)

Arboretumlar: Bitki koleksiyonlarının bilimsel ve teknik açıdan sürekli olarak etüt edilmesi ve izlenmesi amacı ile oluşturulmuş olan arboretumlar, yaş ve kökenleri bilinerek özenle bir araya getirilmiş, ağaç ve diğer odunsu bitki taksonlarının özel olarak seçilmiş olan bölgelerde yetiştirilerek sergilendiği, canlı bitkilerden oluşmuş olan açık hava müzeleridir (Yaltırık, 1969; Erbaş, 2019). Türkiye’de Yalova’da bulunan Karaca Arboretumu buna örnek olarak verilebilir (Şekil 12).

Şekil 12. Karaca arboretumu (URL-13)

Bahçe Sergileri: Farklı ülkeler için eğitim etkinlikleri, kültürel etkinlikler, atölye çalışmaları ve benzeri etkinlikler sunan açık yeşil alanlardır. Şekil 13’de Sakarya Millet Bahçesi sergisi örneği verilmiştir.

Şekil 13. Sakarya Millet Bahçesi Sergisi (URL -14)

Deniz (2002) ise tema parkları; eğitim, tarih, iklim, coğrafya, çağ, sanat, hobi, doğal yaşam, özel anlatımlı, rekreasyon ve eğlence temalı, hikaye-masal-mitoloji temalı parklar olmak üzere 11 kategoride incelemiştir. Eğitim temalı parklar dışındaki diğer park kategorileri aşağıda özetlenmiştir:

İklim Temalı Park ve Bahçeler: İklimsel koşulların, ısıtma soğutma havalandırma vb. gibi iklimlendirme işlemleriyle değiştirilerek, bir bölge için doğal olmayan iklimlerin deneyimlenmesine olanak sağlayan kapalı alanlardır (Yücesoy, 2017). Kapalı kayak merkezleri, yağmur ormanları ve çöl bahçeleri buna örnek verilebilir. Singapur’da bulunan dünyanın en büyük iklimlendirilmiş cam serası olan Flower Dome, içerisinde bulunan yapay yağmur ormanı (Cloud Forest) ile en dikkat çekici tematik bahçelerden biridir (Şekil 14).

Şekil 14. Flower Dome, Gardens by the Bay, Singapur (URL 15, URL 16)

Coğrafya Temalı Park ve Bahçeler: Bir ülkenin özgün nitelikteki doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin tanıtıldığı, korunduğu, yaşatıldığı ve farklı coğrafi özelliklerin oluşturulabileceği açık ve kapalı alanlardır (Yücesoy, 2017).

Rekreasyon ve Eğlence Temalı Park ve Bahçeler: Eğlence – macera parkları, hayal gücünün sınırlarını zorlayan heyecan verici aktivitelerin bulunduğu parklar olarak nitelendirilebilir (Topaloğlu, 2007; Yücesoy, 2017). Eğlence parklarının yapımına 1550’li yıllarda başlanmıştır. Avrupa’da ilk kurulduğu zaman bu tip yerlere keyif bahçeleri adı verilmiştir ve bu bahçeler, oyunlar, müzik ve eğlence amaçlı araçlar ile doldurulmuştur (Yücesoy, 2017). Bu tema parkına ilişkin bir örnek olarak Kopenhag Bakken parkı gösterilebilir (Şekil 15).

Şekil 15. Kopenhag Bakken Park (URL-17)

Hikaye, Masal, Mitoloji Temalı Park ve Bahçeler: Çizgi film karakterlerini, çizgi film mimarisini ve bir gıda pazarını birleştiren parklardır. Bu parklarda çocukların eğlenceli vakit geçirebilecekleri ve onlarla fotoğraf çekebilecekleri interaktif bir ortam oluşturmak için masal ve çizgi film karakterleri gibi unsurlara ağırlık verilmektedir (Öztürk 2003, Topaloğlu 2007). Bu masal tema parkına ilişkin bir örnek olarak Efteling Parkı, Hollanda gösterilebilir (Şekil 16).

Şekil 16. Efteling Parkı, Hollanda (URL-18)

Çağ Temalı Parklar: Geçmiş veya gelecek zamanın özelliklerini yansıtan tema parklarıdır. Teması geçmiş zaman olan parklar tarihi çevrelerin korunmasına da olanak sağlayabilir ve dinazor parkları gibi mezozoik dönem özelliklerini de yansıtabilmektedir (Yücesoy, 2017) (Şekil 17).

Şekil 17. Mesozoik zamanı Jura dönemi canlıları (URL19)

Sanat-Kültür Temalı Parklar: Sanatsal ürünlerin sergilenmesine, iyi ve etkili bir şekilde izlenmesine olanak sağlayan parklardır (Yücesoy, 2017). Tarih parkları kentlerin içinde bulunan küçük ölçekli alanlardır. Tanıtıcı ve eğitici amaç içeren, farklı medeniyetlerin kültür ve tarihini, geleneklerini, mimarisini, inancını, olanaklarını sunan parklardır. Tarih ve kültür temalı parkların amacı ziyaretçilere o dönemi yaşıyor hissi uyandırmaktır (Gök ve Bingöl, 2017). Buna ilişkin Şekil 18’de İstanbul Miniaturk örneği verilmiştir.

Şekil 18. İstanbul Miniaturk (Orijinal, 2021)

Hobi Temalı Parklar: Bu tür bahçeler açık alanlardır ve her türlü ekipman ve alanı içerir. Hobilerini günlük ortamlarında uygulama fırsatı bulamayan kişilere yöneliktir (Yücesoy, 2017) (Şekil 19).

Şekil 19. Çekmeköy hobi bahçesi (URL-20)

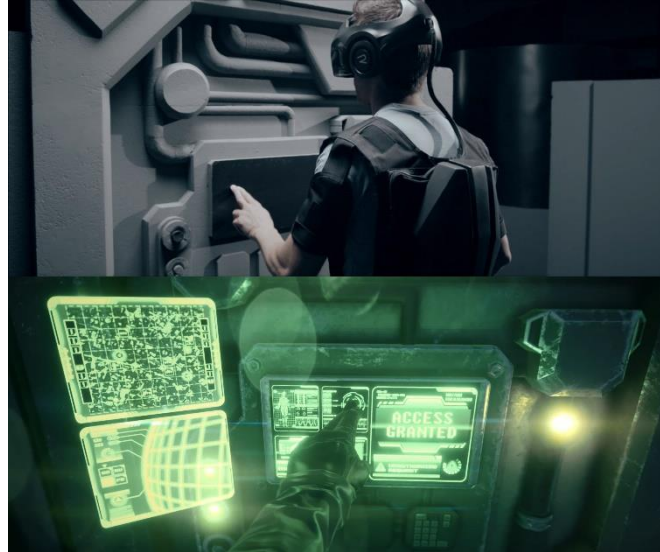
Doğal Yaşam Temalı Park ve Bahçeler: Daha çok yöresel flora ve faunanın sergilendiği ve muhafaza edilerek sürdürülebilirliğinin sağlandığı açık yeşil alanlardır.

Özel Anlatımlı Bahçeler: Tema parkı tanımı çerçevesinde değerlendirildiğinde daha küçük ölçekli parklar olup mahalle, semt ve kent parkları içerisindeki küçük ölçekli tematik alanlardır (Yücesoy, 2017). Kuru taş ve kaya bahçeleri buna örnek olarak gösterilebilir. Folgefonna Milli Parkında bulunan Steinparken kaya bahçesi özel anlatımlı bir kaya bahçesi örneği olarak verilebilir (Şekil 20).

Şekil 20. Steinparken kaya bahçesi, Rosendal, Norveç (URL-21)

Teknolojik Amaçlı Parklar: California'daki bilgisayar oyunu tesisi olan Virtual World ile Kihoku'daki astroloji müzesi bu kapsamdaki ilk örneklerdendir (Topaloğlu, 2007). Günümüzde giderek artan oyunlaştırma ve sanal gerçeklik gibi birçok farklı teknolojik yenilikleri kullanarak ziyaretçilerine gerçek dünyadan kaçıp başka bir dünyayı deneyimleme imkanı sunan tematik parklardır (Şekil 21).

Şekil 21. The Void (Utah, Amerika Birleşik Devletleri), sanal gerçeklik tema parkındaki bir oyun görseli (URL-22)

2.3 Tema Parkların Planlama ve Tasarım İlkeleri

Eğlence parkları kavramının ortaya çıkışında "olması zorunlu ve isteğe bağlı etkinlikler" düşüncesi etkili olmuştur. Eğlence parkları planlanmasında temel olan noktalar, yer seçimi, ihtiyaç-mekân ilişkisi ve ana tasarım kriterleridir. Temalı parklarda görülen ortak planlama ve tasarım ilkeleri aşağıda verilmiştir (Deniz, 2002; Topaloğlu, 2007; Yücesoy, 2017):

- Temalı park konsepti, konularına göre yeni gelişen bir sektör olduğundan planlama, tasarım, işletme ve uygulama alanlarında uluslararası işbirliği ve bilgi alışverişi yapılmalıdır. Farklı alanlarda çalışan çalışma grupları bir araya gelerek koordineli bir şekilde çalışmalıdır.
- Planlama ve tasarım aşamasında çalışanların motivasyonunun maksimum derecede olması sağlanmalı, amaç ve strateji planlamanın başında tespit edilmelidir.
- Planlamada taşıma kapasitesi gerçekçi hesaplanmalı ve kullanılan alanın özelliklerine dikkat edilmelidir.
- Yenilenebilir kaynaklar kullanılmalı, turizm planlamasında çevre yönetimi ve politikası planlamanın bir parçası olarak görülmelidir.
- Teşebbüs gücüne destek olunmalı ya da teşebbüs gücü kredilerle desteklenmelidir. Yapılan teşviklerle işletmenin yenilenme gücü artırılmalıdır.
- Tasarım aşamasında; farklı gurupların alana gelmesi sağlanmalı, tasarım çalışmasını yürüten kişilerin düşüncelerine sınır koymayarak ziyaretçilerin harcama yapmalarını sağlayan bir tasarım geliştirilmelidir.
- Büyük ölçekte kalkınma hedeflendiğinden çok sayıda turistin ilgisini çekecek düzenlemelerle bir kompozisyon oluşturulmalıdır.
- İhtiyaç türünün tespiti için ön çalışma yapılarak itirazlar ortadan kaldırılmalı, sosyal ihtiyaçlara önem verilmeli, katılımın artırılabilmesi için değişik faaliyetler sunulmalıdır.
- Tasarımda insanlara seçme- izleme ve katılma şansının verilmesiyle planlama ve tasarım güçlendirilmelidir.

- İhtiyaçlar önceden tespit edilerek farklı eğitim, yaş, kültür, eğlenme ve dinlenme anlayışı, yaşam tarzı farklı olan insanları tek çatı altında toplayacak konseptler geliştirmelidir.
- Planlama-tasarım aşamasında; bir taraftan potansiyel ve mevcut kişilerin ihtiyaçları tespit edilirken diğer taraftan da bu ihtiyaçlar rekreasyona yönelik esaslarla güçlendirilmeli, bu çerçevede yeni ihtiyaçlar uyandırılmalıdır.
- Kent insanının gereksinimini anlamak ve karşılamak için boş zamanlarını nasıl, nerede, ne şekilde kullanacakları ve hangi faaliyetleri tercih edebilecekleri, ne tür değişiklikler isteyebilecekleri, nasıl mutlu olacakları, tercihlerinin ne olacağı, nasıl hoşnut tutulacağı ve neden farklı bir faaliyet isteyeceği şeklindeki davranış yaklaşımları ile aktiviteler oluşturulmalıdır. Planlama ve tasarım aşamasında aktiviteler oluşturulurken demografik, sosyal-kültürel-ekonomik ve doğal faktörler ön planda tutulmalı, kullanıcının davranış yaklaşımı temel noktayı oluşturmalıdır.
- Tasarım aşamasında kişisel istekler göz önünde bulundurulmalıdır. Faaliyetler her yaş gurubuna hitap ederek ziyaretçi çekebilecek özellikleri bünyesinde barındırmalıdır.
- Günümüzde en farklı uygulamaların bile bir süre sonra güncelliğini ve dikkat çekiciliğini yitireceği unutulmamalı, bu yüzden yeniliklere açık kapı bırakılabilecek tasarımlar geliştirilmeli, daha geniş bir perspektiften bakılarak hayal gücü yüksek tasarımlar düşünülmelidir.
- Tasarım; değişen ihtiyaçlara cevap vermeli, artan rekabet ortamına uyum sağlamalı, rakiplerine benzer etkinliklerden kurtulup değişik atraksiyonlar sergilemelidir. Temalı parklarda; rakiplerin yarattığı yeniliklere adapte olunmalı, turistlerin kalış süresini arttıracak uygulanabilir yenilikler getirmeli, değişen istek ve ihtiyaçlar karşılanmalı, benzer atraksiyonların dışına çıkılarak ziyaretçilere farklı atmosferler sunulmalıdır. Bu düşünce tarzının temalı park ve bahçelerin başarıya ulaşmasında ve işletilmesinde etkili bir unsur olduğu gözden kaçırılmamalıdır.
- Genellikle büyük ölçekte kalkınma hedeflendiğinden, reklam ve pazarlamaya önem verilerek ziyaretçilerin dikkati çekilmeli, fazla sayıda ziyaretçinin gelmesini ya da

daha sık ve düzenli gelmesini teşvik edecek animasyon gösterileri düzenlenmeli, yatırımın işletmeciye geri dönüşü sağlanmalıdır.

- Zaman para olarak yatırımcıya döneceğinden, hızlı ulaşım ve sabit bir programla hizmet verilmesi, ziyaretçinin daha çok yer gezeceği ve daha çok harcama yapacağı işletme programları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Temalı parklarda özellikle eğitim dışında yer alan eğlence temalı parklarda kozmopolit davranış biçimleri ön plana çıkmaktadır. Zaman zaman yerli halkın bakış açısından bazı problemlerin yaşandığı gözlenmekte, kültür dejenerasyonunu engellemek amacıyla bazı tedbirler alınmalıdır.
- Ziyaretçinin taleplerine bağlı aktivitelerle ziyaretçiye memnun edecek davranış anlayışı benimsenmelidir. İşletme anlayışında; güler yüzlü personel hizmet etmeli, ihtiyaç duyulan personel profesyonel işletme anlayışına sahip olmalı ve personelin insanlara hitap edebilme gücünün yeterli olması gerekmektedir.

2.4 Dünya'dan ve Türkiye'den Bazı Tema Parkı Örnekleri

Dünyada tema parkların çoğu ülkelerin ekonomilerine katkı sağlamak üzere planlanmaktadır. Tema parklar doğrudan ve dolaylı olarak istihdam sağlamaktadır. Barındırdığı etkinliklere göre ve temasına göre ülkeye döviz girişi sağlamaktadır. Bununla birlikte ulaşım imkanlarının iyileştirilmesine katkı sağlamakta böylece bölge halkının daha iyi ulaşım imkanlarından faydalanmasına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda altyapının gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu yönde taleplerin artmasına bağlı olarak tema parkları da artmaktadır (Goelder ve Brent Ritchie 2006).

Her yıl güncellenen küresel gezi katılım raporuna (Global Attractions Attendance Report) göre dünyada bulunan eğlence parklarının ziyaretçi sayılarına göre sıralamaları “Themed Entertainment Association (TEA)” Theme index listesinde yer almaktadır. 2020 yılı sıralaması Tablo 2’de görülmektedir. 2019 yılı sonunda yaşanan Covit-19 pandemisi nedeniyle yaşanan kısıtlamalar eğlence sektörünü de etkilemiştir. Bu nedenle 2019 yılına göre 2020 yılı verilerinde önemli düşüşler olsa da 2021 yılı itibariyle kısıtlamaların azaltılmasıyla birlikte katılım verilerinde artış olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 2. Dünya çapında katılım sayısına göre ilk 25 eğlence ve tema parkı (TEA, 2020)

Sıra	Park	% Değişim	Katılım 2020	Katılım 2019
1	Walt Disney, ABD	-66.9%	6,941,000	20,963,000
2	Disneyland, ABD	-80.3%	3,674,000	18,666,000
3	Disneyland, Japonya	-76.8%	4,160,000	17,910,000
4	Disneysea, Japonya	-76.8%	3,400,000	14,650,000
5	Universal studios/ Japonya	-66.2%	4,901,000	14,500,000
6	Animal kingdom park, ABD	-70.0%	4,166,000	13,888,000
7	EPCOT park, ABD	-67.5%	4,044,000	12,444,000
8	Ocean Park, Çin	-59.1%	4,797,000	11,736,000
9	Hollywood studios park, ABD	-68.0%	3,675,000	11,483,000
10	Shanghai Disneyland, Çin	-50.9%	5,500,000	11,210,000
11	Florida park, ABD	-62.5%	4,096,000	10,922,000
12	Orlando macera adalar, ABD	-61.4%	4,005,000	10,375,000
13	California macera park, ABD	-80.5%	1,919,000	9,861,000
14	Disneyland, Fransa	-73.1%	2,620,000	9,745,000
15	Studios Hollywood Park, ABD	-85.8%	1,299,000	9,147,000
16	Everland, Güney Kore	-58.2%	2,760,000	6,606,000
17	Lotte world, Güney Kore	-73.8%	1,560,000	5,953,000
18	Nagashima spa land, Japonya	-59.7%	2,400,000	5,950,000
19	Europa Park / Almanya	-56.5%	2,500,000	5,750,000
20	Ocean Park, Hong Kong	-61.4%	2,200,000	5,700,000
21	Hong kong Disneyland, Hong Kong	-70.1%	1,700,000	5,695,000
22	De Efteling, Hollanda	-44.9%	2,900,000	5,260,000
23	Walt Disneyland, Fransa	-73.1%	1,410,000	5,245,000
24	Oct happy valley, Çin	-23.4%	3,950,000	5,160,000
25	Chimelong paradise, Çin	-45.3%	2,681,000	4,905,000
Katılım Değişikliği 2019-2020		-67.2%	83,258,000	253,724,000

2.4.1 Dünyadan Tema Park Örnekleri

Dünyanın farklı ülkelerinde yer alan çeşitli tema park örneklerinden bazıları ve genel özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

2.4.1.1 Walt Disney / ABD:

Amerikalı animasyon ve film yapımcısı Walt Disney tarafından 17 Temmuz 1955’de kurulmuştur. Dünya’nın en büyük eğlence parkı ve önemli bir turizm merkezi olan Disneyland (URL-23) 400 hektar alan üzerine kurulu, Walt Disney’in aileleri bir araya getirme düşlerinin en önemli adımlarından birisidir (Şekil 22). Dünyanın birçok yerinde sonradan açılan eğlence parkları, Disneyland’dan esinlenerek planlanmıştır (Dalkılıç, 2007).

Şekil 22. Disneyland (URL-24)

2.4.1.2 Disneyland / Tokyo:

15 Nisan 1983 tarihinde açılmış olan park 46 hektar alana sahiptir. Cirque du Soleil Theatre Tokyo, Tokyo DisneySea Park, Tokyo Disneyland Park, Tokyo Disneyland Hotel, Tokyo Disney Sea Hotel Mira Costa gibi ana bölümler'den oluşmaktadır (Yücesoy, 2017). Tokyo Disneyland, Asya- Pasifik bölgesin'de en fazla ziyaret edilen tema parklar'dan biridir (Şekil 23).

Şekil 23. Disneyland plan görünümü (URL-25)

2.4.1.3 Disneyland/Fransa:

12 Nisan 1992 tarihinde açılmış olan tema parkı 57 ha alana sahiptir (Şekil 24). Paris Disneyland olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; Main Street, Discoveryland, Fantasyland, Adventureland ve Frontierland'dir. Walt Disney Studios

Park ise yetişkinlerin iyi vakit geçirmesini sağlayan bölümlerden oluşmaktadır. Aksiyon ve macera dolu aktivitelerin olduğu alanlar da yetişkinler için de çok keyifli ve farklı deneyimler sunulmaktadır (Erbaş, 2019).

Şekil 24. Paris Disneyland (URL-26)

2.4.1.4 Everland/ Güney Kore:

1976 yılında açılmış olan tema parkı 100 hektar alana sahiptir. Global Fair, Zootopia, American Adventure, Magic Land, European Adventure ana bölümlerinden oluşmaktadır. Parkta çok sayıda hediyelik eşya dükkanının ve güzel restoranların bulunduğu 'The World Fair' olan gerçek bir ticaret bölgesi vardır (Şekil, 25) (URL-27).

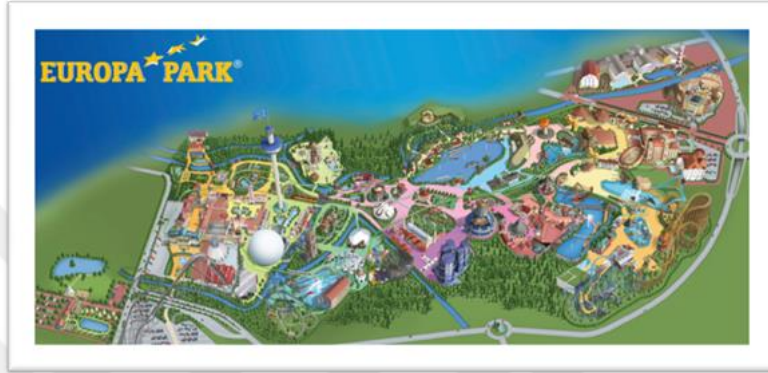

Şekil 25. Everland parkı (URL-27)

2.4.1.5 Europa Park / Almanya:

Europa Park, Almanya'nın güneybatısında yer alan Rust kasabasında, açık bir alanda kurulmuş eğlence parkıdır. İsviçre'nin Basel şehrinden, Almanya'nın Frankfurt ile Stuttgart şehirlerinden ve Fransa'nın Strasbourg şehrinden kolaylıkla ulaşılabilir.

(Ince, 2017). 1975 yılında 16 dönümlük bir alan üzerine kurulmuştur (Şekil 26). Avrupa'nın farklı ülkelerinin özelliklerini vurgulayan konuların işlendiği bir eğlence parkıdır. Parkın içinde 13 roller-coaster, su kaydırakları, çocuk oyuncakları, interaktif gösterilerin yapıldığı havuzlu bir meydan ve birçok otel bulunmaktadır (URL-28).

Şekil 26. Europa Park (URL-29)

2.4.1.6 Ocean Park/ Hong Kong:

Genellikle Ocean Park olarak bilinen Ocean Park Hong Kong, Hong Kong'un Güney Bölgesindeki Wong Chuk Hang ve Nam Long Shan'da bulunan deniz memelileri parkı, okyanus akvaryumu, hayvan tema parkı ve eğlence parkıdır (URL-30). 10 Ocak 1977 tarihinde açılmış olan tema parkı 92 hektar Alana sahiptir. Whiskers Harbour, Amazing Asian Animals, Aqua City, Polar Adventure, Rainforest, Thrill Mountain, Adventure Land, Marine World ana bölümlerinden oluşmaktadır (Şekil 27).

Şekil 27. Ocean Park, Hong Kong (URL-30)

2.4.1.7 De Efteling, Kaatsheuvel/ Hollanda:

De Efteling 1950'lerden önce doğal park olarak tasarlanmıştır, 65 hektar büyüklüğünde bir alan üzerinde kuruludur. De Efteling dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar; tema parkı, Efteling otel, golf alanı, ve tatil parkıdır (Şekil 28). 1980'lerde, 'rollar coaster', 'river rides' gibi diğer heyecan verici aktiviteler eklenmiştir. Aynı zamanda park içinde ziyaretçilerin eğer isterlerse konaklayabilecekleri bir otel, 7000 araçlık bir otopark ve 200 tane fayton bulunmaktadır (Wylson ve Wylson, 1994: Topaloğlu,2007).

Şekil 28. De Efteling park planı (URL-31)

2.4.1.8 Gardaland, Castelnovo Del Garda/ İtalya:

İtalya Garda gölünün kenarında bulunan İtalya'nın en büyük tema parkıdır. 1975'te açılmış ve günümüzde üç milyondan fazla yıllık ziyaretçisi bulunmaktadır. İçerisinde uzay, tarih temalı 33 farklı hız sürüşü bulunmaktadır. 7'den 70'e her yaş grubuna hitap eden oyuncaklar yer alan park içerisinde aynı zamanda akvaryum ve otel de bulunmaktadır (Şekil 29) (URL-32).

Şekil 29. Gardaland plan görünümü (URL-33)

2.4.1.9 Bon Bon Land/ Danimarka:

Bon Bon-Land 1992 yılında kurulmuş, Danimarka’da çok meşhur bir tema parktır. Eğlence parkında ayrıca sanal gerçeklik gözlüklerinin ardındaki gizli bir dünyayı gösteren etkinlikler ve Danimarka’nın tek VR hız treni Viktor Vandorm da bulunmaktadır. Parkın genelindeki tasarımlarda karikatür temaları kullanılmıştır (Şekil 30) (URL-34).

Şekil 30. Bon Bon land Danimarka (URL-35)

2.4.2 Türkiye’den Tema Park Örnekleri:

Türkiye’nin farklı şehirlerinde yer alan tema park örneklerinden bazıları ve genel özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

2.4.2.1 Japon Parkı / Konya:

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2010 yılında hizmete sunulan ve 3.6 hektar alanıyla Türkiye’nin en büyük Japon Bahçesi olan Konya Japon Parkı, Konya ile Kyoto arasında kardeşlik ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla yaptırılmıştır (URL-36). Japon Parkında 4 bin metre karelik gölet, Japon mimarisine uygun giriş kapısı, kameriyeler, seyir terasları, taş ve ahşap köprüler, taş fenerler, küçük adalar, doğal tepeler, bambu su oyunları, kuru bahçe (zen bahçesi) ve Japon bitki türleri yer almaktadır (Şekil 31, Şekil 32) (Dağ Çınaroğlu, 2019).

Şekil 33. Doğal Yaşam Parkı plan görünümü (URL-39)

2.4.2.3 Sazova / Eskişehir:

Kütahya Yolu Sazova mevkiinde bulunan park, yaklaşık 40 hektar alanı ile Eskişehir'in en büyük parkıdır. Bilim, Sanat ve Kültür Parkı olarak adlandırılmaktadır. Park alanı içinde çeşitli su sporları ve etkinliklerinin de yapılabildiği büyük bir gölet, restoranlar, 2000 kişilik açık hava konser alanı, anfiteatro, birebir ölçülerde korsan gemisi, masal kahramanlarından oluşan oyun grupları, çocukların su ile ilgili çeşitli aktiviteleri yapabilecekleri oyun alanı, engelli çocuklar için oyun alanı, içinde büyük bir planetarium de olan bilim deney merkezi, masal şatosu bulunmaktadır (Şekil 34) (URL-40).

Şekil 34. Sazova parkı kuş bakışı görünüm (URL-41)

2.4.2.4 80 Binde Devr-i Alem Parkı / Konya:

Konya 80 Binde Devr-i Âlem parkı 0.8 hektar alanda inşa edilmiştir. 2014 yılında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda hizmete açılan ve Konya'nın Meram ilçesinde bulunan park T-rex Parkı, Pamuk Şekeri Parkı ve Cihan-ı Türk Parkı olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. Park, farklı konseptleriyle tüm yaş gruplarına hitap etmektedir. Ayrıca parkta yeşil alan, kafeterya ve restoran da yer almaktadır (Şekil 35) (URL-42).

Şekil 35. 80 Binde Devr-i Alem Park planı (URL-42)

2.4.2.5 Osmaniye Masal Park/ Osmaniye:

2018 yılında kapılarını açan Masal Park hem çocuklar hem de yetişkinler için birbirinden farklı eğlence seçeneği sunmaktadır. Masal Park'ın 8 dönümü bina ve havuzlardan oluşmakta ve park içerisinde değişik etkinlik ve organizasyonlar için alternatifler de mevcuttur. Türk masal, hikâye ve tarihsel kişiliklerinin heykellerinin bulunduğu parkta; Nasrettin Hoca, Evliya Çelebi, Barbaros Hayrettin gibi karakterler mevcuttur. Beraberinde, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinin adı verilmiş ve teması bu bölgelere has dokunmuş eğlence noktaları bulunmaktadır (Şekil 36). Osmaniye Masal Park eğitime de dolaylı olarak katkıda bulunmaktadır. Park çocukların ve gençlerin gelişimine destek veren, eğlencenin yanında onların görsel öğrenme yetilerine kaynak sunan görsellikler

içermektedir. Bu sebeple okullar öğrencilerini eğlenmek ve aynı zamanda öğrenmek için parka getirmektedirler (URL-43).

Şekil 36. Osmaniye Masal Park'dan görünüm (URL-44)

2.4.2.6 Harikalar Diyarı/ Ankara:

Ankara'nın Sincan ilçesine bağlı Fatih semtinde bulunan Harikalar Diyarı toplam 1 milyon 32 hektar olan kullanım alanıyla sadece Türkiye'nin değil, Ortadoğu ve Balkanların en büyük tematik parkıdır. Park 2004 tarihinde ziyarete açılmıştır ve içerisinde 10 farklı etkinlik alanı bulunmaktadır. Harikalar Diyarı'nın 92 bin m² lik bölümünü suni göletlerden oluşmaktadır. Alanda içerisinde eğlence parkı, hayvanat bahçesi, su kayağı parkı, go-kart, kayak pisti, spor alanları, yürüyüş parkuru, buz pisti, at binme alanı, lazer oyunları merkezi, 5 bin kişilik oturma kapasiteli Nejat Uygur Amfi Tiyatrosu, sosyal tesisler ve dinlenme alanları, hobi bahçeleri ve bilim merkezi bulunmaktadır (Şekil 37) (URL-45; İnce, 2017).

Şekil 37. Ankara Harikalar Diyarı'dan görünüm (URL-46)

2.4.2.7 Türk Yıldızları Parkı/ Konya:

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan park, Ankara Yolu'nda toplam 32.1 hektar bir alanda kurulmuştur. Türk Yıldızları Parkı 16 Nisan 2016 tarihinde açılmıştır ve Türkiye'nin havacılık temalı en büyük parkıdır. Park içerisinde 50 metre kanat genişliğinde, 54 metre boyunda Airbus A300 tipi uçak, 12 bin metrekarelik göletin içinde restoran olarak hizmet vermektedir. Uçak restoranın teras bölümü 500 kişilik kafeterya olarak tasarlanmıştır. Park içindeki elips havuzlarda, Türk Yıldızları tarafından daha önce kullanılan ve ömrünü tamamlamış 2 adet F-5 jet gösteri uçağı da sergilenmektedir. Parkta ayrıca, açık havacılık müzesi, temalı giriş tagları, Vecihi Hürkuş ve Nuri Demirağ anıtları, amfi tiyatro, sergi, yürüyüş ve spor alanları, çocuk oyun alanları, tırmanma duvarı, macera parkurları, çeşmeler, kamelyalar, ateşli piknik alanları ve 1200 araçlık otopark da bulunmaktadır (Şekil 38) (URL-47).

Şekil 38. Türk Yıldızları Parkı (URL-47)

2.4.2.8 Göksu Parkı/ Ankara:

Susuz Göleti ya da diğer adı ile Göksu Parkı, Ankara-İstanbul karayolu üzerinde, Ankara'dan 20 km uzaklıktadır. Göksu Parkı, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından, Susuz Göleti'nin bir takım kazı dolgu ve ilave istimlak alanları ile genişletilmesi suretiyle 2003 yılında yapılmıştır. Kullanım alanı 50.8 hektar olan bu alanın 14.1 hektar gölet alanı oluşturmaktadır. Gölet içinde gezi için Mississippi Gemisi ve kayıklar, gölün doğal güzelliğini oluşturan ada ve sazlıkların yanı sıra, 9 adet yüzen iskele bulunmaktadır.

Bunun yanısıra dağ kızağı etkinliği de alanda yapılabilmektedir. Toplam yeşil alanı 25.02 hektar olup 9.87 ağaç, ağaççık ve çalı bulunmaktadır (Şekil 39) (URL-48).

Şekil 39. Göksu Parkı görünüm (URL-49)

2.4.2.9 Dinopark / Antalya:

DinoPark, 12.14 hektar arazi üzerinde, fıstık ve kızılçam ormanları arasında yer alır. DinoPark'ta, günümüzden milyonlarca yıl önce nesli tükenmiş dinazorların, gerçeğine uygun birebir boyutlarda üretilmiş maketleri yer almaktadır. Park alanı içerisinde çeşitli hizmet tesisleri yanısıra canlı langırt, tırmanma duvarı, Dinovivor parkuru, rodeo, sulu futbol, çocuk ve yetişkinler için su oyunları havuzları, 7D sinema, planetarium, fosil kazı alanı, atölye, hareketli dinazor maketleri, kontak park, midilli at turu, lavanta bahçesi gibi çeşitli aktiviteler bulunmaktadır (Şekil 40) (URL-50).

Şekil 40. Dinopark (URL -50)

3 MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Bu araştırmanın ana materyalleri, İstanbul sınırları içerisinde yer alan İsfanbul (Vialand), Miniaturk, Aqua Marina Park ve Forestanbul Tema Parklarıdır. Çalışma kapsamında yerinde tespit edilen görsel ve yazılı materyallerin yanı sıra basılı ve dijital literatürden de (makaleler, tezler, kitaplar, haritalar, internet siteleri) yararlanılmıştır. Vialand İsfanbul, Miniaturk, Aqua Marina Park ve Forestanbul parklarında plan, şekil ve haritaların oluşturulması sürecinde Google Earth, Adobe Photoshop ve AutoCad 2021 yazılımları kullanılmıştır.

Araştırmanın yürütüldüğü İstanbul kenti coğrafi konum olarak 41, 00527 kuzey enlemi, 28, 97696 doğu boylamında Türkiye'nin Kuzeybatı'sında yer alan, yüzölçümü 5.712 km² olan, Asya - Avrupa kıtalarının birbirine en yakın olduğu noktalar üzerinde kurulmuş olan ve bu iki kıta arasında köprü görevi gören kenttir. Asya kıtasında Kocaeli; Avrupa kıtasında Çatalca, Güney kesimden Marmara denizi, Kuzeybatı kesiminden Kırklareli ile ve son olarak da Güneybatı kesiminden Tekirdağ kenti ile çevrelenmiş durumdadır (URL-51) (Şekil 41).

Şekil 41. İstanbul ili konumu (Google earth, 2022)

İstanbul kenti iklim özellikleri bakımından Akdeniz ve Karadeniz iklimi arasında geçiş iklimine sahiptir. Alanda ılıman iklim yapısı hakimdir. Kent coğrafi konumu sebebiyle bol yağış almaktadır. 2007-2020 yılları arası kaydedilen verilere göre kent bünyesinde yıllık ortalama sıcaklık 16.2 °C'dir. Yıl içinde görülen en düşük sıcaklık şubat ayında

(-5.1°C), en yüksek sıcaklık ise eylül ayında (39.6 °C) kaydedilmiştir. Yıllık yağış ise en çok aralık ve takiben ocak aylarında düşmektedir (MGM, 2022) (Tablo 3).

Tablo 3. İstanbul ili ortalama iklim verileri (2007-2020 ölçüm periyodu, İstanbul, Kartal) (MGM, 2022)

Aylar	Ortalama Sıcaklık (°C)	Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	En Yüksek Sıcaklık (°C)	En Düşük Sıcaklık (°C)
Ocak	6.9	100	22.4	-4.6
Şubat	7.9	79	23.4	-5.1
Mart	10	61.9	28.6	-2.2
Nisan	13.7	41.9	31.2	3.3
Mayıs	18.7	37.9	35.4	6.6
Haziran	23.4	38.5	38.9	13.6
Temmuz	25.8	19.7	38.6	16.5
Ağustos	26	22.1	38.1	15.9
Eylül	22.5	45.4	39.6	12.1
Ekim	17.4	80.6	32.4	2.5
Kasım	13.4	59.8	26.7	3.4
Aralık	9.2	103.7	25	-1.5
Yıllık	16.2	690.5	39.6	-5.1

2010 Avrupa Kültür Başkenti, tarihi 300 bin yıl öncesine uzanan, Türkiye'nin en kalabalık şehri İstanbul, hem tarih boyunca, hem günümüzde pek çok alanda "başkent" özelliğini korumuştur. Şehrin ülke bütçesine katkısı % 40'ı bulmaktadır. Lojistik kapsamda, İstanbul kentinin, Avrupa ve Asya kıtalarına açılan ticaret kapısı olması, altyapı, iletişim ve ulaşım kapsamında kentin önemini arttırmaktadır (Özbay, 2019; Erbaş, 2019).

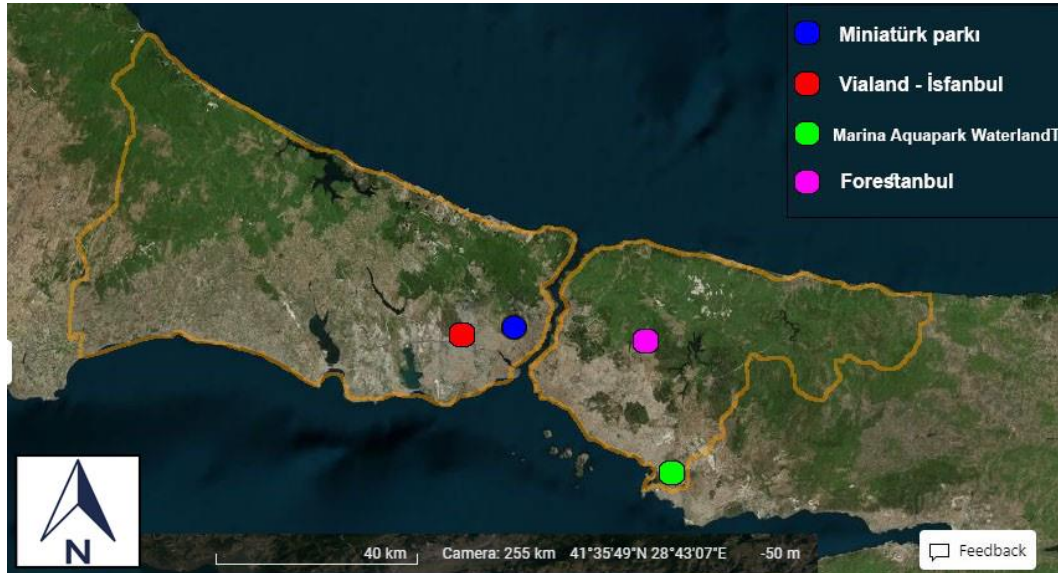
Dünya üzerindeki nüfus yoğunluğu sıralamasında, İstanbul kenti 15.462,452 milyonluk nüfusu ile 13. sırada, Türkiye kapsamındaki sıralamada ise 1. sırada yer almaktadır (Tablo 4) (URL-52). Yüzölçümü 5.313 km² olan İstanbul ilinde kilometrekareye 2910 insan düşmektedir. İstanbul nüfus yoğunluğu 2910/km²'dir. Yakın geçmişteki nüfus değişimine bakıldığında 2007-2020 yılları arasında 2,888,616 artış olduğu görülmektedir (URL-52).

Tablo 4. İstanbul il nüfusu (URL-52)

Yıl	İstanbul Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2020	15.462.452	7.750.836	7.711.616
2019	15.519.267	7.790.256	7.729.011
2018	15.067.724	7.542.231	7.525.493
2017	15.029.231	7.529.491	7.499.740
2016	14.804.116	7.424.390	7.379.726
2015	14.657.434	7.360.499	7.296.935
2014	14.377.018	7.221.158	7.155.860
2013	14.160.467	7.115.721	7.044.746
2012	13.854.740	6.956.908	6.897.832
2011	13.624.240	6.845.981	6.778.259
2010	13.255.685	6.655.094	6.600.591
2009	12.915.158	6.498.997	6.416.161
2008	12.697.164	6.386.772	6.310.392
2007	12.573.836	6.291.763	6.282.073

3.1.1 Çalışma Alanları

Tez kapsamında İstanbul kentinde bulunan tema parklardan konum, ölçek ve tema bakımından nispeten farklı olan 4 park seçilmiştir (İstanbul/Vialand, Miniaturk, Marina Aquapark, Forestanbul). Parklardan ikisi İstanbul kentinin Anadolu yakasında yer alırken diğer ikisi Avrupa yakasında bulunmaktadır (Şekil 42).

Şekil 42. Çalışma kapsamında incelenen tema parkların konumları (Google earth, 2021)

İsfanbul (Vialand) Tema Park:

Yerli Disneyland olarak da bilinen Türkiye'nin ilk eğlence amaçlı tema parkı konseptine sahip İsfanbul içinde restoranlar, alışveriş merkezi, bowling salonu, sinema ve gösteri merkezi de bulunan büyük bir yaşam ve eğlence kompleksidir. Vialand, 26 Mayıs 2013 tarihinde açılmıştır. 60 hektar alan üzerinde kurulmuş olan İsfanbul yerleşkesinin, 20 hektarlık bölümünde eğlence tema parkı, 35 hektarlık bölümünde alışveriş merkezi ve 11 hektarlık gösteri merkezi, konaklama birimi yer almaktadır ve 8000 araç kapasiteli otopark bulunmaktadır (Şekil 43) (Efendioğlu, 2017; Erbaş, 2019).

Şekil 43. İsfanbul harita görünümü (Google earth, 2022)

Miniatürk:

Miniatürk'ün, Hollanda Lahey'deki Madorodam minyatür açık hava müzesinden etkilenen Cengiz Özdemir'in girişimiyle Kültür A.Ş.'nin milenyum projelerinden biri olarak Büyükşehir Belediyesi yönetimine sunulduğu, planlama aşamasında Madorodam yetkililerinden danışmanlık alındığı ve yurtdışındaki diğer örneklerde incelemeler yapıldığı, minyatür parka konulacak eserlerin seçimi için Prof. Dr. İlber Ortaylı ve Haluk Dursun başkanlığında, sanat tarihçileri, akademisyenler ve küratörlerden bir heyet oluşturulduğu belirtilmektedir. Miniatürk'ün aynı zamanda kültür ve sosyal sorumluluk projesi olduğu belirtilerek, gençlerin üzerinde yaşadıkları toprakların köklü bir uygarlığa şahit olduğunu göstermenin hedeflendiği ifade edilir (Osmanoğlu, 2005: Türk,2019). Bu açıdan Miniatürk'ün kültürel eğitim vizyonu ile kurulduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda "kısa sürede Türkiye turu" atabilmeyi mümkün kılan bir deneyim sunmaktadır.

2001 yılında yapımı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. tarafından başlatılan, 23 Nisan 2003 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda açılış yapan Miniaturk, “büyük ülkenin küçük bir modeli” sloganıyla yola çıkmıştır. Haliç'e paralel olarak planlanmış ve Beyoğlu ilçesine bağlı olan Miniaturk'ün girişi alanın Güneydoğusunda İmrahor Caddesi üzerindendir. Alana hem deniz yolu ile hem kara yolu ile ulaşmak mümkündür (Şekil 44). Kuruluşu 22 ayda, 10 milyon dolar maliyetle tamamlanmıştır (Osmanoğlu, 2005; Türk, 2019). Toplam 6 hektar alan üzerinde kurulmuş olan Miniaturk'ün 4 hektar yeşil ve açık alanı, 2.000 m² sulak alanı, 0.3 hektar kapalı alanı, 1.5 hektar maket alanı kaplamaktadır ve toplamda 500 araçlık otoparkı bulunmaktadır (Özdemir, 2003; Erbaş, 2019). Açık hava müzesinde 2003 yılında ilk açıldığında 105 eser, 2011 yılında ise toplam 120 eser bulunan Miniaturk'te mevcutta 134 eser sergilenmektedir. Bu açıdan Miniaturk'ün koleksiyonunu sürekli geliştirdiği anlaşılmaktadır. Bu maketlerden 60 adedi Anadolu'dan, 13 adedi Türkiye sınırları dışında bulunan Osmanlı'dan, 61 adedi ise İstanbul'daki eserlerden oluşmaktadır.

Şekil 44. Miniaturk harita görünümü (Google earth, 2022)

Marina Aquapark Waterland:

Marina Aquapark, İstanbul'un en büyük aquaparkıdır. Marina Aquapark Waterland su parkı, İstanbul kenti Tuzla ilçesinin marinasında 6 Haziran 2019 yılında, 1.5 hektarlık arazi üzerinde kurulmuştur. Alanın yaklaşık 0.23 hektarlık bölümü yeşil alandan oluşmaktadır (Şekil 45) (URL-53).

Marmara Denizi kıyısında yer alan Viaport Marina içinde yer alan Marina Aquapark alanında aslan park, timsah park, alışveriş caddeleri, aile eğlence merkezi, sağlık birimleri, gastronomik birimler, oturma birimleri ve otopark yer almaktadır. Bitkisel alanın az olduğu alan içerisinde 4 adet havuz bulunmaktadır.

Şekil 45. Marina Aquapark uydu görünümü (Google earth, 2022)

Alan bünyesinde kurulmuş olan yapılar, fonksiyonlarına uygun olarak tasarlanmışlardır. Özellikle su kaydıraklarında ve diğer yapısal elemanlarda uygulanan renk zıtlıkları sayesinde dikkat çekici-vurgulayıcı nitelik kazandırılmıştır (Erbaş, 2019) (Şekil 46).

Şekil 46. Marina Aquaparktan genel görünüm (URL-53)

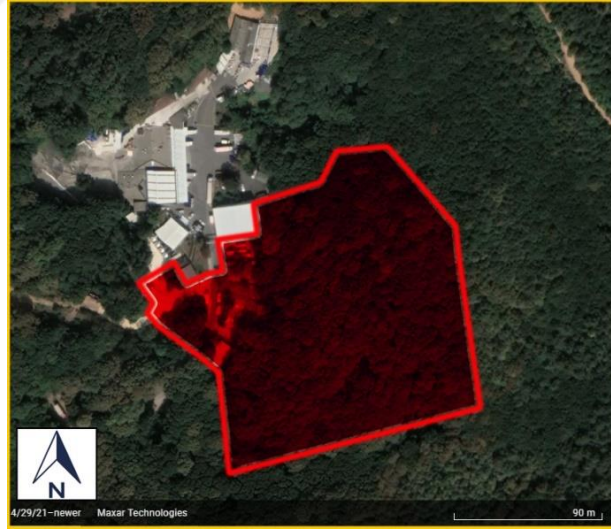
Forestanbul:

Forestanbul 2014 yılı sonunda kurulmuş ve ilk kez Kemerburgaz bölgesinde kapılarını misafirlerine açmıştır. Mart 2019'da ise Çekmeköy Mahallesi'ndeki yeni yerine taşınmıştır (Şekil 47) (URL-54).

Şekil 47. Forestanbul harita görünümü (Google earth, 2022)

Park, 6.5 hektarlık bir alan üzerinde yer almaktadır (Şekil 48). Park, sallanma, uzun duvarlara tırmanma ve serbest atlama oyunları da dahil olmak üzere birçok grup ve bireysel eğlence etkinliği sunan bir doğa macera parkıdır. Bu aktiviteler hem yetişkinler hem de çocuklar için uygundur. Alanda barbekü alanı, piknik alanı, restoranların yanı sıra toplantı ve etkinlikler için bir salon da bulunmaktadır.

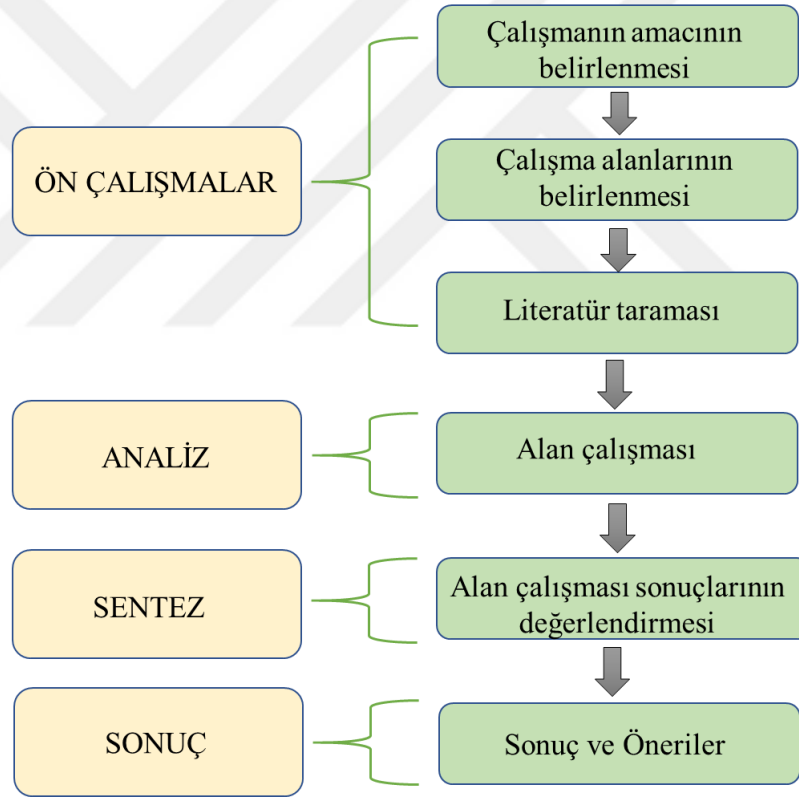

Şekil 48. Forestanbul konum görünümü (Google earth, 2021)

İstanbul kentinin çok fazla ihtiyaç duyulan açık yeşil alan ihtiyacını ve rekreasyon etkinlik ihtiyacını karşılayıp her yaş grubundan insanların gün boyu kaliteli vakit geçirebileceği bir yer olarak hizmet veren macera şehri Forestanbul'da, hem bireysel misafirler hem de gruplar ve şirketler de çok alternatifli hizmetlerden faydalanabilmektedir (URL-54).

3.2 Yöntem

İstanbul'da incelenen tema parkların mekansal peyzaj özelliklerini belirlemek amacıyla yapılacak bu araştırmanın yöntemi Şekil 49'da görülen ön çalışmalar, analiz, sentez, sonuç ve öneriler olacak şekilde 4 aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada çalışmanın amacı ve çalışmanın kapsamı belirlenmiş, araştırma konusu ile ilgili literatür ve çalışmalar incelenmiştir. İkinci aşamada alan çalışması ile İstanbul, Miniaturk, Marina Aquapark ve Forestanbul Parkları ayrıntılı incelenmiştir. Bu bağlamda yerinde tespit, gözlem, park çalışanları ile yapılan görüşmeler ve fotoğraflama yapılmıştır.

Şekil 49. Yöntem akış şeması

Park alanlarının mekânsal peyzaj özelliklerinin değerlendirilmesi için alan analiz formu düzenlenerek, saha çalışmalarında yerinde tespit yöntemi ve tema parklarda çalışan görevliler ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgilerden yararlanarak doldurulmuştur (Tablo 5). Saha gezileri 2021 yılı bahar-yaz dönemlerinde gerçekleştirilmiştir. Analiz formunun ilk bölümünde tema parkın adresi, alan büyüklüğü, alandaki etkinlik listesi, hafta içi ve haftasonu kullanım durumu, parkın teması ve kullanıcı

profili özellikleri yer almaktadır. Formun ikinci bölümünde ise parklar gibi kamusal dış mekanlarda kullanıcıların tercihinde etkili olan ve parkın mekansal kalitesinde etkili olan niteliklerden 15 tanesi yer almaktadır. Değerlendirme formunda ele alınan niteliklerin belirlenmesinde, Nasar (1998); Onsekiz ve Emür (2008); İnceoğlu ve Aytuğ (2009); Coşaner ve ark. (2014); Alpak ve ark. (2018); Başalma ve ark. (2019); Öztürk ve Temel (2019); Sarı (2019); Kartal ve ark. (2021); Uskan Demir ve ark. (2021)'nın yapmış olduğu çalışmalardan faydalanılmıştır. Buna göre tema park alanlarının mekânsal peyzaj özellikleri aşağıda sıralanan 15 özelliğe göre değerlendirilmiştir:

Ulaşım imkanları: Tema parklara kent içi ve yakın çevreden ulaşım imkanlarının varlığı ve çeşitliliği değerlendirilmiştir.

Tanımlı/kontrollü Giriş: Tema parkın karakterine uyumlu, tanımlanabilir, okunaklı ana giriş tasarımı varlığı, girişlerde kontrol noktalarının durumu değerlendirilmiştir.

Güvenlik: Mekandaki güvenlik algısı, mekandaki aydınlatma kalitesi, güvenlik görevlisi, kamera vb. varlığı, yakınındaki mekanlara görsel ve fiziksel bağlantı ve açıklık değerlendirilmiştir.

Otopark alanları/tesisleri: Tema park alanının kullanıcı sayısına göre uygun sayıda açık-kapalı otopark alanlarının yeterliliği değerlendirilmiştir.

Sirkülasyon tasarımı: Tema park alanı içerisinde kurgulanmış olan etkinlik ve aktivite alanları ile diğer mekanlara ve yapısal birimlere erişimi sağlayan sirkülasyon tasarımının yeterliliği, kolay ve algılanabilir sirkülasyon bağlantılarının varlığı değerlendirilmiştir.

Engelli bireylerin kullanımına uygunluk: Tema park alanı içerisinde kurgulanan sert zeminler ve sirkülasyon alanlarında rampa ve eğimli yüzeylerin varlığı, farklı engelli koşullarına uygun ihtiyaçların sağlanma durumu, engelli otopark, wc vb. varlığı ve yeterliliği değerlendirilmiştir.

Sert zemin elemanları: Tema park alanı içerisinde kullanılan sert zemin kaplama malzemelerinin uygulandığı mekanın fonksiyonuna uygunluğu, malzeme uyumu, bakımlı olma durumu değerlendirilmiştir.

Kentsel donatılar ve yeterliliği: Park alanı içerisinde tanıtım ve bilgilendirme tabelaları, panolar, oturma birimleri, aydınlatma elemanları, gölgeleme elemanları, çöp kutuları, konteynarlar gibi çeşitli donatıların varlığı, etkinlik alanlarında ve diğer mekanlarda uygun donatıların kullanılmış olma durumu ve bakımlı olması değerlendirilmiştir.

Sosyal donatı ve hizmet varlığı: Park alanlarında ihtiyaç duyulan WC, çeşme, ticari mekanlar, dini tesisler, yeme-içme mekanları, alışveriş alanları vb. gibi çeşitli hizmetlerin sağlanma durumu ve yeterliliği değerlendirilmiştir.

Etkinlikleri destekleyen tasarım ve mekansal organizasyon varlığı: Tema park alanı içerisinde kurgulanmış olan ve parkın temasını yansıtan, alandaki etkinlik ve aktiviteler ile uyumlu ve uygun tasarım biçimlenişleri, mekânsal organizasyon çözümleri değerlendirilmiştir.

Aktivite ve Eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri: Tema park alanında kullanılan aktivite ve eğlence ünitelerinde güvenlik tedbirlerinin sağlanma durumu, ünitelerin türüne göre uygun güvenlik önlemlerinin sağlanmış olması değerlendirilmiştir.

Yeşil alan ve sert zemin dengesi: Tema park alanının bütününde geçirimsiz yüzeyler ve geçirimli yüzeylerin yüzde (%) oranı değerlendirilmiştir. Park alanlarının Google earth görüntüleri üzerinden yaklaşık olarak yeşil alan-sert zemin oranları belirlenmiştir.

Bitkilendirme varlığı ve kalitesi: Tema park içerisinde yer alan mekanlar ve etkinlik alanlarında bitkisel tasarımın varlığı, kullanılan bitkilerin fonksiyonları, bakımlı olma durumu değerlendirilmiştir.

Görsel–estetik unsurların varlığı: Tema park alanında etkinlik alanlarının temasını yansıtan, mekanların estetik ve görsel kalitesini destekleyen, vurgu oluşturan, su öğeleri, heykeller, bitkisel tasarım, sanatsal öğeler vb. gibi çeşitli görsel–estetik unsurların bulunması durumu değerlendirilmiştir.

Mekanların bakım ve temizlik durumu: Genel olarak park alanı içerisinde mekanların bakım ve temizliklerinin sağlanma durumu değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve dördüncü aşamasında tema parkların mekânsal peyzaj özellikleri, bu bağlamda yeterlilikleri olumlu ve olumsuz yönleri ortaya koyularak değerlendirilmiştir. İleride yapılacak planlama ve tasarımlarda tema parkların sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri ve arttırabilmelerine yönelik bazı çözüm önerileri getirilmiştir.

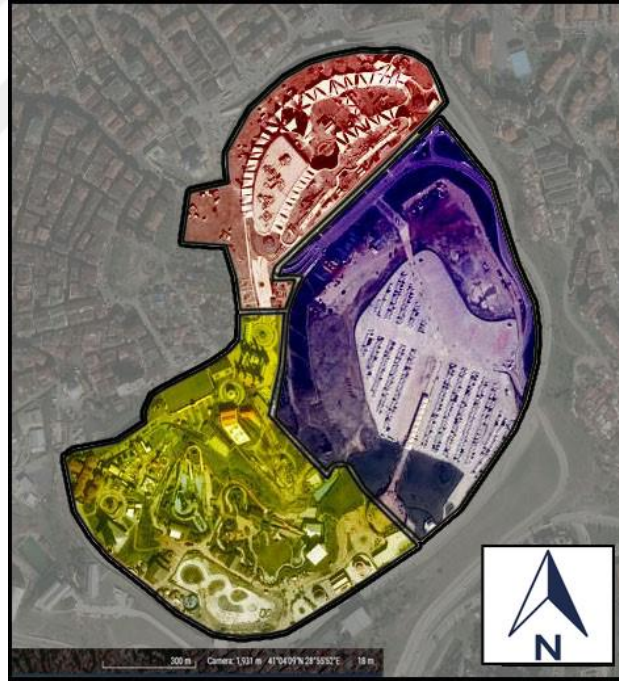
Tablo 5. Alan analiz formu

Tema Parkın Adı:	
Tema Parkın Adresi :	
Toplam alan büyüklüğü (m ² / hektar) :	
Alandaki etkinliklerin listesi:	
Hafta içi ve hafta sonu kullanım durumu (parkın hizmet verdiği saatler ve günler):	
Parkın teması ve kullanıcı profili:	
Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler	Genel değerlendirme
Ulaşım imkanları	
Tanımlı/kontrollü giriş	
Güvenlik	
Otopark alanları/tesisleri	
Sirkülasyon tasarımı	
Engelli bireylerin kullanımına uygunluk	
Sert zemin elemanları	
Kentsel donatılar ve yeterliliği	
Sosyal donatı ve hizmet varlığı	
Etkinlikleri destekleyen tasarım ve mekansal organizasyon varlığı	
Aktivite ve Eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri	
Yeşil alan ve sert zemin dengesi	
Bitkilendirme varlığı ve kalitesi	
Görsel–estetik unsurların varlığı	
Mekanların bakım ve temizlik durumu	

4 BULGULAR

4.1 İsfanbul (Vialand) Tema Park

İsfanbul Tema Parkı yerleşim planına göre ana etkinlik alanları üç bölümde değerlendirilebilir. Bu alanlar Şekil 51’de plan üzerinde renklendirilmiştir. Buna göre alanda alışveriş alanı (kırmızı bölge), eğlence ve yaşam alanı (mavi bölge) ve performans merkezi (sarı bölge) alanları bulunmaktadır. Park içerisinde belirli bir temaya göre tasarlanmış tek bölüm olan 'İstanbul Tarihi' Vialand İsfanbul'un ana teması olarak kabul edilebilir (Şekil 50).

Şekil 50. İsfanbul vaziyet planı (Google earth, 2021) (kırmızı bölge: alışveriş alanı, mavi bölge: eğlence ve yaşam alanı, sarı bölge: performans merkezi)

Eğlence ve Yaşam Alanı :

Parkın İsfanbul AVM ve Tema Park Kompleksi’nde yılın her dönemi konaklama imkânı sunan bir otel bulunmaktadır. Alışveriş merkezi ve Otelden, komplekste yer alan tüm

olanaklara kolayca ulaşılabilir. Parkın bu bölümünde 8000 araç kapasiteli otopark alanı ve yeşil alanlar bulunmaktadır (şekil 51).

şekil 51. İstanbul oteli görünüm (Orijinal, 2021)

Alışveriş Alanı:

İstanbul Tema Parkı ve otel arasındaki bölgede yer alan alışveriş merkezinde tasarım açısından birbirinden farklı 250 mağaza cephesi yer almaktadır. Yaratılan bu farklı cepheler ile alana dinamiklik kazandırılmıştır. Bu mağazaların boyutları 0.01 hektar ve 0.65 hektar arasında değişmektedir. Vialand AVM bir katı açık ve bir katı kapalı olmak üzere 2 kattan oluşmaktadır. Cadde şeklinde tasarlanmış olan açık katta ziyaretçilere tramvay ile dolaşma imkânı sunulmuştur. Alışveriş merkezi, geniş teraslı fast food alanı ve sinema ise diğer katta yer almaktadır (URL-55). Üstü açık kat üzerine gölge elemanı olarak asma germe yapı yerleştirilmiş olup alan pasaj yapısında tasarlanmıştır (şekil 52).

şekil 52. İstanbul Alışveriş Merkezinden bir görünüm (URL-56)

Performans Merkezi:

İstanbul Gölü etrafına kurulmuş olan Serüven Parkı (Adventure Land), doğa ile iç içe ve çeşitli dış mekân aktiviteleri yapılmasına olanak tanıyan, her yaş grubuna hitap edecek şekilde geniş çim alan üzerinde informal yapıda tasarlanmış bir aktivite parkıdır. İstanbul arazisinin içinde ve Vialand Tema Parkının yanında yer almaktadır. İki parkın birbirinden ayrı girişleri bulunmaktadır. İstanbul Tema Parkı 3 ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar; ana girişten itibaren sırasıyla, Macera Dünyası, Oyun Dünyası, Efsaneler Dünyası'dır (URL-57).

Tema park içerisinde yer alan oyun eğlence etkinlikleri şu şekilde sıralanabilir: Adalet Kulesi, Nefeskesen, Viking, Maceraperest, Bir Zamanlar İstanbul, 5D Little Dolphin, King Kong, Atlı Karınca, Bulut Ekspresi, Fatih'in Rüyası, Kahraman İtfaiyeciler, Cesur Sürücüler, 4D Journey To The West, Çılgın Nehir, Küçük Madenciler, Çarpışan Arabalar, Jet Ski, Mini Kule, Sihirli Oda, Neşeli Çiftlik, Minik Kaşifler, Uçan Çocuklar, Saray Salıncağı Şelale, Minik Pedallar, Masal Ağacı, Zıp Zıp Kanguru, İstanbul Açık Hava Sahnesi, Nefeskesen Sahnesi, Şato (Şekil 53-78).

Şekil 53. İstanbul Gölü (URL-58)

Şekil 54. Eğlence alanından bir görünüm (URL-57)

Şekil 55. Masal şatosu görünümü (Orijinal, 2021)

Şekil 56. Nefeskesen-Speed Coaster oyun alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 57. Maceraperest oyun alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 58. Viking-Splash Coaster oyun alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 59. Sihirli oda oyun alanı (URL-57)

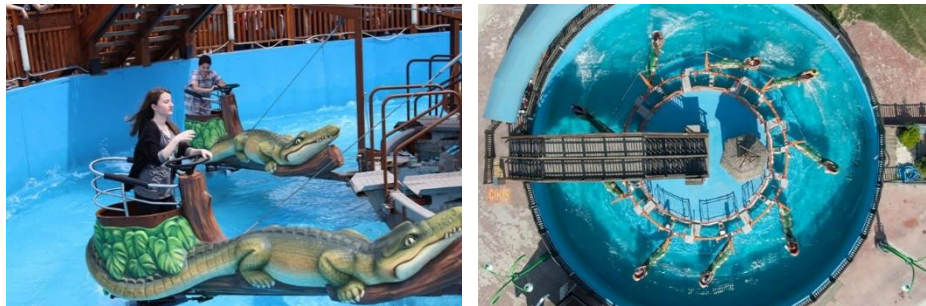
Şekil 60. Rafting Ride oyun alanı (URL-57)

Şekil 61. King Kong oyun alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 62. 4D Journey to the West oyun alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 63. Jet Ski oyun alanı (URL-57)

Şekil 64. Minik kaşifler oyunundan görüntüler (URL-57)

Şekil 65. Minik pedallar oyunundan görüntüler (URL-57)

Şekil 66. Neşeli çiftlik alanından görüntüler (Orijinal,2021)

Şekil 67. Mini kule oyunundan görüntüler (URL-57)

Şekil 68. Kahraman itfaiyeciler oyunundan görünüm (URL-57)

Şekil 69. Küçük madenciler oyunundan görünüm (URL-57)

Şekil 70. Atlıkarınca oyunundan görünüm (Orijinal, 2021)

Şekil 71. Çarpışan arabalar oyunundan görünüm (URL-57)

Şekil 72. Cesur sürücüler oyun alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 73. Uçan çocuklar oyunundan görünüm (Orijinal, 2021)

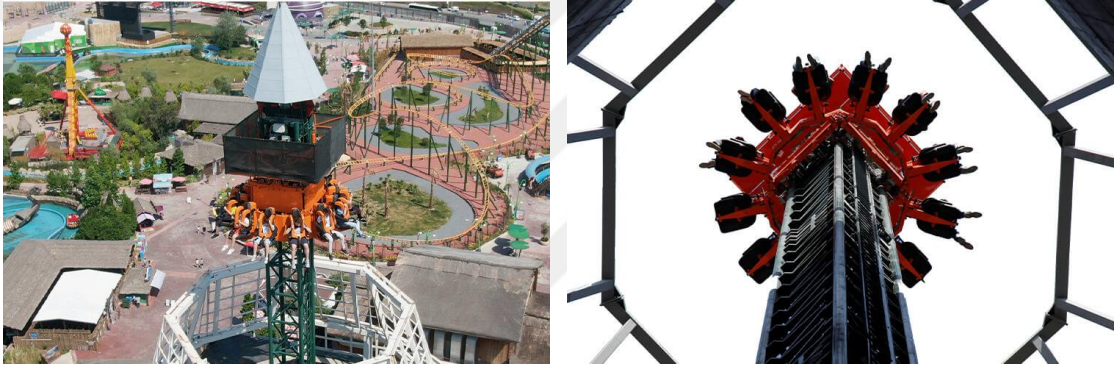
Şekil 74. Fatihin Rüyası alanından görünüm (Orijinal, 2021)

Şekil 75. Masal ağacı alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 76. Saray salıncağı oyunundan görünüm (Orişinal, 2021)

Şekil 77. Adalet kulesi oyunundan görünüm (URL-57)

Şekil 78. Bir zamanlar İstanbul sokağı (Orişinal, 2021)

4.1.1 İsfanbul (Vialand) Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler

İsfanbul Tema Parkının alan özellikleri Tablo 6'de görölmektedir. Buna göre park alanında tespit edilen mekansal peyzaj özelliklerinin genel değeriendirmesi aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 6. İstanbul alan özellikleri

<i>Tema Parkın Adı:</i> İstanbul (Vialand) Tema Park
<i>Tema Parkın Adresi:</i> Yeşilpınar Mah. Şehit Metin Kaya Sok. No:11/1 İdari Ofisler 34065 Eyüpsultan/ İstanbul
<i>Toplam alan büyüklüğü (hektar) :</i> 60
<i>Alandaki etkinliklerin listesi:</i> Adalet Kulesi, Nefeskesen, Viking, Maceraperest, Bir Zamanlar İstanbul, 5D Little Dolphin, King Kong, Atlı Karınca, Bulut Ekspresi, Fatihin Rüyası, Kahraman İtfaiyeciler, Cesur Sürücüler, 4D Journey To The West, Çılgın Nehir, Küçük Madenciler, Çarpışan Arabalar, Jet Ski, Mini Kule, Sihirli Oda, Neşeli Çiftlik, Minik Kaşifler, Uçan Çocuklar, Saray Salıncağı Şelale, Minik Pedallar, Masal Ağacı, Zıp Zıp Kanguru, İstanbul AçıkHava Sahnesi, Nefeskesen Sahnesi, Şato.
<i>Hafta içi ve hafta sonu kullanım durumu (parkın hizmet verdiği saatler ve günler):</i> Tema park hafta içi yaz dönemi 11:30 - 20:00, kış dönemi 10:00-18:00 Hafta sonu yaz dönemi 11:30 - 20:00, kış dönemi 10:00-18:00 saatleri arasında hizmet vermektedir
<i>Parkın teması ve kullanıcı profili:</i> Türkiye'nin ilk eğlence amaçlı tema parkı konseptine sahiptir. Kullanıcı profili: Yerli ve yabancı turistler, her yaş grubu ziyaretçiler

Ulaşım İmkanları: İstanbul, şehir merkezinden 3 km uzaklıktadır. İstanbul'a şehir içinden ve dışından ulaşmak için kullanılabilecek toplu taşıma (metro, metrobüs, otobüs) seçenekleri veya özel araç ile ulaşım imkanları bulunmaktadır.

Tanımlı/kontrollü giriş: İstanbul Parkın ana girişi, parkın teması ile uyumlu, insanların dikkatini çeken ve modern tasarım şekli ile karakterize edilebilir. Ayrıca, ana girişte bulunan otomatik makineler sayesinde kullanıcıların giriş ve çıkışlarının kolay hareket etmesi sağlanmaktadır (Şekil 79).

Şekil 79. İstanbul tema parkın ana giriş görünümü (Orijinal, 2021)

Güvenlik: İsfanbul Tema Park içerisinde çeşitli yerlere izleme ve takip amaçlı görevlendirilen güvenlik görevlileri ve güvenlik kameraları bulunmaktadır. Alanda sağlanan güvenlik hizmetleri sayesinde ziyaretçiler kendini rahat ve güvende hissetmektedir. Park içerisinde görüş ve keşif sağlayan yüksek kaliteli aydınlatma elemanları bulunmaktadır bu nedenle akşam saatlerinde tema parkı gezerken ziyaretçilerin endişelenmesi gerekmemektedir (Şekil 80).

Şekil 80. İsfanbul tema parkı içinde kamera, güvenlik görevlisi görünümü (Orijinal, 2021)

Otopark alanları/tesisleri: İsfanbul Tema Park 2021 yılında 450 bin ziyaretçiyi ağırlamıştır. Dolayısıyla 8000 araç kapasiteli tema parkta yer alan ücretsiz otopark yeterli olarak değerlendirilebilir ancak COVID-19 pandemisinden sonra özellikle turizmin artmasıyla birlikte ziyaretçi sayısının da artacağı öngörülebilir bu nedenle ihtiyaca cevap verebilmek için yeni düzenlemeler yapılabilir (Şekil 81).

Şekil 81. İsfanbul tema parkı otopark görünümü (Orijinal, 2021)

Sirkülasyon tasarımı: Tüm alana yayılan sirkülasyon tasarımı iyi seviyededir ve alana göre uygundur. Bazıları dar bazıları geniş parkurlar şeklinde ve biçimsel olarak farklıdır (düz, dairesel, eğimli vb.). Kolay ve algılanabilir sirkülasyon bağlantıları vardır (Şekil 82). Yapısal olarak da farklı parkurlar vardır, bazıları doğal, bazıları sentetik olmak üzere oyunların bulunduğu mekana uygundur.

Şekil 82. İstanbul tema parkı sirkülasyon tasarımı görselleri (Orijinal, 2021)

Engelli bireylerin kullanımına uygunluk: Parkın geneli engellilerin hareketini kısıtlamayacak uygun bir yapıdadır. Yükseklik farkının çok olduğu alanlarda merdivenler yanında rampa bulunmamakta ancak kot farkının az olduğu yollarda ve kaldırım yüksekliklerinde engellilerin sorunsuz geçmesi için rampalar tasarlanmıştır (Şekil 83).

Şekil 83. İstanbul tema parkı içinde bazı engelli rampaları (URL-57)

Sert zemin elemanları: Zeminlerde kullanılan malzemeler faaliyet alanlarına göre uygun ve kaliteli olup, faaliyet türüne göre değişkenlik göstermektedir. Zeminlerin görsel kimliği iyidir. Sert zemin kaplama malzemeleri genel olarak uygulandığı mekanın fonksiyonuna uygundur. Alanda küp taş, tuğla, ahşap, beton ve çocuk oyun alanlarında kauçuk gibi farklı malzemeler bulunmaktadır (Şekil 84).

Şekil 84. İstanbul tema parkı içinden zemin görselleri (Orijinal, 2021)

Kentsel donatılar ve yeterliliği: Tema parkının her bölümünün girişinde tanıtım ve bilgilendirici afişlerin yanı sıra çeşitli şekillerde tablolar, plastik, ahşap ve beton oturma üniteleri, aydınlatma elemanları, gölgelendirme elemanları, çöp kutuları bulunmaktadır (Şekil 85). Genel olarak kentsel donatı elemanları çeşitli ve mekanlar ile uyumludur. Kentsel donatıların bakımları parkın finansal altyapısına bağlı olarak periyodik ve sürekli olarak yapılmaktadır.

Şekil 85. İstanbul tema parkı içinden bazı kentsel donatılar (Orijinal, 2021)

Sosyal donatı ve hizmet varlığı: İstanbul park içerisinde ihtiyaç duyulan tuvalet, çeşme, ticari yerler (restoran, alışveriş yerleri), dini tesisler vb. gibi sosyal tesis ve hizmet yapıları bulunmaktadır (Şekil 86). Ancak bu yapılar daha çok parkın girişinde yer aldığı için parkın büyüklüğü ve ziyaretçi sayısı göz önüne alındığında yeterli olmadığı bu nedenle parkın tüm bölümlerine hizmet verecek şekilde dağıtılması gerektiği gözlemlenmiştir.

Şekil 86. İstanbul tema parkında bazı sosyal donatılar (Orijinal, 2021)

Etkinlikleri destekleyen tasarım ve mekansal organizasyon varlığı: Parkta yer alan her etkinliğin, diğer etkinliklerden farkını, içeriğini ve tarihini ifade eden kendine ait tasarımı vardır. Etkinliklerin desteklenmesinde etkin rol oynayan mekansal organizasyon, kullanıcıların etkinliklere en kısa sürede ve iyi bir görsel karakterle ulaşmasını kolaylaştırır.

Aktivite ve eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri: Aktivite ve eğlence ünitelerinde alınan güvenlik önlemleri oldukça iyidir çünkü kullanıcılara etkinliklerin kendilerine uygun olup olmadığını denetleyen kontroller ve koşullar vardır (kilo, boy, yaş, sağlık durumu vb.). Etkinlikler, çeşitli unsurları ve ekipmanları ile kullanıcılara güven sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Yeşil alan ve sert zemin dengesi: Park ziyareti sırasında yapılan gözlemlerde yeşil alanların dağınık ve parçalı olduğu ve etkinliklerin yapıldığı mekanların ise geçirimsiz yüzeylerden oluştuğu belirlenmiştir. Park genelinde geçirimsiz yüzeyler yaklaşık % 60, geçirgen yüzeyler ise yaklaşık % 40 oranda alan kaplamaktadır. Etkinlik alanlarının niteliğine göre sert zeminlerin oranı daha fazladır (Şekil 87).

Şekil 87. İsfanbul Tema Park'ta yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı (Google earth, 2022)

Bitkilendirme varlığı ve kalitesi: Parkın peyzaj tasarımında renk yönünden öne çıkan bitki kullanımına özen gösterilmiştir. Alanın genelinde tasarlanmış bitki kompozisyonlarında zıtlık, hiyerarşi, vurgu vb. bitkilendirme tasarımı ilkelerinden faydalanılmıştır (Erbaş, 2019). Park alanında geniş ve düzenli bir bitki örtüsü bulunmaktadır. Bitkilerin kalitesi iyi ve çevre ile uyumlu olduğu kadar görsel açıdan da mekânlara uygun olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 88).

Şekil 88. İsfanbul tema parkında kullanılan bazı bitkilerin görselleri (Orijinal, 2021)

Şekil 88 (Devamı). İstanbul tema parkında kullanılan bazı bitkilerin görselleri (Orijinal, 2021)

Görsel–estetik unsurların varlığı: Parkta, kullanıcıların dikkatini çeken ve aynı zamanda eğlence duygusu veren birçok estetik unsur (su elemanları, sanatsal unsurlar vb.) bulunmaktadır. Bütün bunlar, park içinde iyi entegre edilmiş ve uyumlu bir tasarımın sonucudur (Şekil 89).

Şekil 89. Görsel–estetik bazı unsurların görselleri (Orijinal, 2021)

Mekânların bakım ve temizlik durumu: Park alanındaki mekânların oldukça düzenli olduğu gözlemlenmiştir. Park içindeki temizlikçiler ve görevliler tarafından düzenli olarak temizlenmekte, bakımı yapılmakta ve durumu izlenmektedir.

4.2 Miniaturk

Miniaturk Tema Parkı yerleşim planına göre ana etkinlik alanları beş bölümde değerlendirilebilir (Şekil 90): 1 numaralı bölüm patika yolları ile ana sergi alanı

bölgesidir. 2 numaralı bölüm açık yeşil alandır. 3 numaralı bölümde ise çocuk oyun ve etkinlik alanı yer almaktadır. 4 numara ile belirtilen bölgede gişeler, satış birimleri ve yönetim binası bulunmaktadır. 5 numaralı bölgede 500 araçlık otopark alanı görülmektedir. Üstü rampa ile giriş çıkışların gerçekleştiği ve alanı kuşbakışı görmeyi sağlayan ana platform bulunmaktadır.

Şekil 90. Miniaturk alanı vaziyet planı (Google earth, 2021)

Yeşil ve açık alan:

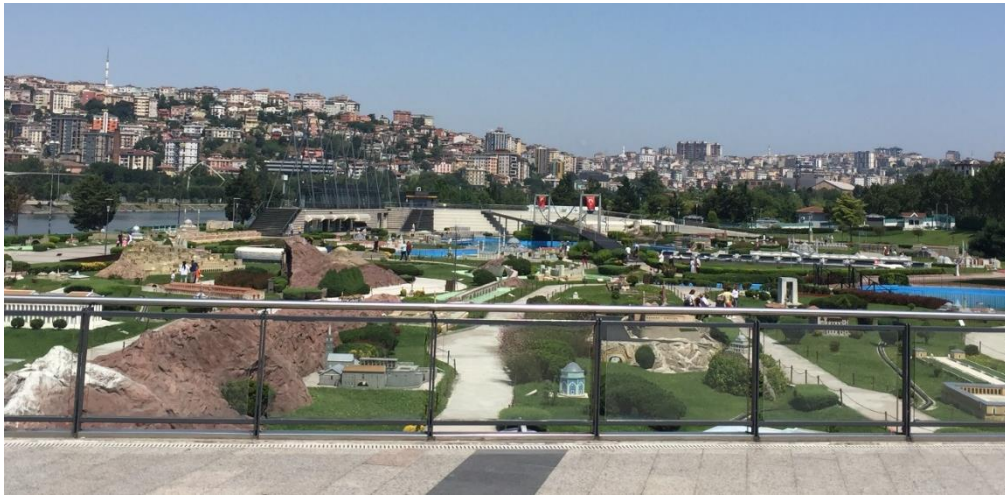
Genellikle maket parkları durağan bir görünüme sahiptir. Ancak Miniaturk'e gerek peyzaj unsurları gerek kullanılan arkadlı yollar, gerek hareketli maketler, gerekse yürüyüş güzergâhlarının belli bir ritmi yakalamasıyla da canlılık kazandırılmıştır (Anonim, 2005; Kutay, 2006) (Şekil 91). Miniaturk çevresinde yaprak döken ağaç türleri ile gürültüyü kesen, yeşil kuşak oluşturan bitkilendirilme kullanılmıştır, bu sebeple arka plandaki kentsel yapılaşma görsellere dahil olmaktadır (Erbaş, 2019).

Şekil 91. Miniaturk haritası (URL-59)

Maket alanı:

Mimar Murat Uluğ tarafından projelendirilen Miniaturk, Anadolu, İstanbul ve Osmanlı Coğrafyasından seçilmiş özel eserlerin oluşturduğu üç ana bölümde ele alınmıştır (Anonim, 2005; Kutay, 2006). Alan ana bir aks çevresinde dairesel yapıda informal yan yollar oluşturularak tasarlanmıştır. Alan bünyesinde maketleri yakından inceleme imkânı sağlayan yürüyüş aksının yanı sıra daha çok çocuklara hitap eden ve alanda hızlı bir tur atılmasını sağlayan tren güzergâhı da bulunmaktadır. Alan içinde kullanılan hareketli maketler ve arkadlı yollar alanın durağanlıktan çıkarak canlılığını korumasını sağlamayı amaçlamaktadır (Erbaş, 2019) (Şekil 92).

Şekil 92. Miniaturk parkından genel görünüm (Orijinal, 2021)

Miniaturk'te yer alan başlıca eserler:

1-Anadolu Eserleri; Mevlana Türbesi, Selimiye Camii, Anıtkabir, İzmit Saat Kulesi, İshak Paşa Sarayı, T.C. Ziraat Bankası Müzesi, Hacı Bayram Camii, Augustus Tapınağı, Yivli Minareli Cami, Çanakkale Şehitleri Anıtı, Safranbolu Evleri, Malabadi Köprüsü, Taş Köprü, Aşık Paşa Türbesi, Halil-ür Rahman Camii ve Balıklı Göl, Diyarbakır Ulu Camii, Yeşil Türbe, Ertuğrul Gazi Türbesi, Çifte Minareli Medrese, Bursa Ulu Camii, İsa Bey Camii, Konya Alaaddin Camii, Muradiye Camii, Yalıboyu Evleri, İzmir Saat Kulesi, Nemrut Dağı Kalıntıları, Sümela Manastırı, Mardin Taş Evleri, Meryem Ana Kilisesi, Karatay Medresesi, Hatuniye Medresesi, Efes Celsus Kütüphanesi, Gök Medrese, Artemis Tapınağı, Halikarnas Mozolesi, Zeus Sunağı, Aspendos, Divriği Ulu Camii, İnce Minareli Medrese, Niğde Alaaddin Camii, Sultan Han, Peribacaları, Döner Kümbet, Pamukkale, Hacı Bektaş-ı Veli Külliyesi (Anonim, 2004; Kutay, 2006).

2-İstanbul Eserleri; Atatürk Olimpiyat Stadyumu, Belediye Sarayı, Mimar Sinan Türbesi, Mağlova Kemerli, Süleymaniye Camii, Anadolu Hisarı, Kız Kulesi, Dolmabahçe Saat Kulesi, Kuleli Askeri Lisesi, Beylerbeyi Sarayı, Hıdiv Kasrı, Çırağan Sarayı, Boğaziçi Köprüsü, Atatürk Hava Limanı, Profilo Alışveriş Merkezi, Sultanahmet Camii, Örme Sütun, Burmalı Sütun, Mısır Dikilitaşı, Alman Çeşmesi, Sadullah Paşa Yalısı, Haseki Hürrem Hamamı, Aya İrini, Yerebatan Sarnıcı, Soğukçeşme Sokağı, Yapı Kredi Bankacılık Üssü, III. Ahmet Çeşmesi, Büyük Postane, Haydarpaşa Garı, Küçüksu Kasrı, Rumeli Hisarı, Taksim Cumhuriyet Anıtı, Ahrida Sinagogu, Ayasofya, Galata Kulesi, Kariye Müzesi, Darüşşafaka Lisesi Binası, St. Antoine Kilisesi, Zeyrek Camii, İstanbul Surları (Anonim, 2004; Kutay, 2006).

3-Yurtdışı Eserleri; Şam İstasyonu, Mehmet Ali Paşa Camii, Şam Kapısı, Kubbet-üs Sahra, Mescid-i Aksa, Gül Baba Türbesi, Sultan Murat Türbesi, Gazi Ali Paşa Türbesi, Atatürk'ün Evi, Mostar Köprüsü, Ecyad Kalesi (Anonim, 2004; Kutay, 2006).

Kapalı alan:

Alanın hemen girişinde, Türk mutfağından geleneksel tadların yanısıra her zevke hitap edecek yemeklerin sunulduğu, Haliç manzaralı, açık ve kapalı servis alanları bulunan bir

restoran yer almaktadır. Alanın kuzey kısmında ise, fast-food yiyecek servisi yapılan bir kafeterya tasarlanmıştır. Kafeteryanın güney kısmındaki seyir terası park alanını farklı bir açıdan görme olanağı sağlamaktadır. Seyir terasının alt katı sergi salonu ve cep sineması olarak kullanılırken, terasın önünde oluşturulan tribünler ve hemzemin sahnede de açık hava toplantıları ile kültür sanat etkinlikleri düzenlenebilmektedir (Anonim, 2005; Kutay, 2006).

Tüm bu yapısal elemanların yanında, Miniaturk'te yer alan eserlerle ilgili kitap, kartpostal, puzzle, çıkartma, CD gibi özel ürünlerin yanında, çeşitli hediyelik eşyaların satışının yapılacağı Miniaturk Alışveriş Merkezi de alanda bulunmaktadır (Şekil 93) (Anonim, 2005; Kutay, 2006).

Şekil 93. Miniaturk kapalı alanı (URL-60)

Çocuk oyun alanı:

Miniaturk çocuk oyun alanında kauçuk zemin elemanı üzerinde satranç, labirent ve çoğunluğu ahşap malzemeler ile tasarlanmış olan çocuk oyun parkı yanında ahşap piknik masalarından oluşan oturma birimleri yer almaktadır. Çocuk oyun alanının çevresi budanarak şekil verilmiş *Buxus sempervirens* L. (yaygın şimşir) çalısı ile sınırlandırılmıştır. Alan içinde hızlı gezinti sağlayan ve daha çok çocuklara hitap eden gezinti treni bulunmaktadır (Şekil 94, Şekil 95).

Şekil 94. Miniaturk çocuk oyun alanı (Orişinal, 2021)

Şekil 95. Miniaturk gezinti treni (URL-61)

4.2.1 Miniaturk Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler

Miniaturk Tema Parkının alan özellikleri Tablo 7’de görölmektedir. Buna göre park alanında tespit edilen mekansal peyzaj özelliklerinin genel değeriendirmesi aşığıda özetlenmiştir.

Tablo 7. Miniaturk alan özellikleri

<i>Tema Parkın Adı</i> : Miniaturk
<i>Tema Parkın Adresi</i> : Örnektepe Mahallesi, İmrahor Caddesi, No.7 Sötlüce 34445 Beyoğlu - İstanbul
<i>Toplam alan büyüklüğü (hektar)</i> : 6
<i>Alandaki etkinliklerin listesi:</i> Restoran, kafeterya, hediyeelik eşya dükkanı, açık hava gösteri alanı, çocuk oyun parkı, feribot, kumandalı tekne, gezi treni, Mini Stadyum'da 4 büyükler, satranç ve labirent alanı ve Türkiye-İstanbul Simölasyon Helikopter turu, İstanbul eserleri, Anadolu eserleri, Yurtdışı eserleri
<i>Hafta içi ve hafta sonu kullanım durumu (parkın hizmet verdiği saatler ve günler):</i> Tema park her gün 09:00 - 18:00 saatleri arasında hizmet vermektedir.
<i>Parkın teması ve kullanıcı profili:</i> Çok çeşitli türlerden eserleri ve çeşitli ölkelerin bahçe stillerini barındıran tasarımı ile tarih-költür temalı park özelliğı göstermektedir.
<i>Kullanıcı profili:</i> yerli ve yabancı turistler, her yaş grubu ziyaretçiler

Ulaşım İmkanları: Miniaturk, Beyoğlu ilçesinde, şehir merkezinden yaklaşık 4 km uzaklıkta stratejik bir konumda yer almaktadır. Miniaturk'e kent içi ve yakın çevreden toplu taşıma (metro, metrobüs, otobüs) veya özel araç ile ulaşım sağlanabilmektedir.

Tanımlı/kontrollü Giriş: Miniaturk'ün ana girişi sade bir tarzda tasarlanmış olup, üzeri planöre benzeyen ve farklı renklerde plastik maketlerle kaplı üstü kapalı bir giriş yoluna sahiptir (Şekil 96). Bu nedenle, ana girişin görsel kimliğinden mekanın doğasını belirlemek zordur ve tema park ancak parkın ulaşım akslarındaki veya dışarıdaki tabelalardan tanımlanabilir. Girişin çekici ve etkileşimli olmaması bu parktaki birkaç olumsuz durumdan biridir.

Şekil 96. Miniaturk ana giriş görünümü (Orijinal, 2021)

Güvenlik: Tema park mekanları görünürlük açısından açıktır ve birbirine bağlantılılığı bulunmaktadır. Bahçenin tüm bölümleri olmasa da belirli bölümlerine asılan güvenlik kameraları ve güvenlik hizmetleri vardır (Şekil 97). Genel durumu sürekli izlemek için çalışan güvenlik ve bekçi personeli bulunmaktadır. Alanda aydınlatma elemanlarının etkin bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 97. Miniaturk tema parkı içinde kameralar ve güvenlik görevlisi görünümü (Orijinal, 2021)

Otopark alanları/tesisleri: 2018 yılında Miniaturk'ün toplam ziyaretçi sayısı 800 bin kişiye ulaşmıştır. Miniaturk'ün toplamda 500 araçlık otoparkı bulunmaktadır ve ziyaretçiler özel araçlarını müze otoparkına ücretsiz olarak park edebilmektedir (Şekil 98). Parkın ziyaretçi taşıma kapasitesine göre otopark kullanımı planlanabilir.

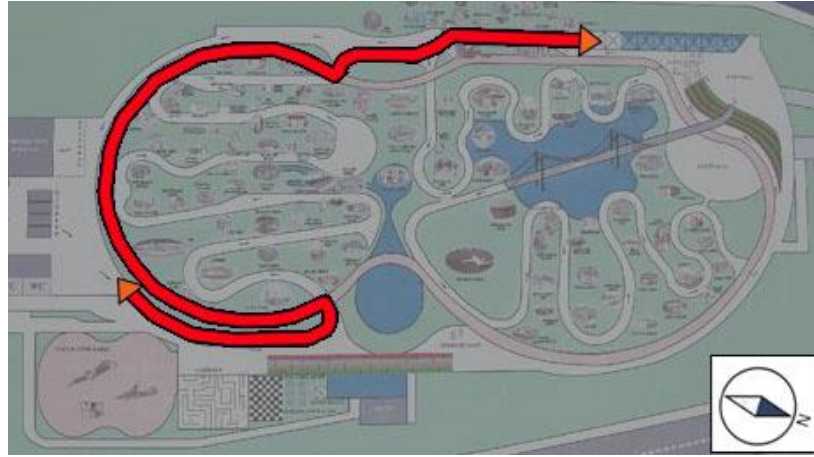
Şekil 98. Miniaturk tema parkı otopark görünümü (Orijinal, 2021)

Sirkülasyon tasarımı: Müze içinde 4 adet yürüyüş rotası ziyaretçilere sunulmaktadır. Bunlardan ilkinde Anadolu eserleri (Şekil 99), ikincisinde İstanbul eserleri (Şekil 100), üçüncüsünde yurtdışı eserleri (Şekil 101) ve dördüncüsünde tüm sergi gezi rotası (Şekil

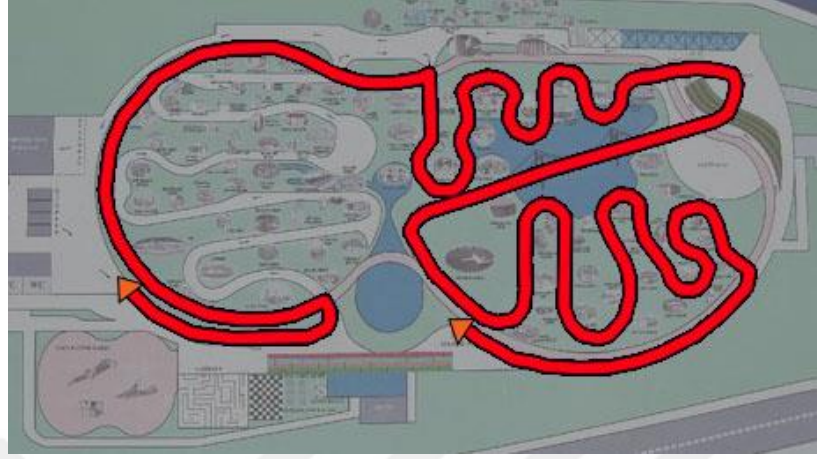
102) sunulmaktadır. Anadolu Eserlerinin sergilendiği ilk rota ortalama 60 dakika, yurtdışı eserlerinin bulunduğu ikinci rota ortalama 15 dakika, İstanbul eserlerinin sergilendiği üçüncü rota yaklaşık 60 dakika ve tüm serginin bulunduğu dördüncü rota ortalama 135 dakika sürmektedir (Türk, 2019). Tüm parkurlar, tasarım ve kalite açısından işlevsel olup, tema park alanı içindeki tüm aktivite alanlarına ve diğer birimlere erişim kolay sağlanmaktadır.

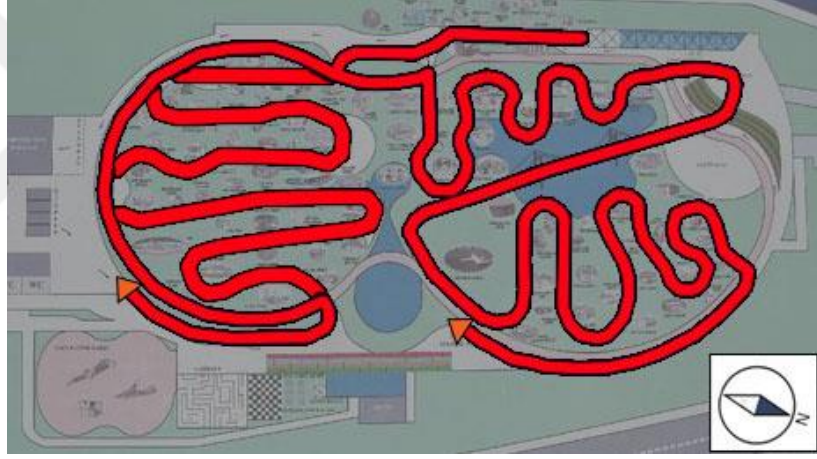
Şekil 99. Miniaturk Anadolu eserleri yürüyüş rotası (Google map, 2021)

Şekil 100. Yurtdışı eserler yürüyüş rotası (Google map, 2021)

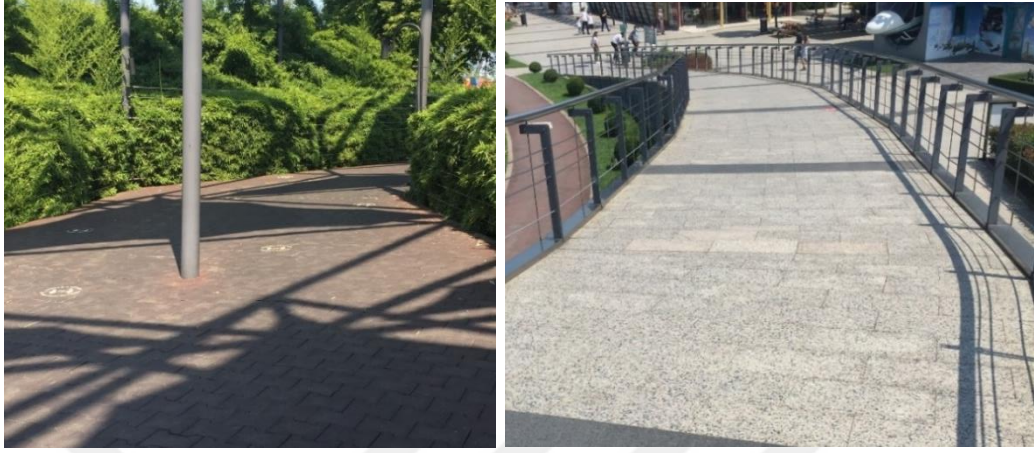

Şekil 101. İstanbul eserleri yürüyüş rotası (Google map, 2021)

Şekil 102. Miniaturk tüm sergi yürüyüş rotası (Google map, 2021)

Engelli bireylerin kullanımına uygunluk: Parkın tasarımı sırasında engellilerin kullanabileceği yollar göz önünde bulundurulmuştur, bu nedenle müze alanında engellilere etkin bir şekilde hizmet edecek birimler yer almaktadır (Şekil 103). Park alanı genel olarak düz bir arazi üzerinde kurulmuştur ve kot farkı olan yerlerde rampalar kurgulanmıştır. Ayrıca engelliler için otoparklar, tuvaletler ve tabelalar bulunmaktadır ancak yönlendirme şeritleri bulunmamaktadır.

Şekil 103. Engelli bireylerin kullanımına uygun bazı yol ve rampalar (Orijinal, 2021)

Sert zemin elemanları :Park alanında kullanılan zeminler genel olarak kalitelidir, tasarım açısından mekâna uygun olup zeminlerde kullanılan malzemeler çoğu beton, parke taş ve kauçuk malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 104). Zeminlerin rengi çevredeki ortamla oldukça uyumludur.

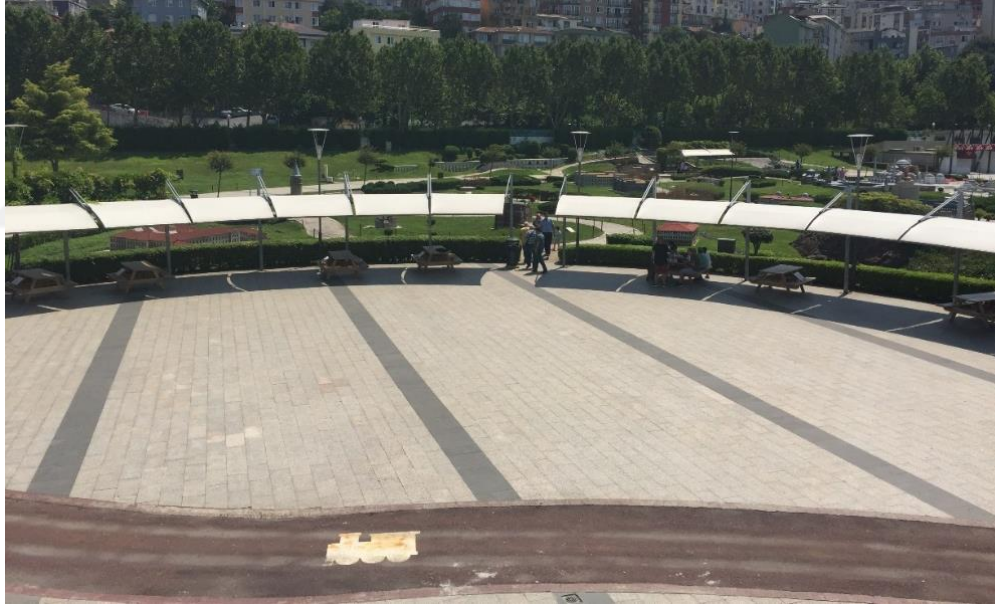

Şekil 104. Miniatürk tema parkı içinden sert zemin görselleri (Orijinal, 2021)

Kentsel donatılar ve yeterliliği: Tasarım ve şekil açısından, kentsel donatıları çekici ve mekânı benzersiz kılacak şekilde dağıtılmıştır. Park içerisinde bilgilendirici tanıtım levhaları, oturma üniteleri, kent mobilyaları, gölgeleme elemanları, çöp kutuları, aydınlatma öğeleri vb. farklı donatılar mevcuttur (Şekil 105). Eşyalar, yapıldıkları malzeme (demir, plastik, ahşap vb.) bakımından farklıdır ve açık hava koşullarına nispeten dayanıklı ve uygundur (Şekil 106).

Şekil 105. Miniaturk tema parkı içinden kentsel donatı görselleri (Orijinal, 2021)

Şekil 106. Miniaturk tema parkında bazı oturma birimleri (Orijinal, 2021)

Sosyal donatı ve hizmet varlığı: Parkta sosyal ve hizmet tesisleri yer almakla birlikte, özellikle yoğun zamanlarda kullanıcılara hizmet vermek için yetersiz kabul edilebilecek bir sayıdadır. Ayrıca restoran ve yiyecek- içecek tesisleri kısıtlıdır (Şekil 107). Alışveriş alanında sadece antika, hediyelik eşya ve bazı müze kıyafetleri satan dükkanlar yer almaktadır.

Şekil 107. Park içerisindeki bazı sosyal donatı ve hizmetlere ilişkin görseller (Orijinal, 2021)

Etkinlikleri destekleyen tasarım ve mekansal organizasyon varlığı :Müze alanında etkinlikleri destekleyen mekansal organizasyon genel olarak iyidir. Park alanı içerisinde tasarlanan mekânsal organizasyon çözümleri parkın temasına bir yansıma sunduğundan mekânın tarihini, neyi ifade ettiğini ve neyi sembolize ettiğini tahmin etmek mümkündür (Şekil 108).

Şekil 108. Park alanı içindeki bazı mekansal tasarımlar (Orijinal, 2021)

Aktivite ve eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri: Genel olarak tema park alanının güvenli olduğu gözlemlenmiştir. Yaya sirkülasyon alanlarında ve sergi alanlarında görüş açıklığı olduğu için ve güvenlik tedbiri almayı gerektiren eğlenme üniteleri olmadığı için büyük ölçüde güvenlik kontrolü gerekmemektedir. Ancak daha

fazla güvenliğe ihtiyaç duyan bazı su alanları ve köprü alanları vardır. Bu alanlarda çitler bulunmakta ve güvenlik personelinin sürekli olarak dolaşması söz konusudur.

Yeşil alan ve sert zemin dengesi: Park alanı içerisinde geçirimsiz yüzeylerin yüzdesi yaklaşık % 55 ve geçirgen yüzeylerin yüzdesi yaklaşık % 45 oranda alan kaplamaktadır (Şekil 109). Sergi alanları ve yürüyüş alanları informal biçimlenişli mekanlar içerisinde neredeyse homojen bir dağılıma sahiptir.

Şekil 109. Miniaturk tema parkında yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı (Google earth, 2022)

Bitkilendirme varlığı ve kalitesi: Alan genelinde çoğunlukla yuvarlak formu çalılar kullanılarak, informal yapıdaki sirkülasyon elemanları ile fiziksel uygunluk yakalanmıştır. Bunun yanı sıra yapıların geometrik formları ile zıtlık yaratarak minyatür

yapıların vurgulanmasını sağlamıştır. Maketlerin çevresinde ise maket ölçüleri ile uyumlu olacak şekilde ince dal yapılı, küçük yapraklı ve budanabilir çalı türleri kullanılmıştır (Erbaş, 2019). Bitkilerin kalitesi ve çeşitliliği iyi olup görsel imaj ve tasarım açısından çevre ve mekan ile uyumludur. Mekânlarda farklı tür ve renklerde yer örtücüler, mevsimlikler, çalılar kullanılarak estetik ve fonksiyonel tasarımlar ortaya koyulmuştur (Şekil 110).

Şekil 110. Miniaturk tema parkında bazı bitkisel uygulamalar (Orijinal, 2021)

Görsel–estetik unsurların varlığı: Miniaturk'te mekana estetik ve görsel kalite katan, müzeye mekansal bir kimlik oluşturan ve onu anlamsal açıdan bütünleşik bir mekan haline getiren pek çok estetik unsur (su unsurları, heykeller, bitkisel tasarım, sanatsal unsurlar vb.) bulunmaktadır (Şekil 111).

Şekil 111. Görsel–estetik unsurların görselleri (Orijinal, 2021)

Mekanların bakım ve temizlik durumu :Park alanı görevliler tarafından sürekli temizlenip izlendiği için mekanların temiz ve düzenli olduğu gözlemlenmiştir.

4.3 Marina Aquapark Waterland

Marina Aquapark yerleşim planına göre ana etkinlik alanları üç bölümde değerlendirilebilir. Bu alanlar Şekil 112’de plan üzerinde renklendirilmiştir. Buna göre park alanında oturma birimleri ve otopark alanı (kırmızı bölge), su parkı (mavi bölge) ve havuzlar alanı (açık mavi bölge) bulunmaktadır (Şekil 112).

Şekil 112. Marina Aquapark vaziyet planı (Google earth, 2022) (1: oturma birimleri ve otopark alanı, 2: su parkı, 3: havuzlar)

Oturma birimleri ve otopark:

Araç yolunun hemen yanında yer alan su parkının giriş birimi yapısı, dairesel formda sivri çatılı asma germe yapılardan esinlenilerek tasarlanmış olan, dışında dokulu metal malzeme ve bünyesinde bulunan kontrast renkler ile alanda dinamizm yaratılmasını sağlamıştır. Alan bünyesinde çizgisel doğrultuda ve tam tekrar yöntemi ile yerleştirilmiş olan pergolaların piramit çatı yapısı, giriş biriminde bulunan ana bina ile biçimsel uygunluk oluşturmaktadır. Alanın Kuzey'inde 2000 m²'lik bir alanın yüzeyi çim ile kaplanmış olup üzerinde gölgeleme elemanı olarak pergolalar bulunmaktadır. Alan gelişime açık, dinamik bir yapıda tasarlanmış olup, bünyesinde hareketli birlik söz konusudur (Erbaş, 2019) (Şekil 113, Şekil 114).

Şekil 113. Marina Aquapark tema parkı girişi (Orijinal, 2021)

Şekil 114. Tema park otoparkı (Orijinal, 2021)

Su parkı:

Marmara Denizi kıyısında ulaşımı kolay sağlanacak, düz bir arazi üzerinde tasarlanmış olan su parkının bünyesinde dairesel ve geometrik yapıda tasarlanmış olan 4 adet havuz bulunmaktadır. Bünyesinde 12 adet su kaydırağı ve dalga havuzu bulunmaktadır. Ayrıca jet ski, wakeboard, water ski, kneeboard, sonar, air stream, fly board gibi adrenalin dolu su sporlarını da mevcuttur (Şekil 115-117).

Şekil 115. Su parkı genel görünüm (URL-62)

Şekil 116. Looping rocket oyun alanı (Orijinal, 2021)

Şekil 117. Navigatour oyun alanı (Orijinal, 2021)

Havuz alanları:

Park alanı içerisinde herkesin kullanabileceği 4 adet havuz bulunmaktadır. Dairesel ve geometrik formlardaki havuzların çevresinde yapay plajlar konumlandırılmıştır. Aile ve eşli gruplar dışında ziyaretçi profiline göre bayanlar için de ayrı bir plaj bulunmaktadır (Şekil 118).

Şekil 118. Plajlar alanından görünüm (Orijinal, 2021)

4.3.1 Marina Aquapark Waterland Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler

Marina Aquapark Tema Parkının alan özellikleri Tablo 8’de görülmektedir. Buna göre park alanında tespit edilen mekansal peyzaj özelliklerinin genel değerlendirmesi aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 8. Marina Aquapark Waterland alan özellikleri

<i>Tema Parkın Adı:</i> Marina Aquapark Waterland
<i>Tema Parkın Adresi :</i> Cami Mahallesi Balıkçılar Sokak No:20/1 Tuzla Marina / İstanbul / Türkiye
<i>Toplam alan büyüklüğü (hektar):</i> 1.5
<i>Alandaki etkinliklerin listesi:</i> Oturma birimleri, 4 adet havuz, 12 adet su kaydırağı ve dalga havuzu, Looping Rocket, Navigatour, plajlar alanı
<i>Hafta içi ve hafta sonu kullanım durumu (parkın hizmet verdiği saatler ve günler):</i> Haftanın 7 Günü, Açılış: 11:00 Kapanış: 18:00. Hafta Sonu Açılış: 10:00 Kapanış: 18:00
<i>Parkın teması ve kullanıcı profili:</i> Belli bir aktiviteye dayalı eğlence temalı park özelliği taşımaktadır (Su parkları) <i>Kullanıcı profili:</i> Yerli ve yabancı turistler, çocuklar, gençler, yetişkinler

Ulaşım İmkanları: Marina Aquapark, Marmara Denizi kıyısında, şehir merkezine 7 km uzaklıkta bulunan Viaport Marina içerisinde yer almaktadır. Böylece Marina Aquaparka şehir içi ve çevresinden toplu taşıma araçlarının çoğu (metro, metrobüs, otobüs) veya doğrudan özel araçlarla ulaşılabilir.

Tanımlı/kontrollü Giriş: Marina Aquapark'ın ana girişi, mekânın profilini ve içindeki aktivitenin doğasını simgeleyen tasarımıyla çekici ve sadedir (Şekil 119). Bu bakımdan giriş tasarımı okunabilir, açık ve tema parkın temasıyla uyumludur. Bölgede özel ve benzersiz olan dış tasarımı nedeniyle parkın yerini belirlemek kolaydır.

Şekil 119. Marina Aquapark'ın ana giriş görünümü (Orijinal, 2021)

Güvenlik: Komşu alanlarla görsel ve fiziksel temastan dolayı mekanın içinde bir güvenlik hissi vardır. Park alanı içinde ve dışında sınırlı sayıda güvenlik kameraları ve izleme hizmetleri bulunmaktadır. Ayrıca ana girişte ve park içerisinde çalışan güvenlik görevlileri bulunmaktadır (Şekil 120). Park içinde aydınlatma elemanları yeterli düzeydedir.

Şekil 120. Marina Aquapark içinde kamera, güvenlik görevlisi görünümü (Orijinal, 2021)

Otopark alanları/tesisleri: Marina Aquaparkta, girişin yanında, ziyaretçilerin kendi arabalarını ücretsiz olarak park edebilecekleri küçük boyutlu bir park alanı ve ayrıca çevredeki etkinliklerle paylaşılan daha geniş park alanları bulunmaktadır. Ancak genel olarak otopark alanlarının kullanıcı sayısı ile orantılı olarak kurgulanmadığı gözlemlenmiştir (Şekil 121).

Şekil 121. Marina Aquapark içinde otopark görünümü (Orijinal, 2021)

Sirkülasyon tasarımı: Park içerisinde oturma ve dinlenme alanlarının dağılım ve organizasyon eksikliği nedeniyle, etkinlikler arasındaki geçişlerde zorluk yaşanabilmektedir. Net olmayan yol aksları etkinlik alanlarının birbirleri ile erişim ve bağlantısında zorluk yaşanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla yaya yollarının tanımlanmadığı ve ziyaretçi tarafından görülmediği, bazı alanlarda engellerin varlığından dolayı geçişin zorlaştığı gözlemlenmiştir (Şekil 122).

Şekil 122. Marina Aquapark sirkülasyon tasarımı görselleri (Orijinal, 2021)

Engelli bireylerin kullanımına uygunluk: Park içerisinde engelli kulvarlarına gerek bulunmamaktadır çünkü parkın içi ve çevresi aynı zemin seviyesindedir. Bu bakımdan alan içerisinde fiziksel engelliler için ulaşım sorununa rastlanmamıştır.

Sert zemin elemanları: Park alanında kullanılan sert zeminler kalite ve tasarım açısından iyidir, çoğu ziyaretçilerin kaymasını önlemek için dokulu malzemelerden yapılmıştır ve farklı renklerde. Bu da tasarıma ve mekâna daha fazla estetik ve çekicilik kazandırır (Şekil 123). Etkinlik alanlarında kullanılan malzemeler kullanım alanlarına göre farklılık göstermektedir (asfalt, fayans, beton, kauçuk, mermer vb. gibi).

Şekil 123. Marina Aquapark içinden sert zemin görselleri (Orijinal, 2021)

Kentsel donatıları ve yeterliliği: Park alanında gerekli olan birçok kentsel donatı mevcuttur (bilgi panoları, tablolar, sokak mobilyaları, aydınlatma öğeleri vb. gibi). Ancak yeterli sayıda değildir ve yoğun dönemlerde mekâna yapılacak ziyaretlerin kapasitesini karşılayamayacaktır. Donatıların alan içindeki dağılımı da düzensiz ve tanımsızdır, bu da mekânın peyzaj estetiğini olumsuz yönde etkilemektedir. Donatılar yapıldıkları malzeme (demir, plastik, ahşap vb.) bakımından farklılık gösterir ve ortalama olarak kabul edilebilir kalitede ve mekâna uygundur (Şekil 124.).

Şekil 124. Marina Aquapark içinden kentsel donatı görselleri (Orijinal, 2021)

Sosyal donatı ve hizmet varlığı: Alan içerisinde bazı restoranlar, banyolar, kıyafet değiştirilebilecek yerler ve kapalı kıyafet dolapları gibi çeşitli hizmetler bulunmaktadır (Şekil 125). Kıyafet ve hediyelik eşya satışı yaparak mekanın tanıtımına katkıda bulunabilecek ticari mekanlar ve dini yerler açısından eksiklik olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 125. Marina Aquapark içinde yer alan bazı sosyal donatılar (Orijinal, 2021)

Etkinlikleri destekleyen tasarım ve mekânsal organizasyon varlığı: Tema park alanı aktivitelere göre tasarlanmış çeşitli mekanlara sahiptir. Özellikle havuz bölümleri ziyaretçiler için en hareketli ve canlı mekanlardır. Ancak mekânsal organizasyonlar parkın temasını yansıtmakta ve alandaki etkinliklerle uyumlu olmakla birlikte tasarım kriterleri bakımından nispeten zayıf olduğu gözlemlenmiştir.

Aktivite ve eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri: Etkinlik alanlarındaki zeminlerin pürüzlü ve bazılarının kauçuk malzeme ile kaplanmış olması, kullanıcıların düşmesini engelleyen çitlerin bulunması nedeniyle mekân, içindeki aktiviteleri çevreleyen güvenlik önlemleri açısından iyidir (Şekil 126). Güvenliğe katkıda bulunabilecek talimat veren bazı çalışanlar da bulunmaktadır.

Şekil 126. Marina Aquapark içerisinde alınan bazı güvenlik tedbirleri (Orişinal, 2021)

Yeşil alan ve sert zemin dengesi: Tema park alanının Google earth görüntüleri üzerinden yaklaşık olarak yeşil alan-sert zemin oranları belirlenmiştir. Tema park alanının çoğunu sert zeminler oluşturmaktadır. Geçirimsiz yüzeylerin yüzdesi yaklaşık % 95 ve geçirimli yüzeylerin yüzdesi yaklaşık % 5 oranda alan kaplamaktadır. Bu bakımdan yeşil alanlar ve sert zeminler arasında bir denge bulunmamaktadır. Ancak teması gereğı etkinlik alanlarının geçirimsiz yüzeylerden oluşması beklenen bir sonuçtur, buna rağmen alanda bitkilendirme unsurlarının oldukça yetersiz olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 127).

Şekil 127. Marina Aquapark'ta yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı (Google earth, 2022)

Bitkilendirme varlığı ve kalitesi: Alan içinde ayrı yerlere dağılmış bazı ağaç (palmiyeler gibi) ve çalı türleri olduğu için etkinlik alanlarında ve sikülasyon alanlarında yeterli yeşil alan bulunmamaktadır. Birçok bitki kap ve konteynerlarda kullanılmıştır, bitkisel kompozisyonlar ve çeşitlilik ise sınırlıdır (Şekil 128).

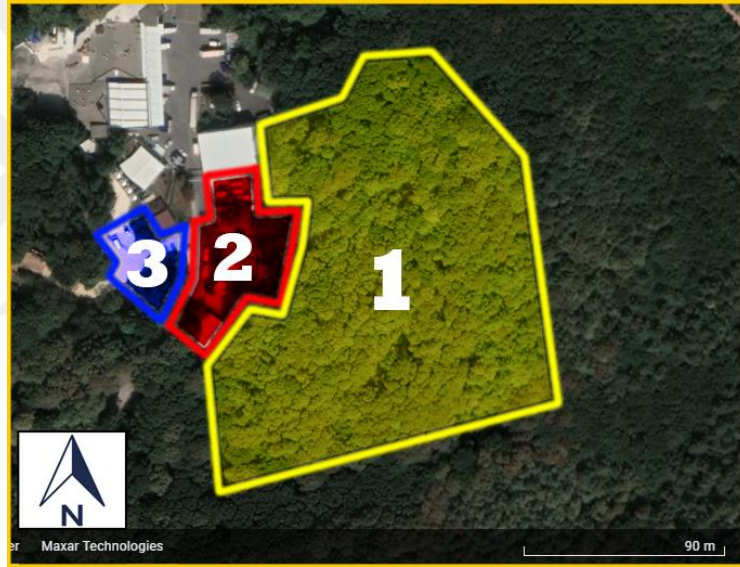
Şekil 128. Marina Aquapark'ta kullanılan bazı bitkisel uygulamalar (Orijinal, 2021)

Görsel-estetik unsurların varlığı: Etkinlik alanları dışında mekanlarda destekleyici estetik öğeler (su öğeleri, sanatsal öğeler vb.) bulunmamaktadır.

Mekânların bakım ve temizlik durumu: Park alanında genel olarak mekân temizliğine dikkat edildiği ve temizlikçiler tarafından sürekli temizlendiği gözlemlenmiştir.

4.4 Forestanbul

Forestanbul yerleşim planına göre ana etkinlik alanları üç bölümde değerlendirilmiştir. Bu alanlar Şekil 129’da plan üzerinde renklendirilmiştir. Buna göre park alanında açık yeşil alanlar (sarı bölge), kapalı alanlar (kırmızı bölge) ve otopark alanı (mavi bölge) bulunmaktadır (Şekil 129).

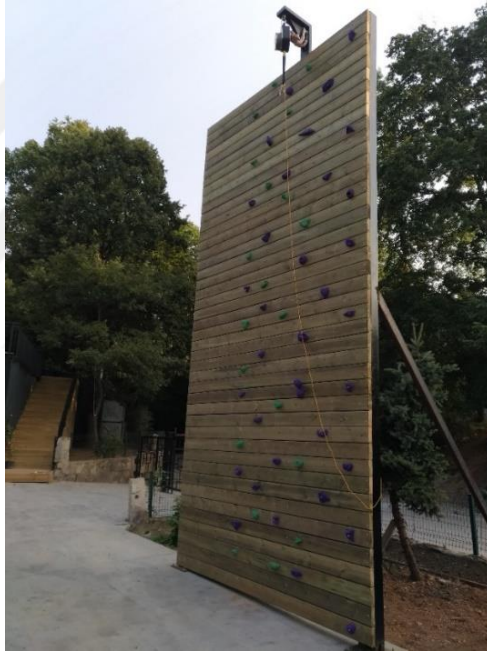
Şekil 129. Forestanbul vaziyet planı (Google earth, 2022) (1: açık yeşil alanlar, 2: kapalı alanlar, 3: otoparklar)

Açık yeşil alanlar:

Forestanbul’un doğal yeşil alanları içerisinde birçok aktivite alanları kurgulanmıştır. Bunlardan biri yeşil alan içerisindeki 1 hektar alan üzerine kurulu 16 metre yüksekliğe sahip yüksek ip parkurudur (Şekil 130). Bu parkuru çocuklar bireysel becerilerini geliştirmek için kullanabilmektedir. Alanda 6 metre yüksekliğinde 4 farklı eğimde bir tırmanma duvarı (Şekil 131), Zip Line (Şekil 132), yetişkinler ve çocuklar için yaklaşık 13 metre yüksekliğinde dev salıncak (Şekil 133), macera kulesinden aşağıya kadar yaklaşık 13 metre yüksekliğe sahip Serbest Düşüş (Bungee jumping) (Şekil 134) etkinlikleri yer almaktadır.

Şekil 130. Yüksek ip parkuru görünümü (URL-54)

Şekil 131. Tırmanma duvarı görünümü (URL-54)

Şekil 132. Zip Line görünümü (URL-54)

Şekil 133. Dev salıncak görünümü (URL-54)

Şekil 134. Serbest düşüş görünümü (URL-54)

Kapalı alan:

Forestanbul Park'ta 130 kişilik toplantı salonu, piknik ve mangal yeri ve çevredeki doğa ile uyum içinde birçok farklı yöresel yemek sunan özel bir restoran bulunmaktadır (Şekil 135).

Şekil 135. Yeme içme ve oturma alanlarından görüntüler (URL-54)

Otopark alanı:

Parkın giriş bölümünde ziyaretçilerin ücretsiz olarak kullanabilecekleri otopark alanı mevcuttur.

4.4.1 Tema Park Alanındaki Mekânsal Özellikler

Forestanbul tema parkının alan özellikleri Tablo 9’de görülmektedir. Buna göre park alanında tespit edilen mekansal peyzaj özelliklerinin genel değerlendirmesi aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 9. Forestanbul alan özellikleri

<i>Tema Parkın Adı</i> :	Forestanbul macera park
<i>Tema Parkın Adresi</i> :	Taşdelen mesire alanı, Taşdelen, Çekmeköy
<i>Toplam alan büyüklüğü (m²)</i> :	25.000 m ²
<i>Alandaki etkinliklerin listesi:</i>	Yüksek İp Parkuru, Serbest Düşüş, Tırmanma Duvarı, Dev Salıncak, Zip Line, kurumsal etkinlikler, doğum gün kutlamaları, Restoran
<i>Hafta içi ve hafta sonu kullanım durumu (parkın hizmet verdiği saatler ve günler):</i>	Pazartesi günleri hariç her gün 09:00-20:30 saatleri arasında hizmet vermektedir.
<i>Parkın teması ve kullanıcı profili:</i>	Belli bir aktiviteye dayalı "Eğlence Temalı Park ve Bahçeler" temalı park özelliği taşımaktadır.
<i>Kullanıcı profili:</i>	Gençler ve yetişkinler ağırlıklı olmak üzere her yaş grubu ziyaretçiler olmakla birlikte macera parkındaki etkinlikler 7 yaş ve üzeri 140 cm ile 195 cm arası boya sahip kullanıcılara uygundur.

Ulaşım imkanları: Forestanbul, Çekmeköy merkezine yaklaşık 9 km uzaklıktadır ve şehir merkezinden uzak konumdadır. Parkın bulunduğu Taşdelen’e toplu taşıma araçları (halk otobüsü, dolmuş) ve özel araçlar ile ulaşım sağlanabilmektedir.

Tanımlı/kontrollü giriş: Forestanbul Park'ın ana girişi tasarım açısından basit kurgulanmıştır ve parkın temasını yansıtan herhangi bir unsur göze çarpmamaktadır. Giriş bölümünde otomatik bir trafik bariyeri ve bir bekleme odası bulunmaktadır (Şekil 136).

Şekil 136. Forestanbul ana giriş görünümü (Orişinal, 2021)

Güvenlik: Forestanbul eğlence parkının büyük bölümü ormanlık alan içinde yer almaktadır ve komşu alanlar arasında görsel veya fiziksel bir bağlantı bulunmamaktadır. Bu nedenle park genelinde açık ve okunaklı sirkülasyon aksları göze çarpmadığından güvenlik algısı zayıftır. Parkın içinde ve dışında güvenlik kameraları ve güvenlik görevlileri gibi güvenlik hizmetlerinin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.

Otopark alanları/tesisleri: Otopark, parkın girişinin yanında küçük bir alana sahiptir. Ziyaretçiler otoparkı kendi araçları için ücretsiz olarak kullanabilmektedir (Şekil 137). Otoparkın özellikle hafta sonları kullanıcı sayısı için yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.

Şekil 137. Forestanbul otopark görünümü (Orişinal, 2021)

Sirkülasyon tasarımı: Park alanı girişinde ziyaretçileri oturma alanına ve aktivite alanına yönlendiren bir sirkülasyon aksı bulunmaktadır. Macera alanına doğru geçişlerde, sirkülasyon bağlantıları toprak yol şeklinde devam etmektedir (Şekil 138). Parkın doğal yapısına zarar vermeden uyumlu biçimlenişlerde bağlantılar sağlanmıştır.

Şekil 138. Forestanbul içerisinde sirkülasyon tasarımı görselleri (Orijinal, 2021)

Engelli bireylerin kullanımına uygunluk: Park alanının girişinde kurgulanan yollar ve sert zeminler fiziksel engellilerin oturma alanı ve restoran alanlarına ulaşımını sağlayabilecek niteliktedir. Alanda bulunan merdivenlerin yanında rampalar tasarlanmıştır ancak yönlendirme yolları, otopark ve tuvaletler gibi farklı hizmetler bakımından park alanının yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Etkinliklerin ve parkurların doğası gereği fiziksel engelliler için uygun olmayan bu park alanında oturma ve yeme-içme alanlarının engellilerin kullanımına daha uygun olduğu gözlemlenmiştir.

Sert zemin elemanları: Parkın yeme içme ve oturma alanlarında çoğu taş ve ahşaptan oluşan sert zemin kaplamaları kullanıldığı gözlemlenmiştir (Şekil 139). Kalite ve biçim açısından uygulandığı aktivite alanları için uygundur.

Şekil 139. Forestanbul parkı içinden zemin görselleri (Orijinal, 2021)

Kentsel donatıları ve yeterliliği: Alanda ihtiyaç duyulan kentsel donatıların nispeten yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Restoran alanında tabelalar, masa ve oturma elemanları bulunmakla birlikte oturma birimleri, aydınlatma elemanları ve diğer donatıların tüm alan için sayısal olarak yeterli olmadığı ancak var olan donatıların bakımlı ve iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 140).

Şekil 140. Forestanbul parkı içinde yer alan bazı donatı görselleri (Orijinal, 2021)

Sosyal donatı ve hizmet varlığı: Park alanında kahvaltı ve öğle yemeği için sadece bir restoran bulunmaktadır. Etkinlikler için ihtiyaç duyulan banyo ve oyun kıyafetleri için küçük bir yapı bulunmaktadır (Şekil 141). Park alanında çalışanların ve ziyaretçilerin kullanabileceği dini, ticari ve alışveriş mekanları bulunmamaktadır.

Şekil 141. Forestanbul içinde yer alan bir sosyal donatı görseli (Orijinal, 2021)

Etkinlikleri destekleyen tasarım ve mekansal organizasyon varlığı: Park alanında etkinlikleri destekleyen mekânsal tasarımlar kurgulanmamıştır. Doğal ortam içerisinde

etkinlikler düzenlendiğinden mekan organizasyonu varlığı bu bağlamda değerlendirilememiştir.

Aktivite ve eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri: Park alanında oyuncaklar düşmeyi önlemek için demir zincirlerle bağlandığından ve giysiler çocuklar için daha koruyucu olacak şekilde tasarlandığından etkinlik ünitelerine ilişkin güvenlik önlemlerine dikkat edildiği gözlemlenmiştir (Şekil 142).

Şekil 142. Etkinlik ünitelerinde alınan güvenlik tedbirlerine ilişkin görseller (Orijinal, 2021)

Yeşil alan ve sert zemin dengesi: Forestanbul doğal bir orman içerisinde kurgulandığı için yeşil alanların varlığı baskındır, tüm alanın % 85'ini kaplamaktadır. Bu bakımdan geçirimsiz yüzeyler tüm alanın yaklaşık %15'ini kaplamaktadır (Şekil 143). Teması

gereği park etkinliklerinin doğal ormanlık alan içerisinde kurgulanması yeşil alanlar ile bütünleşik doğaya dayalı aktiviteler ile uyum sağlamaktadır.

şekil 143. Forestanbul’da yeşil alan ve sert zeminlerin dağılımı (Google earth, 2022)

Bitkilendirme varlığı ve kalitesi: Forestanbul içerisinde tasarlanmış alanlarda kullanılan bitkilerin az sayıda ve kalitesiz olduğu, bununla birlikte gerektiği gibi bakım sağlanmadığı gözlemlenmiştir (şekil 144). Doğal yeşil alanların dışında park girişinde ve yol kenarlarında kullanılan bitkilerin estetik ve fonksiyonel bakımdan nitelikli bir tasarım ile kurgulanmadığı gözlemlenmiştir.

Şekil 144. Forestanbul içinde bazı bitkisel uygulamalar (Orijinal, 2021)

Görsel–estetik unsurların varlığı: Alan içerisinde özel olarak kurgulanmış ve etkinlik alanlarını destekleyen görsel-estetik unsurlar (su öğeleri, heykeller, bitkisel tasarım, sanatsal öğeler vb. gibi) bulunmadığı gözlemlenmiştir.

Mekanların bakım ve temizlik durumu: Park alanında genel olarak mekân temizliğine dikkat edildiği ve temizlikçiler tarafından sürekli temizlendiği gözlemlenmiştir (Şekil 145).

Şekil 145. Forestanbul etkinlik alanlarında bakım ve temizlik durumu (Original, 2021)

5 TARTIŞMA

İsfanbul (eğlence parkı), Marina Aquapark Waterland (su parkı), Miniaturk (tarih-kültür temalı park), Forestanbul (spor ve macera parkı) konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, otopark alanları, sirkülasyon tasarımı, sert zemin elemanları, kentsel donatıları, sosyal donatı ve hizmet, bitkilendirme durumları, içerdği kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım durumları göz önüne alınarak olumlu ve olumsuz yönleri incelenmiştir.

Konumları ve çevresel ilişkileri itibariyle;

İsfanbul Park, şehir merkezine yakın bir konumdadır. Geniş bir alana sahiptir ancak etrafını saran yoğun yapılaşma nedeniyle gelecekteki gelişime ayak uydurmak için alan genişletmede zorluk yaşanabilir.

Miniaturk Park, stratejik bir konuma sahip olduğu ve çekici bir manzaraya sahip olduğu İstanbul'un merkezinde yer almaktadır. Giriş, planörleri andıran renkli üçgenlerle basit bir geometrik şekilde tasarlandığından, özellikle Türkiye'deki tarihi ve arkeolojik eserlerin tanıtıldığı bir park olduğu için bunu yansıtacak şekilde tasarlanması daha başarılı olacak ve kimlik oluşturacaktır.

Marina Aquapark, İstanbul'un Asya yakasında Ataşehir limanında yer almaktadır. Nispeten kent merkezinin dışında yer almaktadır ancak yoğun kullanım ve farklı aktiviteler ile karakterize edilen dinamik bir bölgede yer almaktadır. Forestanbul Park şehir dışında, ormanların ortasında yer almakta, bu yüzden sağladığı aktivitelerin sürdürülebilirliği için kentsel gelişim süreçlerine dahil edilmelidir.

Ulaşım imkanları ve otopark alanları itibariyle;

İsfanbul Parka birçok şekilde kolay erişim sağlanabilmektedir. Alanda sağlanan otoparklar sezonluk ziyaretlerin yoğunluğu için yeterlidir. Miniaturk Park İstanbul'un merkezinde yer aldığı için birçok farklı ulaşım araçları ile kolay erişilebilir durumdadır. Otopark alanı yaklaşık 500 araç kapasitelidir ve bu kullanıcıların parkı sık sık ziyaret

etmesi için yeterlidir. Marina Aquapark'a tüm ulaşım araçlarıyla kolayca ulaşılabilir. Sezonluk aktivite için yeterli kabul edilen park alanlarına sahiptir.

Forestanbul Parka kısıtlı ulaşım araçlarının olması nedeniyle erişim zayıf kabul edilebilir, bu nedenle erişim özel araçlarla daha çok tercih edilebilir ve çevresinde herhangi bir aktivite bulunmamaktadır. Araç park yerleri için alan küçüktür ve bu nedenle belirli sayıda araba için yeterli olan özel bir park alanı oluşturulmalıdır. Tema parklara ulaşım imkanlarının çeşitliliği ve kolay ulaşılabilirliğin sağlanması tema parkların tercih edilirliliğini arttıran önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir (Goelder ve Brent Ritchie, 2006; Bektaş, 2010; Kartal ve ark., 2021).

Sirkülasyon tasarımı itibariyle;

Ziyaretçilerin tema park içerisindeki tüm alanlara ve mekanlara ulaşılabilirliğini sağlayan sirkülasyon ağlarının varlığı, kullanıcı memnuniyetini ve ziyaretçi sayısını etkileyen bir unsur olarak gösterilmektedir (Bektaş, 2010). İsfanbul Park, ziyaretçilerin parkın iç bölümleri arasında hareket etmeleri için dinamik bir sirkülasyona sahiptir. Tasarım standartlarına göre oyun ve eğlence alanlarına dağıtılan ana ve ikincil yollar ile bağlanmıştır.

Bir ana aks etrafında dağıtılan yan dairesel yollar ile üç ana bölüme ayrılan Miniatürk parkta, zeminler çevresel ve fonksiyonel sürdürülebilirlik ile uyumlu materyallerin yanı sıra uzun ömürlü olacak şekilde tasarlanmıştır. Marina Aquapark'taki sirkülasyonlar, kullanıcı yoğunluğunu dikkate alacak şekilde tasarlanmamıştır ve yolların işlevsel niteliği zayıftır. Bu nedenle tasarımların parktaki sirkülasyonların genel dokusunu gösterecek şekilde geliştirilmesi gerekmektedir. Forestanbul Park'taki halk bahçesine ve oyun yerlerine giden bazı yollar okunaklı ve net değildir, bu nedenle alanın büyüklüğüne göre kolay algılanan ve tutarlı bir sirkülasyon sistemi kurgulanmalıdır.

Sert zemin elemanları itibariyle;

Tasarım boyutunda tema park alanı içerisindeki sert zeminlerde yoğun kullanıcı durumu göz önünde bulundurularak uygun döşeme materyalleri tercih edilmelidir (Kart, 2002).

Tematik parklarda zemin döşemelerinin sağlam malzemelerden seçilmesi ve uygulamada yükseklik farkı bulunmaması önerilmektedir. Örneğin su parklarında genellikle tuğla, beton veya traverten seçilmektedir, zemin üzerine kaymayı önleyici materyallerin kullanımı da son derece önemlidir (Erbaş, 2019).

İsfanbul Park'ta zeminler çeşitli tip malzemelerden oluşmakla birlikte, yoğun kullanım sonucu eskiyen bazı döşeme elemanlarının yenilenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Miniatürk parkta yer alan döşemeler, kimlik ve görsel tasarım açısından kaliteli ve mekana uygun olup, döşemelerde kullanılan malzemeler sağlamdır, çoğu beton ve kauçuk malzeme ile kaplanmıştır.

Marina Aquapark'taki zeminler farklı malzemelerden kurgulanmıştır (çoğu mermer ve seramik), fakat bazı alanlarda sık kullanımdan dolayı yenilenmesi gerekmektedir. Forestanbul Park, her mevsim iklimine uygun olarak geliştirilmesi gerektiğinden, çevre açısından uygun olmayan bir toprak zemin üzerine kurulmuştur.

Kentsel donatılar ve sosyal hizmetler itibarıyla;

Tema park içerisinde kullanılan tüm kentsel donatıların kullanıcıların konforuna katkı sağlayacak nitelikte olması (PPS, 2022) ve tasarım yaklaşımı olarak da parkın temasını yansıtacak estetik özelliklere sahip olması parkın kalitesini arttıran unsurlardandır.

İsfanbul Park'ta peyzaj donatıları, sürdürülebilirlik ve peyzaj planlama standartlarına göre tasarlandıklarından, ziyaretçilere hizmet etmek için yeterli miktardadır ve parkın her tarafına dağıtılmıştır. Sosyal hizmet ve tesisler ise ziyaret hacmine göre az sayıdadır, dolayısıyla mekanın kapasitesine uygun olması için sayılarının artırılması, kalite ve verimlilik açısından iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Bu zafiyetin sebebinin parkın yakınında AVM ve mağazaların bulunmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca mekanda sağlık birimlerinin bulunmadığı ve bu nedenle acil durumlar için birimlerin kurulması gerekli görülmektedir.

Minyatürk Park'ta peyzaj donatıları, aydınlatma, yönlendirme elemanları ve genellikle dairesel olan gölgeli banklara sahip oldukları için farklı tip malzemeler mevcuttur, ancak

metal malzemelerden yapılmış peyzaj elemanlarının çıkarılması ve uygun olması için ahşaptan yapılmış aletlerle değiştirilmesi gereklidir. Dinlenme ve durma amaçlı kullanılacak oturma ünitelerinin sayı ve dağılımında çevresel ve görsel kimlik açısından eksiklik bulunmaktadır. Ziyaretlerin yoğunluğu açısından sosyal hizmetlerin ve kentsel donatıların yetersiz kaldığı gözlemlendiğinden, ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazlasının sağlanması gerektiği ve parkta ziyaretçiler için açık bir seyir alanının (ziyaret, kültürel aktiviteler, eğitim faaliyetleri vb. için) kurgulanması gerektiği düşünülmektedir.

Marina Aquapark içerisinde kentsel donatılar mevcuttur ancak çok az sayıdadır ve çoğu rastgele dağılmış durumdadır. Bu da hareketi engellediği için peyzaj tasarımı ilkelerine göre tasarlanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla donatıların sayıları alan büyüklüğüyle orantılı olarak arttırılmalıdır. Özellikle yaya yollarına dağılmış oturma ve dinlenme üniteleri olmak üzere, mekansal dağılımı net bir kimlik oluşturacak şekilde planlanmalı ve uygun düzenlemeler yapılmalıdır. Oyunların fonksiyonel dağılımında rastgelelik gözlemlenmiştir. Bu nedenle mahremiyet sağlamak, gürültüyü ve rastgeleliği azaltmak ve mekanlara erişimi kolaylaştırmak için oyun birimleri yaşa göre bölünmelidir. Sosyal tesislerin sayısı artırılmalı, geliştirilmeli ve görsel kimliğe göre tasarlanmalıdır.

Forestanbul parktaki kentsel donatıların görsel ve işlevsel açıdan yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle görsel imaja olumlu katkı sağlayacak ve ziyaretçilerin ihtiyacına cevap verecek uygun donatıların ve hizmetlerin sağlanması gerekmektedir. Parkta temel sosyal hizmet ve tesislerin eksikliği, alanın değerini ve kalitesini olumsuz etkilemektedir. Görsel kimliği yüksek bir bahçe girişi bulunmaması ve otopark alanının yetersizliği dikkat çekmektedir. Parkın sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak ve ziyaretçilerinin olumsuz duygularını azaltacak sosyal tesisler sağlanmalıdır.

Bitkilendirme durumları itibariyle;

Eğlence temalı parklarda bitkilendirme yapılırken görüntü ve gürültü perdesi oluşturmak önemli bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Özellikle eğlence temalı parklarda yapılacak bitkilendirme tasarımlarına ilişkin şu kriterlere dikkat edilmesi önerilmektedir (Nacak,

2000; Erbaş, 2019): Renklenme özelliği olan türlerin kullanımı, yapılar ve etkinlik mekanları girişlerinde dikkat çeken renkli yer örtücü, çalı gruplarının kullanımı ile vurgu oluşturulması, bitki kompozisyonlarında egemenlik-birlik-denge, zıtlık gibi tasarım ilkelerinin kullanılması, alanın çevresinde gürültü perdesi oluşturacak bitkiler kullanımı, engellilerin ve çocukların görüş açılarını kapatmayan uygun boyda bitki kullanımı, engelli bireyler ve çocuklar göz önüne alınarak zehirli ve dikenli bitkiler kullanılmamalı, alanın her kullanıcı için görünebilir olmasını sağlayacak şekilde bir tasarım anlayışı güdülmelidir, bitkiler tek düze değil ağaç-çalı-yer örtücü olarak farklı kompozisyonlar oluşturularak yerine göre mekana hareket katacak şekilde tasarlanmalıdır, alanın ekolojik koşullarına uygun, renk ve doku itibarı ile birbirini tamamlayan türlerin seçilmesine özen gösterilmelidir.

İstanbul Park bulunduğu konumun iklim özellikleri sayesinde çeşitli bitki türlerinin alanda kullanılabildiği gözlemlenmiştir. Gürültüyü önlemek için geniş yapraklı, yaprak dökmeyen, iğne yapraklı vb. türlerin kullanımı konfor ve çevresel sürdürülebilirliği desteklemektedir. Park alanı, bahçenin büyüklüğüne göre yeterince estetik öge barındırmamaktadır. Bu nedenle bitkisel tasarımın güçlendirilerek görsel kaliteyi arttıracak tasarımların yapılması gerekmektedir.

Miniatürk Park içerisinde alana uyumlu ve görsel açıdan destekleyici çeşitli çalı ve ağaç türleri kullanılmıştır. Bunlar gürültü ve kirliliğin azaltılmasına yardımcı olmakla birlikte sergi alanlarındaki eserleri de kısmen desteklemektedir. Ayrıca mekana görsel estetik anlamda değer katan su ve yapı elemanları başta olmak üzere çeşitli estetik unsurlar da bulunmaktadır. Marina Aquapark içerisinde yeşil alanlar ve bitki materyali varlığı açısından yetersizdir. Bitkilendirme tasarımları yer yer olsa da kısıtlıdır. Bu nedenle örneğin oturma alanları gibi ihtiyaç duyulan alanlarda gölgelendirmeye yardımcı olan ağaçlar kullanılmalıdır. Mekanda vurgu sağlayacak estetik ve yapısal unsurlar da yetersizdir, bu nedenle parkın bu unsurlardan bazılarını içerecek ve bunları işlevsel ve görsel olarak mekanla bağlayacak şekilde rehabilite edilmesi gereklidir.

Forestanbul Park'ın en belirgin eksikliklerinden biri alanda belirli bir peyzaj tasarımının olmamasıdır. Bunun nedeninin geniş bir orman içinde bulunmasından kaynaklandığı

düşünülebilir, ancak bu konuda alana ve temaya uygun bir tasarımın yapılması tema parkın daha kaliteli ve işlevsel olarak kullanımını destekleyecektir. Bu sayede parkın görsel kimliğinin güçlenmesi ve mekanın daha çekici bir destinasyon haline gelmesi yanısıra alanın sürdürülebilirliğine de katkı sağlanacaktır.

Güvenlik ve bakım durumları itibariyle;

İsfanbul Tema Parkı ve Miniaturk'un bahçeleri iyi bir bakıma sahiptir. Park alanlarında bakım, park yapı ve ekipmanlarının onarımı veya yenilenmesi, çöplerin uzaklaştırılması ve bitkisel tasarımın periyodik bakımını içermektedir. Park içerisinde yeşil alanlar da bakımlıdır ancak bu, parkların kalitesini yükseltmek ve sürdürülebilirliği sağlamak için daha nitelikli personel sağlanmasına engel değildir. Güvenlik açısından, bahçelerde gerekli güvenliğin sağlanması, ziyaretçileri güvende hissettirecektir. Mekanın kalitesini artıracak yeterli sayıda güvenlik personelinin bahçede bulunması önemlidir.

Marina Aquapark'ta, temizlik, çöp toplama, bitki bakımı, kentsel donatı ve ekipmanlarının bakımı periyodik ve özenli bir şekilde yürütülmektedir. Güvenlik açısından bakıldığında ise alanda yeterli güvenlik personeli bulunmadığı gözlemlenmiştir. Forestanbul Parkta temizlik, çöp toplama, bahçe ekipmanlarının onarımı ve değiştirilmesi yoluyla periyodik bakım yapılmaktadır, ancak kullanım alanlarındaki bitkilerin bakımı yetersizdir. Güvenlik personeli açısından yetersiz olan park alanında bu konularda iyileştirme yapılması parkın güvenlik algısını arttıracaktır .

Güvenlik ve bakım durumları tema park alanlarının ziyaretçiler tarafından tercih edilirliğini etkileyen önemli unsurlardandır (Özkır, 2007; Yücel, 2007; Başalma ve ark., 2019). Genel olarak tanımlı girişler, kontrol noktalarının varlığı, park içerisinde güvenli ve konforlu sirkülasyon sağlanması, etkinlik alanlarında güvenliğin sağlanmış olması, etkinlik ünitelerinde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmış olması ve bu konuda ilgili personelin yardımcı olması, düzenli bakım ve temizlik faaliyetlerinin gerçekleştiriliyor olması tema parkın kullanıcı memnuniyetini olumlu yönde etkileyecek ve tekrar ziyaret edilme potansiyeline olumlu katkı sağlayacaktır.

6 SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, özgün mimarileri ve peyzajları ile dikkat çekici olan tema parkların mekânsal peyzaj özelliklerinin değerlendirilmesi üzerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda kamusal dış mekanlarda kullanıcıların tercihi üzerinde ve parkın mekansal kalitesi üzerinde etkili olan; ulaşım imkanları, tanımlı/kontrollü giriş, güvenlik, otopark alanları, sirkülasyon tasarımı, engelli bireylerin kullanımına uygunluk, sert zemin elemanları, kentsel donatılar ve yeterliliği, sosyal donatı ve hizmet varlığı, etkinlikleri destekleyen tasarım ve mekansal organizasyon varlığı, aktivite ve eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri, yeşil alan ve sert zemin dengesi, bitkilendirme varlığı ve kalitesi, görsel–estetik unsurların varlığı, mekanların bakım ve temizlik durumu özellikleri bakımından İstanbul kentinde seçilen 4 tema park incelenmiştir.

Genel olarak bu parkların mekânsal peyzaj özellikleri değerlendirildiğinde: İsfanbul ve Miniaturk tema parklarının mekânsal peyzaj özelliklerinin Marina Aquapark ve Forestanbul tema parklarından daha iyi niteliklere sahip olduğu, incelenen tüm parklarda güvenlik ve sosyal donatılar bakımından daha iyi hizmetlerin sağlanması gerektiği, Marina Aquapark'ın ulaşım imkanları, otopark alanları, tanımlı giriş, güvenlik, sert zemin elemanları, eğlence ünitelerinde alınan güvenlik tedbirleri, mekanların bakım ve temizliği bakımından yeterli olduğu ancak diğer kategorilerde nispeten yetersiz niteliğe sahip olduğu, Forestanbul tema parkında ise mekânsal peyzaj özelliklerinden otopark hizmeti, etkinlik alanlarında alınan güvenlik tedbirleri, bakım ve temizlik yönünden nispeten yeterli olsa da geri kalan kategorilerde nispeten yetersiz olduğu ve iyileştirmeye gidilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Tez kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda gelecekte yapılacak planlama ve tasarımlarda tema parkların sürdürülebilirliklerini sağlamak ve mekânsal kalitesini arttırmaya yönelik aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Parkların kullanım yoğunluğu ve işlevsel rolü üzerinde parkların konumu ve çevre ilişkilerinin büyük rol oynadığı belirtilmektedir. Parka birden fazla ulaşım aracıyla,

özellikle farklı toplu taşıma araçlarıyla ulaşım kolaylığı, kullanıcı sıklığını artırmakta ve dolayısıyla parkın hem işlevsel hem de mekansal açıdan önemini artırmaktadır.

- Aktivite alanlarına fonksiyonel dağılım ve kolay geçiş sağlayan yolların sağlanması, parkın şekli ve görüntüsü ile kullanıcı yoğunluğu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle sirkülasyon tasarımı ve aktivite mekanlarının uygun formlarda ve ölçülerde tasarlanması, estetik ve işlevsel niteliklere önem verilmesi ile tema parkların görsel kimliği ve fonksiyonu daha da artmış olacaktır.
- Park alanlarında çevre ve mekanlarla uyumlu, ekolojik koşullara uygun, estetik bitki türleri seçilmeli, işlevsel ve doğru kompozisyonlarla kullanılmalıdır. Hem tema park alanını hem de kentsel yeşil altyapıları destekleyen uygun bitki seçimleri ve bitkilendirme tasarımları uygulanmalıdır.
- Parktaki kentsel donatılar, estetik ve işlevsellik açısından yüksek kalitede olmalı, parkın kimliğine, coğrafi ve çevresel konumuna uygun, finansal sürdürülebilirlik ilkelerini dikkate almalıdır.
- Kentsel rekreasyon alanlarında olduğu gibi tema parklarının da tercih edilirliliğini arttırmak için estetik ve iyi bir peyzaj tasarımı, aktivite çeşitlilikleri, yeterli hizmetlerle yeme içme birimleri, alışveriş birimleri, oturma elemanları ve tuvalet gibi ihtiyaçları giderecek imkanların sayıları artırılıp geliştirilmelidir (Kartal ve ark., 2021). Parkların etkin ve sürdürülebilir kullanımın sağlanması için yeşil alanların periyodik bakımlarının yapılması, çeşitli formlardaki bahçe ekipmanlarının yenilenmesi ve rehabilitasyonu, çöplerin uzaklaştırılması ve mekanın genel temizliği gibi parkın imajını ve kullanıcı sayısını etkileyen birçok faktör göz önüne alınarak iyileştirmeler yapılmalıdır.
- Kullanıcı yoğunluğuna, parkın imajına ve kimliğine olumlu katkı sağlayan gece aydınlatma elemanları ve açık kültürel etkinlik alanlarının yanı sıra daha fazla sosyal ve sağlık hizmeti sunan birimler kurgulanmalıdır.
- Yeterli sayıda güvenlik görevlisi ve kamera sağlanarak alanlarda güvenliğin sağlanması, mekanın genel olarak konforunu artırmakta ve parkı daha çekici hale getirmektedir. Bu bakımdan park alanlarında gerek ziyaretçilerin güvenliğinin sağlanması gerekse de aktivitelerin güvenle gerçekleştirilebilmesini sağlayan yeterli

güvenlik ekipmanlarının ve görevlilerin tesis edilmesi gereklidir. Nitelik ve nicelik açısından eksikliği olan parklarda iyileştirme yoluna gidilmelidir.

- Tema parkların tasarımları parkın teması doğrultusunda büyük ölçekli yapıları ve çeşitli eğlence ünitelerini barındırabilmektedir. Kent yakın çevresinde veya kent içinde konumlanan tema parklar bu durumda çevresindeki yapılaşma ile zıtlık yaratarak daha dikkat çekici bir görünüm sergilemektedir. Bunun dışında tema parkların bulunduğu alanlarda su, hava, ses kirliliği trafik yoğunluğu ve arazi kullanım uyumsuzluğu gibi bazı çevresel sorunlara da sebebiyet verebilmektedir (Goelder ve Brent Ritchie, 2006) bu nedenle de tema parkların planlanması yapılırken taşıma kapasiteleri ve çevresel verilerin iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Tema parkların nitelik ve nicelik açısından sürdürülebilir olması için kullanıcıların beklentilerini, görüş ve önerilerini sorgulayan ve göz önünde bulunduran (Topaloğlu, 2007), yeniliklere açık (Küçük ve İnce, 2018), yeni trendler yaratan, esnek tasarım anlayışına sahip ve gelişmeye uygun olmaları gerekmektedir. Katılımcı yöntemlerle ön çalışmalar yapılarak, estetik, çevresel ve işlevsel olarak uygun tasarımlarla tema parklar kurgulanmalıdır.
- Tema parkların herkes için tasarlanması ziyaretçilerin tercihinde etkili olabilmektedir. Hizmet kalitesini yükseltmek ve farklı ziyaretçi profillerine uygun tasarlanabilecek mekanlar ile bireysel veya toplu olarak eğlenebilme imkanı sunulması tema parkın turizme katkısını da arttırmaktadır (Gök ve Bingöl, 2017; Topaloğlu, 2007).
- Macera parkları oyunlaştırma uygulamalarının kullanımı için ideal alanlardır (Garipağaoğlu Uğur ve Akova, 2021). Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak tema parklardaki etkinlik çeşitliliği arttırılmalı ve insanların yeni deneyimler kazanacağı arttırılmış gerçeklik ve oyunlaştırma uygulamaları tema park peyzajlarına entegre edilebilmelidir.

Sonuç olarak gerek kentsel gerekse de kırsal alanlarda konumlanan, bulundukları kentin ve ülkenin ekonomisine katkı sağlayan, insanlara farklı rekreasyonel etkinlik imkanları sunarak ziyaretçilerine heyecan verici deneyimler yaşama fırsatı veren tema parklarının gelişerek ve değişerek varlıklarını sürdüreceği öngörülebilmektedir. Bu nedenle tema

parklarının nitelik ve nicelik açısından daha kaliteli ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlayacak mekânsal peyzaj özelliklerinin planlama ve tasarımlarda dikkate alınması önemli bir gerekliliktir.

KAYNAKLAR

- Akpınar Külekçi, E., Gencer, S. 2021. A new approach to entertainment places within sustainable urban components; Theme parks, International Congress on the Phenomenological Aspects of Civil Engineering, Erzurum, s. 641-650.
- Aktaş, E., 2003. Avrupa'daki eğlence parklarında mekanların biçimlenişi ve sirkülasyon ilişkileri üzerinde bir araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Algül, H., Önder, S., 2008. Aquaparkların (su parklarının) tasarım ve planlama ilkeleri ve ülkemizdeki örnek aquaparkların değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22 (45): 105-111.
- Alpak, E., Düzenli, T., Yılmaz, S., 2018. Kamusal açık mekânların kalitesi ve sosyal etkileşim üzerindeki etkileri, *Journal of History Culture and Art Research*, 7(2): 624-638.
- Anonim, 2004: Miniaturk Rehber. Kültür A.Ş. İstanbul.
- Anonim, 2005: Miniaturk Yönetim Merkezi Raporu. İstanbul.
- Anonim. 1993. Thema Larouse Tematik Ansiklopedi. Milliyet Yayınları, Cilt 1, İstanbul, s.33.
- Arslan, M., 1998. Turizm ve rekreasyon alan planlaması. Lisans Ders Notları (basılmamış), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arslan, M., 2016. Tema parkları. *Plant Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi*, 6(20): 34-44.
- Asensio, P., 2000. The world of contemporary. Italy. 456p.
- Baran, H. ve Kont, G., 2014. Tema Parklar. İzmir Ticaret Odası, İzmir.
- Başalma, D. E., Uslu, A., Şahin Körmeçli, P., 2019. Kent parkı kalite göstergelerinin değerlendirilmesi kapsamında bir deneme: Ankara/100. Yıl Birlik Parkı örneği, *Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 08-13.
- Baud, M., ve Lawson, F., 1997. Tourism an recreation development theme parks page: 107. London, England.
- Bektaş, A., 2010. Bursa ili kent parklarının, Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı örneklerinde peyzaj tasarım kriterlerine göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, SÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Konya.

- Bobat, A., 2016. Geçmişle gelecek sarkacında tema parklar, *Plant Dergisi*, <https://www.plantdergisi.com/prof-dr-alaeddin-bobat/gecmisle-gelecek-sarkacinda-tema-parklar.html> (20 Aralık 2021).
- Boyacı, E., 2010. Ülkemizde kent parkı işlevlerini belirleyen etmenler, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Braun, M., 2000. The economic impact of theme parks on regions. Neurus Participant.
- Büyükşalvarcı A., Aras, S., Çınarlı, E., 2019. Turistik ürün çeşitlendirmesi kapsamında tema parklar: Konya örneği, *Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Dergisi*, 36:1198-1210.
- Clave, S. A., 2007, The global theme park industry. Translated by Andrew Clarke, AMA DataSet Ltd, Oxford University Press, Preston, UK. 480p.
- Coşaner, M., Kiper, T., Korkut, A., 2014. Mahalle parklarının peyzaj tasarım ve kullanım kriterleri açısından irdelenmesi: İstanbul, Şişli Örneği, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(2): 1-18.
- Dağ Çınaroğlu, M., 2019. Kalehan-Ecdat bahçesi ve Japon parkı (Konya) tema parklarının kullanıcı memnuniyeti açısından irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Dalkılıç, E., 2007. Eğlence parklarının tarihsel gelişimi ve planlama kriterleri. Yüksek Lisans Tezi, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Davis, S. G., 1997, Spectacular nature, corporate culture and the SeaWorld experience, University of California Press, Berkeley, California.
- Deniz, G., 2002. Temalı park ve bahçelerin planlama-tasarım ilkeleri, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Donaire, J. A., 1999, I nuovi spazi del turismo, Tempo libero e territorio nella società post-industriale, *Archivio di Studi Urbanie Regionalli*, 65, 7-27.
- Efendioğlu, E., G., 2017. Landscape designe principles of theme parks: a comparable study, Özyeğin Üniversitesi, Faculty of Architecture and Design, Graduate School of Sciences and Engineering in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master Degree of Architecture, İstanbul.
- Emür, S. ve Onsekiz, H., 2007. Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri arasında açık ve yeşil alanların önemi – Kayseri/Kocasinan ilçesi park alanları analizi, *Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi*, (22):367-396.

- Erbaş, I., 2019. İstanbul kenti tema parklarının peyzaj planlama ve tasarım kriterleri kapsamında değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Garipağaoğlu Uğur, N. ve Akova, O., 2021. Turizmde bir pazarlama aracı olarak oyunlaştırma, *Journal of Humanities and Tourism Research* , 11 (3): 597-613 .
- Geissler, G. L. ve Rucks, C. T., 2011. The overall theme park experience: A visitor satisfaction tracking study, *Journal of Vacation Marketing*, 17(2): 127-138.
- Goelder, C. R. ve Brent Ritchie, J. R., 2006. Tourism – principles, practices, philosophies. John Wiley & Sons, Inc, 655, New Jersey.
- Gök, A. B. ve Bingöl, B., 2017. Tarih ve kültür temalı parklar. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7 (15): 129-140.
- Gökçek, F. K. ve Dönmez, Ş., 2020. Peyzaj tasarımı açısından temalı parklar: “The Land of Legends” örneği, *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(1): 50-63.
- Gülhan, M., 2019. Turizm açısından tema parkların ekonomik etkileri: Sazova Parkı örneği, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Hepcan, Ç. ve Özkan, B., 2005. Botanik bahçelerinin kentsel dış mekanlar olarak kullanıcılara sunduğu olanakların belirlenmesi, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(3):159-170.
- İnce, S., 2017. Tematik park kavramı; Kayseri Harikalar Diyarı örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A., 2009. Kentsel mekanda kalite kavramı. *Megaron*, 4(3): 131-146.
- Karaşah, B. ve Var, M., 2016. Botanik bahçelerinde ziyaretçi tercihlerinin belirlenmesi ‘Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi örneği’, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16(1): 120-130.
- Kart , N., 2002, Emirgan Parkı’nda kullanıcıların memnuniyet derecelerinin değerlendirilmesi, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kartal, S., Temiz, B.İ., Sipahi, S., 2021. Kentsel rekreasyon alanlarında mekânsal kalite: Çankırı örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(119): 286-302.
- Kau, A. K., 1996. Theme parks and attractions in Singapore: an overview, *Visions in Leisure and Business*, 15(3): 13-24.

- Kutay, E. L., 2006. Miniaturk'un alan kullanım yönünden değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Küçük, V. ve İnce, S., 2018. Tematik park kavramının Kayseri Anadolu Harikalar Diyarı örneğinde irdelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 3(1): 18-33.
- Lynch, K., 1960, The Image of the City. Cambridge: Technology and Harvard.
- Malkoç, E., 2002. Aquaparkların planlama ve tasarım kriterleri üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- MGM, 2022. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ISTANBUL> (10 Ocak 2022).
- Milman, A., 2009. Evaluating the guest experience at theme parks: an empirical investigation of key attributes, *International Journal of Tourism Research*, 11: 373–387.
- Mitrasinovic, M., 2006. Total landscape, theme parks, public space, Ashgate Publishing Limited, Hampshire England.
- Mutlubaş İ., Özcan, C. , Bayrakçı, S., 2020. Rekreasyonel tema parkların ekonomik etkileri: İstanbul Tema Park örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2): 823–836.
- Müminoğlu, Y., Tahta, B. T., Aslan, B. G., 2018. Kentsel yaşama bilimsel, görsel, rekreasyonel katkılar; botanik bahçeleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 6(1): 519-528.
- Nacak, H., 2000. Su parkların yer seçim ihtiyaçları ve tasarım kriterlerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir İleri Teknoloji Enstitüsü, İzmir.
- Nasar, J. L., 1998. The evaluative image of the city. SAGE Publications, London, 192p.
- Onsekiz, D. ve Emür, S. H., 2008. Kent parklarında kullanıcı tercihleri ve değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1): 69-104.
- Osmanoğlu, E., 2005. An arthitectural study on miniature parks and miniature models: Miniaturk. Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbay, K., 2019. İstanbul'daki mega (büyük ölçekli) ulaşım yatırımlarının kentin mekânsal biçimlenmesi üzerindeki etkileri- İstanbul 3. Havalimanı Projesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yöntemi Anabilim Dalı. İstanbul, 130.

- Özdemir, C., 2003. Miniatürk. *Yapı, Mimarlık Kültür Sanat Dergisi*. (260): 34-35.
- Özkan, M.B., Coskun Hepcan, Ç., Hepcan, Ş., 2010. Yaban Hayatı. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Üniversiteler Ofset, 69 s.
- Özkır, A., 2007. Kent parkları yönetim modelinin geliştirilmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Öztürk, H., 2003. Eğlence ve kültür temeli parkların incelenmesi. Yüksek Lisans Ödevi (yayımlanmamış), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, Ankara.
- Öztürk, S. M. ve Temel, S. C., 2019. Evaluation of quality criteria in urban parks: the case of Karabük Kordon Park, *Kent Akademisi*, 12 (4): 752-764.
- Polo, I., 1999. Theoretical exploration of theme park design. A case study application on Ontario place, A Thesis Presented to The Faculty of Graduate Studies, Master of Landscape Architecture, University of Guelph, Ontario, Canada.
- PPS, 2022. Project for Public Space. http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/ (20 Şubat 2022).
- Raluca, D. C. ve Gina, S., 2007. Theme park- the maintain concept of tourism industry development. Thesis, Romanian American University, Faculty of Domestic and International Tourism Economy, Romania.
- Rebore, S. J., 1995. Theme and entertainment park developments: planning, design, development, and management. Council of Planning Librarians, Chicago, 97p.
- Sarı, D. ve Karaşah B., 2019. İç ve dış mekanlarda kullanılabilecek tıbbi-aromatik bazı süs bitkileri, 4th International Symposium on Innovative Approaches in Architecture, Planning and Design ISAS WINTER-2019, Samsun, 152-156.
- Sarı, D., 2019. İhtiyaç-etkinlik-mekan ilişkisinin kent parkları örneğinde irdelenmesi, *AÇÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 20(2):181-192.
- Sun, L. H. ve Uysal, M., 1994. The role of theme parks in tourism. *Hospitality Review*, 12 (1): 71-80.
- TEA, 2020. Themed Entertainment Association (TEA) and AECOM. Theme Index and Museum Index Reports, <https://aecom.com/theme-index/> (30 Ocak 2022).
- Tezer, A. ve Bingöl, B. 2021. Tema parkı kapsamında 80 Binde Devr-İ Alem Parkı'nın irdelenmesi, *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 5(1): 1-13.

Topaloğlu, S., 2007. Ankara Harikalar Diyarı kent parkı'nın tema park kavramı kapsamında irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Zonguldak.

Türk, T., 2019. Açık hava müzelerinin eğitim ve kültür değerinin incelenmesi İstanbul Miniaturk örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.

URL-1. <http://www.statista.com> (6 Haziran 2021).

URL-2. <https://www.napha.org/> (25 Kasım 2019).

URL-3. <https://airbooking.vn/nhung-trai-nghiem-thu-vi-khi-du-lich-nhat-ban-vao-mua-dong.html> (11 Kasım 2016).

URL-4. <https://danpal.com/tr/daylighting/> (25 Kasım 2019).

URL-5. <https://mice.bayern/en/event/166/legoland-germany-resort> (10 Nisan 2021).

URL-6. <https://parc-loisir.fr/meilleures-attractions-parc-asterix/> (16 Mayıs 2019)

URL-7. <https://www.disneyguia.com.br/site/viajando-com-criancas-atracoes-do-sea-world-para-criancas-ate-2-anos/> (10 Nisan 2021).

URL-8. <https://www.tagblatt.ch/ostschweiz/stgallen-gossau-rorschach/mehr-sex-appeal-fuer-30-millionen-ld.338387> (10 Nisan 2012)

URL-9. <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/news/kultur/15/ko-mekten-tibbi-aromatik-bitki-yetistiricilig/35003> (12 Nisan 2021).

URL-10. <https://zeytinburnu.istanbul/Haberler/700-Cesit-Bitki-Turu-Koruma-Altina-Alindi/> (05 Nisan 2021).

URL-11. <https://bristolzoo.org.uk/>, (7 Nisan 2021).

URL-12. <http://www.gezialemi.com/DunyaMiraslariAyrinti.asp?ID=120&SAYFA=15> (7 Nisan 2021).

URL-13. https://www.sognotour.com/geziler_gunubirlik_karaca.html (3 Nisan 2021).

URL-14. https://twitter.com/toki_kurumsal/status/1093426939380019205 (25 Kasım 2019).

URL-15. https://austriaforum.org/af/Geography/Asia/Singapore/Pictures/Marina_Bay/Gardens_by_the_Bay_-_Conservatory_The_Flower_Dome_Inside_1 (28 Ocak 2022).

- URL-16. https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Cloud_Forest,_Gardens_by_the_Bay,_Singapore.jpg (28 Ocak 2022).
- URL-17: <https://www.dreamstime.com/bakken-amusement-park-copenhagen-denmark-march-entrance-to-oldest-world-image177696259> (15 Mart 2020).
- URL-18. <https://www.thegeyik.com/dunyanin-en-guzel-tema-parki/> (10 Şubat 2021).
- URL-19. <https://www.worldatlas.com/articles/which-was-the-first-dinosaur-to-walk-the-earth.html> (18 Ocak 2021).
- URL-20. <http://cekmekoy2023.com/haberler/detay/2023/gonul-bahcesinden-hobi-bahcesi.html> (12 Ocak 2021)
- URL-21. <https://www.fjordnorway.com/no/se-og-gjore/steinparken-i-rosendal> (11 Mart 2021).
- URL- 22. <https://www.roadtovr.com/the-void-latest-impressions-from-a-theme-park-industry-veteran/> (20.02.2022).
- URL -23 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Disneyland> (10 Şubat 2020).
- URL-24. <https://www.welcometosocal.com/disneyland-park-map> (10 Şubat 2020).
- URL- 25. <https://yorozuyastore.com/blogs/animecafe/tokyo-disneyland> (06 Ekim 2021).
- URL-26. <https://www.disneylandparis.com/en-us/tickets/our-full-range-of-tickets/> (08 Ocak 2022)
- URL-27. <https://theqoo.net/square/1942789498> (15Nisan 2021)
- URL-28: <https://www.themagger.com/> (08 Ocak 2021).
- URL-29: arabtours24.com, (08 Ocak 2021).
- URL-30. https://en.wikipedia.org/wiki/Ocean_Park_Hong_Kong (10 Aralık 2020).
- URL- 31. <https://nanchi.web.app/trend/efteling-park-map.html> (10 Aralık 2020).
- URL-32. <https://www.gardaland.it/en/company/a-success-story/> (16 Aralık 2020).
- URL-33. <https://www.gardaland.it/de/nuetzliche-informationen/nuetzliche-dienstleistungen/gardaland-resort-karte/> (15 Aralık 2020).
- URL34. [https://spademanns.fandom.com/wiki/BonBonLand#:~:text=Historie%20BonBonLand%20l%C3%B8srev%20sig%20i%201992%20fra%20Danmark%2C,jord%](https://spademanns.fandom.com/wiki/BonBonLand#:~:text=Historie%20BonBonLand%20l%C3%B8srev%20sig%20i%201992%20fra%20Danmark%2C,jord%20)

20n%C3%A6r%20N%C3%A6stved%2C%20og%20byggede%20sit%20eget%20land (7 Ekim 2020).

URL-35. <https://www.themeparkreview.com/europe2005/bonbonland/bonbonland1.htm> (08 Mart 2021).

URL-36. <http://japonpark.com>, (11 Ocak 2021).

URL-37. <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=42053&start=260,2008> (12 Ocak 2021).

URL-38. <http://japonpark.com>, (11 Ocak 2021).

URL-39. <https://www.izmirdogalyasamparki.org.tr>, (07 Ocak 2021).

URL-40. [https://Sazova park \(slideshare.net\)](https://Sazova park (slideshare.net)), (14 Ocak 2021).

URL-41. <https://www.tatilimbu.com/eskisehir-odunpazari-turu>, (05 Mart 2021).

URL-42. <https://www.80bindedevrialem.com> (11 Ocak 2021).

URL -43. <https://www.osmaniye.gov.tr>, (05 Mart 2021).

URL -44. <http://osmaniye-bld.gov.tr>, (05 Mart 2021).

URL-45. <https://www.anfa.com.tr/hizmetlerimiz/parklarimiz/harikalar-diyari/> (12 Şubat 2021).

URL-46. <https://www.ankara.bel.tr> (12 Şubat 2021).

URL-47. <http://www.konya.com.tr> (12 Şubat 2021).

URL-48. <https://www.ankara.bel.tr> (14 Şubat 2021).

URL-49. <https://www.firsatbufirsat.com/firsat/goksu-salincak-cafe-serpme-kahvalti> (14 Şubat 2021).

URL-50. <https://dinopark.com.tr>, (15 Şubat 2021).

URL-51. <https://www.Wikipedia.org> (18 Kasım 2020).

URL-52. [https://İstanbul Nüfusu \(nufusu.com\)](https://İstanbul Nüfusu (nufusu.com)), (25 Aralık 2020).

URL-53. <https://www.marinaaquapark.com> (28 Kasım 2021).

URL-54. <http://forestanbul.com.tr> (28 Kasım 2021).

- URL-55.<https://tr.foursquare.com/v/isfanbul-tema-park/52ea726c11d23af65b3c9a53?openPhotoId=55741ff2498e08f07c9cad9>, (27 Kasım 2021).
- URL-56.<https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/hizmet/isfanbul-avm-cadde-tv-yayinda/658471> (22.07.2020).
- URL-57. <https://www.isfanbul.com>, (28 Ekim 2021).
- URL-58. https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g293974-d6864335-i107148705-Isfanbul_Holiday_Home_Suites-Istanbul.html (5 Şubat 2022).
- URL-59. <https://www.rotasenin.com/miniaturk/>, (28 Ekim 2021).
- URL-60. <https://beltur.istanbul/tr/mezan/miniaturk>, (20 Ekim 2021).
- URL-61. <https://www.miniaturk.com.tr>, (15 Ekim 2021).
- URL-62.<https://www.yeniakit.com.tr/haber/istanbulun-en-buyuk-su-parki-tuzlada-acildi-830220.html> (6 Ekim 2020).
- Uskan Demir, M., Akkurt, E., Erdönmez, M. E., 2021. Evaluation of public spaces in Beşiktaş in terms of spatial quality, *Journal of Environmental and Natural Studies*, 2(3): 153-173.
- Wylson, A. ve Wylson, P., 1994. Theme parks, leisure centers, zoos and aquaria. Longman Building Studies, New York.
- Yaltırık, F. 1969. Canlı ve kurutulmuş bitki müzeleri (Arboretum, Botanik Bahçesi ve Herbaryum), *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 12(1): 217-224.
- Yücel, F. 2007. Kentsel tasarım: kaliteli kent parkı tasarımı. *Mimarlık Dergisi*, 334.
- Yücesoy N. ve Çelik Çanga A., 2019. Tema parkları ve Bursa odaklı park temalarının belirlenmesi üzerine bir araştırma, *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33(2): 249-263.
- Yücesoy, N. 2017. Tema parkları ve Bursa için uygun temaların belirlenmesine yönelik araştırma. Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Zukin, S., 1991. Landscapes of power from Detroit to Disney World. University of California Press, California, 326p.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: ENVER ISMAIL

EĞİTİM:

Derece

Lise: Şehit Ahmet kabalan Lisesi, GHADAFAH / IDLEB

Üniversite: Kahire Üniversitesi

Bitirme Yılı

2011

2015

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl

2018-2021

2021 -

Kurum Görevi

Creativity Şirketi \ Mimarlık Mühendislik

Watan derneği \ Mimarlık Mühendislik

YABANCI DİLLER:

Arapça – Ana dil

Türkçe – iyi seviye

İngilizce – Orta Seviye

YAYINLAR